

T.C

İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSKOLOJİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

YETİŞKİNLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI,
ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYLİZ KAPLAN

İSTANBUL- 2025

T.C

İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSKOLOJİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

YETİŞKİNLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI,
ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYLİZ KAPLAN

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye KÖROĞLU

İSTANBUL- 2025

KABUL VE ONAY

Ayliz KAPLAN, Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Psikoloji bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye KÖROĞLU

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Levent KURT

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Elif Kurtuluş ANARAT

.....

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında bilimsel etik ilkelerine tam olarak uyulmuş, başkalarının eserlerinden faydalanılırken bilimsel normlara uygun şekilde kaynakça belirtilmiştir. Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve elde edilen bulgular, doğru ve güvenilir bir şekilde sunulmuştur. Ayrıca, bu tez/dönem projesi, hiçbir üniversitede veya başka bir tez/dönem projesi kapsamında daha önce sunulmamıştır.

Ayliz KAPLAN

28.05.2025

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, yetişkin bireylerde çocukluk dönemi deneyimlerinin, algılanan ebeveyn tutumlarının ve toplumsal cinsiyet rollerinin birbirleriyle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu anlamaya yönelik bir inceleme yapılmıştır. Bu sürecin gerçekleşmesinde değerli bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, aynı zamanda profesyonel ve içten yaklaşımıyla her aşamada destek veren tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Rukiye KÖROĞLU'na teşekkür ederim. Ayrıca, bu zorlu süreç boyunca manevi desteğini esirgemeyen aileme, içten teşekkürlerimi sunarım.

28.05.2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLOLAR LİSTESİ	vi
EKLER LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMA ÖZELLİKLERİ	3
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.4. Tanımlar	5
BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Çocukluk Örselenmesine Yaşantıları.....	7
2.1.1.Çocukluk Örselenmesine Tarihsel ve Kültürel Perspektif	7
2.1.2. Travma ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantısı Tanımı	8
2.1.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Türleri	11
2.1.3.1.Fiziksel İstismar.....	12
2.1.3.2. Cinsel İstismar	13
2.1.3.3.Duygusal İstismar	15
2.1.3.4. İhmal.....	17
2.1.5.Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Kuramsal Açıklamalar	18
2.1.6.Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmal Yaşantılarının Uzun Vadeli Etkileri.....	24
2.1.7.Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile İlgili Yapılan Araştırmalar	26
2.1.7.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	26
2.1.7.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	27
2.2. Ebeveyn Tutumları	29
2.2.1.Yaygın Ebeveyn Tutumları	31
2.2.1.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu	31
2.2.1.2. Koruyucu Ebeveyn Tutumu	32
2.2.1.3. Otoriter Ebeveyn Tutumu	32
2.2.3.Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler	33
2.2.4.Anne Baba Tutumlarına Yönelik Kuramlar	34
2.2.5.Anne Baba Tutumlarının Birey Üzerindeki Etkileri	39

2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	41
2.3.1. Cinsiyet	42
2.3.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender).....	42
2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları (Stereotip)	44
2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eşitsizliği	45
2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler	46
2.3.5. Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Kuramlar	49
2.3.5.1. Psikanalitik Kuram	49
2.3.5.2. Bilişsel Gelişim Kuramı	50
2.3.5.3. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı	50
2.3.5.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	51
BÖLÜM 3: YÖNTEM VE TEKNİKLER	52
3.1. Araştırmanın Türü	52
3.2. Araştırma Grubu	52
3.3. Veri Toplama Araçları	54
3.3.1. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ).....	54
3.3.2. Anne Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ)	55
3.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	55
3.3.4. Kişisel Bilgi Formu:	56
3.4. İşlem	56
3.5. Verilerin Analizi	57
BÖLÜM 4: BULGULAR	60
4.1. Araştırmanın Birinci Basamağı: Birinci Temel Problemi: Demografik Değişkenlere Göre Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına Yönelik Bulgular	60
4.2. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki:	65
4.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişki:	66
4.4. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerindeki Yordayıcı Etkisi	67
BÖLÜM 5: TARTIŞMA	69
5.1. Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Demografik Değişkenler Açısından Tartışılması ve Yorumlanması.....	69
5.2. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu.....	71
5.2.2. Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Algılanan Demokratik Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu.....	72
5.3. Yetişkin Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu.....	73

5.3.1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Roller ve Evlilik Rollerini Benimseme Eğilimleri Üzerindeki Belirleyici Rolü	74
5.3.2.Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Kadın Cinsiyet Roller Benimseme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu.....	75
5.3.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Erkek Cinsiyet Roller ve Eşitlikçi Tutum Benimseme Eğilimleri Üzerinde Yordayıcı Bir Etkisinin Bulunmaması	77
5.4. Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Algılanan Ebeveyn Tutumlarının, Toplumsal Cinsiyet Roller Eğilimleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü.....	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKÇA.....	85
EKLER	108
Ek-1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	108
Ek-2: Demografik Bilgi Formu	109
Ek-3: ÖLÇEK -1	110
Ek-4: ÖLÇEK- 2	111
Ek-5: ÖLÇEK -3	112
ÖZGEÇMİŞ	113

KISALTMALAR

ABTÖ: Anne Baba Tutum Ölçeği

ÇÇÖY: Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları

ÇÇT: Çocukluk Çağı Travması

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

NCTSN: Ulusal Çocuk Travmatik Stres Ağı

TBB: Türk Tabipleri Birliği

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo1: Kişisel Bilgilere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	53
Tablo2: Araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, homojenlik ölçümleri, çarpıklık ve basıklık değerleri.....	57
Tablo3: Cinsiyete Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları T- Testi Sonuçları.....	60
Tablo4: Yaş'a Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına Göre ANOVA Sonuçları.....	61
Tablo5: Eğitim Düzeyine Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına Göre ANOVA Sonuçları.....	61
Tablo6: Çalışma Durumuna Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Göre ANOVA Sonuçları.....	62
Tablo7: Medeni Durumuna Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Göre ANOVA Sonuçları.....	63
Tablo7.1: Bonferroni Düzeltmeli Post Hoc Analizi Sonuçları: Anlamlı Çiftli Karşılaştırmalar.....	63
Tablo8: Sosyoekonomik Düzeye Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Göre ANOVA Sonuçları.....	64
Tablo9: Araştırma Değişkenlerinin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları.....	64
Tablo10: Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler.....	65
Tablo11: Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Eğilimlerinin Çocukluk Çağı Örselenme ve Ebeveyn Tutumları ile Yordanması: Çoklu Regresyon Analizi.....	67

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Ek-2: Demografik Bilgi Formu

Ek-3: ÖLÇEK -1 Ana Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ)

Ek-4: ÖLÇEK- 2 Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Ek-5: Ölçek -3 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇOYÖ)

ÖZET

**İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Algılanan Ebeveyn Tutumları Ve
Toplumsal Cinsiyet Roller Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**

Ayliz KAPLAN

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Rukiye KÖROĞLU

2025-126

Bu çalışmada, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının, algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleriyle olan ilişkileri araştırılmıştır. Çocukluk dönemi, bireysel kimlik, kişilik ve değer sisteminin temellerinin atıldığı kritik bir süreçtir. Çalışma, çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle nasıl şekillendiğini ve bu faktörlerin bireylerin psikososyal gelişimleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, 18 yaş ve üzeri 515 katılımcı ile gerçekleştirilmiş ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veriler, çocukluk çağı travmaları, ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerinin ilişkisini incelemek amacıyla çevrim içi ortamda Google Forms aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiş, değişkenlerin sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesinde Mann-Whitney U testi ve tek yönlü varyans analizi (Kruskal-Wallis) kullanılmıştır. Gruplar arasındaki ölçek puanlarının karşılaştırılması için Dunnnett-Bonferroni post hoc testi uygulanmış, ayrıca algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluk dönemindeki travmatik deneyimlerin bir yordayıcısı olup olmadığını belirlemek için Polinom ve Stepwise regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Bulgular, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarının çocukluk çağı travmaları ile anlamlı bir ilişki içinde olduğunu, demokratik tutumların ise bu etkileri azalttığını göstermektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluk çağı travmalarıyla bağlantılı olduğu, ancak kadın ve erkek rollerinin doğrudan bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Demografik özelliklerin de bu ilişkilerde önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Analiz sonuçları, modelin genel olarak anlamlı olduğunu ($F = 17.472$, $p < 0.001$) ve bağımsız değişkenlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu desteklemektedir. Araştırmanın sonuçları, çocukluk dönemi travmalarının bireylerin psikososyal gelişimini anlamada ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini vurgulamakta, çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışma, kimlik gelişimi kuramları ve toplumsal cinsiyet yaklaşımları bağlamında değerlendirilen sonuçlarıyla literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Algılanan Ebeveyn Tutumları, Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısı, İhmal, İstismar, Toplumsal Cinsiyet Roller*

ABSTRACT

Istanbul Kent University Postgraduate Education Institute

Investigation of the Relationships Between Childhood Abuse Experiences, Perceived Parental Attitudes, and Gender Roles in Adults

Ayliz KAPLAN

Master's Thesis

Department of Psychology / Division of Clinical Psychology

Supervisor: Dr. Lecturer Member Rukiye KÖROĞLU

2025-126

This study examines the relationships between childhood abuse experiences, perceived parental attitudes, and gender roles in adult individuals. Childhood represents a critical developmental stage during which the foundations of individual identity, personality, and value systems are established. The primary aim of the research is to explore how traumatic childhood experiences are influenced by parental attitudes and gender roles and how these factors affect individuals' psychosocial development. The study was conducted with 515 participants aged 18 years and older, selected using a convenience sampling method. Data were collected online through Google Forms to analyze the relationships among childhood traumas, parental attitudes, and gender roles. Spearman correlation analysis was used to evaluate the relationships between the study variables. The Mann-Whitney U test and one-way analysis of variance (Kruskal-Wallis) were applied to examine variations based on socio-demographic characteristics. The Dunnett-Bonferroni post hoc test was employed to compare scale scores among different groups. Additionally, Polynomial and Stepwise regression analyses were conducted to determine whether perceived parental attitudes and gender roles predict traumatic childhood experiences. The findings reveal that authoritarian and protective parental attitudes are significantly correlated with childhood trauma, while democratic attitudes appear to mitigate these effects. Traditional gender roles were found to be associated with childhood trauma, although no direct effect of male and female gender roles was identified. Demographic characteristics also played a significant role in these relationships. The analysis results demonstrate that the overall model is statistically significant ($F = 17.472, p < 0.001$), confirming that the independent variables have a meaningful impact on childhood trauma experiences. The findings underscore the importance of parental attitudes and gender roles in understanding the psychosocial development of individuals with traumatic childhood experiences, highlighting the necessity of adopting a multidimensional approach. This study contributes significantly to the literature by presenting results within the context of identity development theories and gender role approaches, offering valuable insights into the complex interplay between childhood experiences, family dynamics, and societal influences.

Keywords: Abuse, Childhood Trauma, Gender Roles, Neglect, Perceived Parental Attitudes,

GİRİŞ

Çocukluk dönemi, bireysel kimlik, kişilik ve değer sisteminin temellerinin atıldığı; yaşam boyu süren davranışsal ve duygusal örüntülerin şekillendiği kritik bir gelişim sürecidir. Çevresel, ailevi ve toplumsal etkiler ile çocuklukta yaşanan örseleyici deneyimler, bireyin ruh sağlığını ve yetişkinlik dönemindeki psikososyal uyumunu derinden etkiler (Shore, 1996; Perry ve Szalavitz, 2017; Felitti vd., 1998; Erikson, 1950). Çocukluk çağında yaşanan örselenme deneyimleri, bireyin ruh sağlığı üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakabilirken; ebeveynlerin sergilediği tutumlar ve toplumun dayattığı cinsiyet rolleri, bu etkilerin şiddetini artırabilmekte ya da azaltabilmektedir. Bu bağlamda, çocukluk dönemi deneyimlerinin birey üzerindeki etkilerinin anlaşılması, sağlıklı bireylerin ve dolayısıyla sağlıklı toplumların oluşturulması için kritik bir öneme sahiptir.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile ihmal gibi bireyin temel güvenlik ve aidiyet duygularını tehdit eden travmatik deneyimleri içerir. Araştırmalar, bu tür deneyimlerin bireyin psikolojik dayanıklılığını zayıflattığını, benlik saygısını olumsuz etkilediğini ve uzun vadede depresyon, kaygı bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikiyatrik rahatsızlıkların gelişme riskini artırdığını göstermektedir (Felitti vd., 1998; Anda vd., 2006). Bu tür yaşantılar, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda ailevi ve toplumsal dinamikleri etkileyerek çok boyutlu sonuçlar doğurabilmektedir.

Ebeveyn tutumları, çocukların çevrelerini anlamlandırma ve kendilerini güvende hissetme süreçlerinde kritik bir role sahiptir. Ebeveynlerin sevgi, ilgi ve disiplin dengesi sağlayarak geliştirdiği davranış kalıpları, çocuğun temel güven duygusunun oluşmasında belirleyici bir faktördür. Baumrind (1971) tarafından tanımlanan otoriter, otoritatif ve izin verici ebeveynlik stilleri, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini farklı şekillerde etkileyen ebeveynlik yaklaşımlarını açıklamaktadır. Otoriter tutumların, çocukların psikolojik dayanıklılığını artırarak örselenme deneyimlerinin olumsuz etkilerini azaltabileceği öne sürülürken; otoriter ya da ihmal edici tutumların, travmanın etkilerini derinleştirdiği belirtilmektedir (Maccoby ve Martin, 1983).

Toplumsal cinsiyet rolleri ise bireyin içinde bulunduğu toplumun kadın ve erkek bireylerden beklentilerini ve bu beklentilere uygun davranış kalıplarını tanımlar. Çocuklar, cinsiyetlerine uygun görülen bu rol ve davranışları genellikle ebeveynleri, akranları ve medya gibi sosyalizasyon ajanları aracılığıyla öğrenirler (Bussey ve Bandura, 1999). Toplumsal

cinsiyet rollerinin katılığı, bireylerin kendi kimliklerini ve potansiyellerini gerçekleştirme surelerini sınırlandırabilir. Örneğin, toplumsal normlar gereği erkek çocuklardan cesur, otoriter ve bağımsız olmaları, kız çocuklardan ise itaatkâr, uyumlu ve şefkatli olmaları beklenir (West ve Zimmerman, 1987). Bu tür cinsiyetçi tutumlar, ebeveynlik pratiklerine de yansiyarak çocukların bireysel ve toplumsal kimlik algılarını şekillendirebilir.

Bu alışma, çocukluk ağı örselenme yaşantıları, algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki etkileşimleri ele alarak bu unsurların bireylerin psikososyal gelişim sureleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel motivasyonu, çocukluk dönemi deneyimlerinin birey üzerindeki çok boyutlu etkilerini anlamak ve bu etkileri minimize etmeye yönelik öneriler sunmaktır. Bu kapsamda, çocukluk ağı örselenme yaşantılarının, algılanan ebeveyn tutumlarıyla nasıl şekillendiği ve bu iki faktörün toplumsal cinsiyet rolleri ile nasıl bir etkileşim içinde olduğu değerlendirilecektir. Çalışma, bireysel travmaların toplumsal sonuçlarını anlamaya yönelik literatüre katkı sağlamayı ve gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmayı hedeflemektedir.

BÖLÜM 1: ARAŞTIRMA ÖZELLİKLERİ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocukluk dönemi, bireyin yaşamındaki en kritik gelişim evrelerinden biridir. Bu dönemde yaşanan deneyimler, bireyin psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini etkileyerek, yetişkinlikteki kişilik özelliklerini, davranışlarını ve yaşam tutumlarını şekillendirmektedir (Erikson, 1968). Olumlu deneyimler, bireyin güçlü bir benlik algısı geliştirmesine katkı sağlarken, olumsuz deneyimler, özellikle travmatik olaylar, bireyin yaşamında kalıcı etkiler bırakabilir (Şar vd., 2020). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları; fiziksel, duygusal ya da cinsel istismar ve ihmal gibi olayları kapsamaktadır ve bu tür travmalar, bireyin psikososyal sağlığı üzerinde yalnızca bireysel düzeyde değil, aile ve toplum düzeyinde de önemli etkiler yaratabilir. Çocukluk dönemi örselenme, bireylerin yetişkinlik dönemindeki ilişkilerini, ebeveyn tutumlarına ilişkin algılarını ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını şekillendirebilir. Örneğin, travmatik deneyimler, bireylerin otoriter veya koruyucu ebeveyn tutumlarını algılama biçimini etkileyebilir ve demokratik tutumlara karşı daha az hassasiyet geliştirmelerine yol açabilir (Büyükcebeci, 2019). Ayrıca, bu tür travmalar, bireylerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine eğilimlerini artırabilir veya kadın ve erkek rolleri algısında farklılıklara neden olabilir. Araştırmalar, çocuklukta yaşanan travmaların bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını değiştirebileceğini, özellikle geleneksel cinsiyet rollerine eğilimi artırabileceğini göstermektedir (Altun, 2019).

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları yalnızca bireyleri değil, aynı zamanda aile dinamiklerini ve toplum yapısını da etkileyebilir. Bu tür travmalar, bireylerin psikolojik sağlık sorunlarına yol açarak aile içindeki ilişkileri zayıflatabilir ve toplumsal sorunlara neden olabilir. Yapılan bir araştırmada, çocukluk dönemi örselenmesinin yaratıcı kişilik özellikleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma, örselenme yaşantıları ile yaratıcı kişilik özellikleri arasında negatif bir ilişki bulmuştur; yani örselenme arttıkça yaratıcı özellikler azalmaktadır. Bu bulgular, çocukluk döneminde yaşanan olumsuz deneyimlerin bireyin kişisel gelişimini ve sosyal ilişkilerini derinden etkilediğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu tür travmaların önlenmesi ve tedavi edilmesi, bireylerin sağlıklı bir benlik algısı geliştirmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir (Çobanoğlu, 2020). Bu bağlamda, bu araştırmanın temel amacı, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları, algıladıkları ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma, bu değişkenlerin birbiriyle nasıl etkileşim içinde olduğunu ve bireyin yetişkinlik yaşamında nasıl şekillendiğini ortaya koymayı

hedeflemektedir. Özellikle, ebeveyn tutumlarının algılanması ve toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesi gibi sosyal ve kültürel faktörlerin, çocukluk travmalarının etkilerini nasıl aracı veya kolaylaştırıcı bir rol oynayarak yansıttığı değerlendirilecektir.

Bu çalışmanın önemi birkaç temel noktada toplanmaktadır. İlk olarak, çocukluk çağı travmalarının bireyin yetişkinlikteki yaşamına etkileri, gelişim psikolojisi ve sosyal psikoloji alanında giderek artan bir ilgiyle ele alınmaktadır. Bu araştırma, ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi değişkenlerle çocukluk travmaları arasındaki ilişkiyi inceleyerek literatüre teorik ve ampirik katkılar sağlayacaktır. İkinci olarak, elde edilecek bulgular, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilen bireysel ve kültürel normların kökenine ışık tutabilir. Bu bilgiler, cinsiyet temelli kalıp yargıların ve eşitsizliklerin anlaşılmasına ve bu tür sorunların çözümüne yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Son olarak, bu çalışma, klinik uygulamalar açısından da değerli sonuçlar sunabilir. Çocukluk çağı travmaları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin anlaşılması, bireylerin terapi süreçlerine yönelik özelleştirilmiş yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Aynı şekilde, bu bulgular, çocukluk travmalarına maruz kalmış bireylerin yetişkinlik döneminde daha sağlıklı toplumsal ve bireysel ilişkiler geliştirebilmeleri için uygulanabilir öneriler sunabilir.

Alanyazında yer alan kuramsal açıklamalar ve önceki araştırma bulguları doğrultusunda aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

1. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığı, sosyodemografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, ebeveyn evlilik durumu, ebeveynin eğitim düzeyi) göre anlamlı farklılık göstermektedir.
2. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki:
 - a. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile algılanan otoriter ve koruyucu/istikbalçi ebeveyn tutumları arasında manidar bir ilişki bulunmaktadır.
 - b. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile algılanan demokratik ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişki:
 - a. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik rollerini benimseme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
 - b. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kadın cinsiyet rolleri benimseme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
 - c. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile erkek cinsiyet rolleri ve eşitlikçi tutum rollerini benimseme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

4. Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve algılanan ebeveyn tutumları toplumsal cinsiyet rolleri eğilimlerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 18 yaş ve üzeri yetişkin bireylerle sınırlıdır.
2. Veriler, katılımcıların kendi beyanlarına dayalı olarak toplanmıştır; bu durum, sosyal beğenirlik yanlılığı veya hatalı bildirimlerden kaynaklı olarak verilerin doğruluğunu etkileyebilir.
3. Araştırmada kullanılan ölçekler, çocukluk çağı örselenme yaşantıları, algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri ile sınırlıdır. Ölçeklerin bu konular dışındaki değişkenlere ilişkin bilgi sağlamaması bir kısıtlama olarak değerlendirilebilir.
4. Araştırma, çevrim içi bir platform üzerinden (Google Forms) yürütüldüğü için, internet erişimi olmayan bireylerin çalışmaya katılımı sağlanamamıştır.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya gönüllü olarak katılan bireylerin, çevrim içi platformda verilen bilgileri doğru algıladığı ve yanıtlarda herhangi bir dış etkene maruz kalmadan içsel bir değerlendirme yaptığı varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ölçeklerin, ilgili değişkenleri geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü kabul edilmektedir.

1.4. Tanımlar

Çocuk İstismarı: Çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel sağlığına veya genel gelişimine zarar veren ya da bu tür bir zarar riski taşıyan tüm eylemler "çocuk istismarı" olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2016.).

Çocuk İhmali: Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumu "çocuk ihmali" olarak adlandırılır. Bu ihtiyaçlar arasında fiziksel bakım, eğitim, duygusal destek ve tıbbi gereksinimler yer alır (Polat, 2017).

Ebeveyn Tutumu: Anne ve babaların çocuk yetiştirme süreçlerinde sergiledikleri davranış ve yaklaşımlar, "ebeveyn tutumu" olarak adlandırılır. Baumrind'in (1991) çalışmasına göre ebeveyn tutumları; demokratik, otoriter, izin verici ve ihmalkâr olmak üzere dört başlık altında

sınıflandırılmıştır. Bu tutumlar, çocuğun kişilik gelişimi, sosyal uyum becerileri ve psikolojik sağlığı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Yavuzer, 2019).

Toplumsal Cinsiyet: Toplumun bireylerden beklediği roller, sorumluluklar ve davranış biçimlerini ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı, kadınlık ve erkeklik rolleri üzerine inşa edilmiştir (Butler, 1990). Biyolojik cinsiyetin aksine toplumsal cinsiyet, öğrenilen ve sosyal bağlamda inşa edilen davranışları kapsar (Connell, 2009).

Toplumsal Cinsiyet Roller: Kadın ve erkek bireylerden beklenen davranış kalıplarını, görevleri ve sorumlulukları tanımlayan toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel normlar ve sosyal beklentiler doğrultusunda şekillenir (Eagly ve Wood, 2012). Bu roller, toplumun değerleri ve zamanla değişen sosyal dinamikler tarafından yeniden tanımlanabilir (Dökmen, 2010).

BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocukluk Örselenmesine Yaşantıları

2.1.1.Çocukluk Örselenmesine Tarihsel ve Kültürel Perspektif

Çocukluk dönemi, bireyin hayatının en hassas ve şekillendirici evresidir; bu dönemde yaşanan her deneyim, ileriki yaşamın temellerini atar. Ancak, bu deneyimlerin hepsi olumlu değildir. Çocukların fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalması ya da temel ihtiyaçlarının ihmal edilmesi, insanlık tarihi boyunca var olan bir durumdur. Ancak, bu durumun modern anlamda bir sorun olarak ele alınıp araştırılmaya başlanması yakın geçmişte gerçekleşmiştir. (Polat, 2007). Eski çağlarda çocukların mal gibi görülmesi, öldürülmesi, kurban edilmesi veya köle olarak satılması gibi uygulamalara farklı kültürlerde rastlanmaktadır; örneğin, Eski Roma’da babalara çocuklarını öldürme, satma ve terk etme hakkı tanınırken, İslamiyet öncesi Arap toplumunda kız çocuklarının utanç kaynağı olarak görüldüğü ve diri diri gömüldükleri ifade edilmektedir. Orta çağda ise çocukluk kavramı modern anlamda mevcut değildi; Aries’e göre bu dönemde çocukluk, yetişkin dünyasından ayrı bir gelişim dönemi olarak görülmüyordu (Tan, 1989). Çağdaş dünyada çocukluk özel bir dönem olarak değerlendirilmektedir; bu dönemde yaşanan deneyimlerin kişiliğin oluşumunda önemli etkileri olduğu düşünülmektedir (Öztürk, 2011).

Çocuk istismarı ve ihmal, kültürden kültüre değişen davranış örüntülerinden ötürü ele alınması zor bir konu olabilir. Örneğin, Müslüman ülkelerde sünnet dini bir gereklilik olarak kabul edilirken, başka toplumlarda şiddet olarak değerlendirilebilir. İstismar konusunda ilk ciddi çalışmalar Tardieu’nun Paris Tıp Akademisi’nde çocukların istismarına değinmesiyle başlamış, 1960’larda ise Kempe ve diğerleri “Örselenmiş Çocuk Sendromu” makalesi ile konuya ilgi artmıştır (Howe, 2005). Tarihsel olarak, çocukluk örselenmesi ile ilgili farkındalık, 20. yüzyılın ortalarına doğru artmaya başlamıştır. Bu dönemde, çocuk hakları konusunda uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar, çocukların korunması ve haklarının savunulması adına önemli adımlar atılmasına yol açmıştır. Özellikle, 1989 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin kabul edilmesi, çocuk hakları alanında bir dönüm noktası olmuştur (BM, 1989). Bu sözleşme, çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi için uluslararası bir çerçeve sunmuştur (Tatlıcıoğlu, 2022). Bu sözleşme Türkiye tarafından 1990’da imzalanmıştır ve çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması devletlerin

yükümlülüğünde kabul edilmiş olup 1991 yılında Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği kurulmuştur (Öztürk, 2011; Kara vd., 2004).

Çocuk istismarı ve ihmali, tarihsel olarak farklı toplumlarda farklı şekillerde ele alınmış ve zamanla evrensel bir soruna dönüşmüştür. Kültürel, toplumsal ve ekonomik faktörler, çocukların istismarına neden olan davranış örüntülerini şekillendirebilirken, bu olguların farkındalığının arttığı modern dünyada, çocuk hakları ve koruma sistemleri üzerine ciddi yasal ve toplumsal adımlar atılmaktadır. Türkiye'de de bu alanda yapılan çalışmalar ve kurumsal çabalar, çocuk istismarı ve ihmaliyle mücadelede önemli bir yol kat edilmesine rağmen, toplumdaki geleneksel bakış açıları ve şiddet kültürünün etkisiyle hâlâ önemli zorluklar yaşanmaktadır (Akduman vd., 2017; Aral, 1997; Erdoğan vd., 2020; ASHB, 2021; UNICEF, 2020).

2.1.2. Travma ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantısı Tanımı

Travma, zamanla değişen sosyal ve bireysel koşullar nedeniyle sürekli evrilen bir kavramdır. 2013'te yayımlanan DSM-V'e göre travma, kişinin yaşamına yönelik ciddi tehditler içeren, ölüm veya ölüm tehlikesi, ağır yaralanma, cinsel şiddet gibi durumlarla ilişkilendirilmiştir (APA, 2013). Travmatik olaylar, bireyin bedensel ve ruhsal sağlığını tehdit ederek, çaresizlik, güçsüzlük ve korku gibi duygusal tepkilerle sonuçlanır. Bu tür olaylar, kişinin duygusal durumunun yanı sıra düşünce ve davranışları üzerinde de büyük etki yaratabilir. Travmanın ruhsal etkileri, özellikle kişinin beklenmedik bir tehdit ile karşılaşması sonucu gelişen duygusal reaksiyonlarla ortaya çıkar (Herman, 2015).

Travma üzerine yapılan araştırmaların kökeni 18. yüzyıla kadar uzanır. Başlangıçta fiziksel bir olgu olarak ele alınan travma, 19. yüzyılda psikolojik etkilerinin de tartışılmaya başlanmasıyla daha geniş bir perspektife oturmuştur. Psikanalitik kuramın öncüsü Jean-Martin Charcot, travmayı "histeri" ile ilişkilendirerek bu alanda önemli çalışmalar yapmış, Sigmund Freud, Pierre Janet ve William James gibi isimler ise travmanın psikolojik etkilerini derinlemesine inceleyerek bu alandaki anlayışı geliştirmiştir. 19. yüzyılda savaş nevrozu, cinsel ve fiziksel şiddet gibi konular da travmanın ruhsal etkileriyle ilişkilendirilmiş ve bu çalışmalar, günümüz psikolojik travma anlayışının temelini oluşturmuştur (Herman, 2015; Jones ve Wessely, 2007). 20. yüzyılda, travma ilk kez 1952'de yayımlanan DSM-I'de tanımlanmış ve 1980'de Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) tanısı konulmuştur (Hacıoğlu vd., 2002). Ancak Perry ve Szalavitz (2018), travmanın kalıcı etkilerine yeterince odaklanılmadığını ve

özellikle çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerin göz ardı edildiğini belirtmiştir. Çocukların travmalara karşı daha savunmasız olduğu ve erken yaşlarda yaşadıkları stresli deneyimlerin, gelişen beyinlerinde kalıcı değişimlere yol açtığı vurgulanmıştır (Shonkoff, 2012). Ayrıca yapılan hayvan deneylerinde, erken dönem stresli deneyimlerin beyinde değişikliklere neden olduğu ve davranışları etkilediği gözlemlenmiştir (Perry ve Szalavitz, 2018). Çocukluk dönemi travmalarının tarihi oldukça eskidir ve çocuk istismarı tanımına yönelik ilk ciddi çalışmalar, 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanır; bu alandaki ilk tanımlamalar, Paris Tıp Akademisi'nde görevli Adli Tıp Doktoru Tardieu tarafından 1860 yılında yapılmıştır (Dokgöz, 2009). Türkiye'de ise çocuk istismarı, 1988 yılından itibaren çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından gündeme getirilmiş, 1989'da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kabulü, bu alandaki gelişmeleri hızlandırmıştır (Dokgöz, 2009)

Çocukluk çağı travması (ÇÇT), çocukların erken yaşlarda karşılaştıkları ve gelişimlerini olumsuz etkileyen stres verici olayları ifade eder (Güler vd., 2002). Bu travmatik olaylar arasında fiziksel istismar, cinsel saldırı, kayıplar, ihmal, ebeveyn ayrılığı, doğal afetler ve tıbbi hastalıklar yer alır (Giardino vd., 2010).

Dünya Sağlık Örgütü (1999) çocuk istismarını, çocuğun sağlığını ve gelişimini olumsuz etkileyen, yetişkinler tarafından bilerek ya da bilmeyerek uygulanan davranışlar olarak tanımlar. Çocukluk çağı travmaları, fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere dört ana başlıkta ele alınır (Howe, 2005). Fiziksel istismar, çocuğa elle veya nesneyle zarar vermeyi içerir ve yaralanmalara, iç organ hasarlarına hatta ölüme neden olabilir (Kaplan vd., 1999). Cinsel istismar, yetişkinin tatmin amacıyla çocuğu cinsel olarak sömürmesiyle gerçekleşir ve bireyin ruh sağlığında derin izler bırakabilir (Finkelhor ve Hotaling, 1984). İhmal, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumudur ve bu eksiklikler çocuğun sosyal ve fiziksel gelişiminde önemli sorunlara yol açabilir (Giardino vd., 2010). Çocuk ihmali ve istismarı, çocuğun ruhsal, fiziksel, cinsel veya sosyal açıdan zarar görmesine yol açan ve yetişkinlerin uygunsuz davranışları olarak tanımlanır (Bulut, 1996). DSM-5'e göre çocukluk çağı travması, bireyin yaşamını tehdit eden, aşırı derecede korku, çaresizlik veya dehşet hislerine yol açan olaylara maruz kalması sonucu gelişen duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkilerle tanımlanır (APA, 2013). Bu tür travmatik olaylar arasında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, ihmalkârlık, ebeveyn kaybı, doğal afetler, ciddi kazalar ve hastalıklar yer alır. Çocuk travması, bir çocuğun yaşamını veya beden bütünlüğünü tehdit eden korkutucu, tehlikeli veya şiddet içeren olayları ifade eder. Bir çocuğun sevdiği birinin yaşamını veya fiziksel güvenliğini tehdit eden bir olaya tanıklık etmesi de travmatik olabilir. Çocuk travmatik stresi, çocukların ve ergenlerin travmatik olaylara maruz kalmaları ve bu olayların yaşadıklarını aşan bir stres

yaratması durumunda ortaya çıkar. Çocuk travmatik stresinden etkilenenler, hayatları boyunca bir veya birden fazla travmatik olaya maruz kalan ve bu olayların sona ermesinden sonra bile günlük yaşamlarını etkileyen tepkiler geliştiren çocuklardır (NCTSN, 2013). Aşağıda çocukluk çağı travmasıyla ilgili çeşitli yazarların tanımlara yer verilmiştir:

“Çocukluk çağı travması, önemli psikolojik sıkıntılara ve işlevsellikte bozulmaya yol açabilen, duygusal olarak acı verici veya sıkıntılı bir olayın deneyimlenmesi anlamına gelir.”
Cohen, J. A., Mannarino, A. P., ve Deblinger, E. (2006).”

“Çocukluk çağı travması, fiziksel ve cinsel istismar, duygusal kötü muamele ve aile içi şiddete maruz kalma gibi bir dizi deneyimi kapsar ve bunların tümü bir çocuğun gelişimi üzerinde derin etkiler yaratabilir (Finkelhor, 1990).”

“Çocukluk çağı travması, bir çocuğun başa çıkma becerisini zorlayan, gelişimini ve işlevselliğini etkileyebilecek bir dizi duygusal ve davranışsal tepkiye yol açan bir olay olarak tanımlanır (Perry, 2009).”

“Çocukluk çağı travması, çocuğun emniyet ve güvenlik duygusunu bozan ve uzun vadeli psikolojik ve fizyolojik sonuçlara yol açan, biçimlendirici yıllar boyunca ezici stres deneyimidir (Van der Kolk, 2014).”

“Çocukluk çağı travması, bir çocuğun fiziksel ya da psikolojik refahı için zararlı ya da tehdit edici olarak algılanan ve bir dizi duygusal ve davranışsal tepkiye yol açan bir olayın deneyimlenmesi olarak tanımlanmaktadır” (Briere ve Scott 2015).

“Çocukluk çağı travması, bir çocuğun gelişimi ve refahı üzerinde kalıcı etkileri olabilecek istismar, ihmal ve ev içi işlev bozukluğu deneyimlerini içerir (Shonkoff ve Garner, 2012).”

“Polat (2007) 'a göre çocuk istismarı, çocuğun bakımından sorumlu yetişkin bireylerin, çocuğun fiziksel, gelişimsel ve psikolojik açıdan iyi olma halini olumsuz yönde etkileyen tutum ve davranışlarıdır. İhmal olgusu da istismar türleri içinde sayılmaktadır.”

Çocukluk dönemi travmaları, çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini olumsuz etkileyen her türlü olumsuz deneyimi kapsayan geniş bir kavramdır. Bu travmalar genellikle çocuk istismarı ve ihmal olarak iki ana başlık altında sınıflandırılır. İstismar, çocuğun sağlıklı gelişimini engelleyen aktif zararlı davranışları içerirken, ihmal çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ile pasif bir şekilde gerçekleşir (Kars, 1996). DSÖ (2010), istismarı, çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen her türlü fiziksel, duygusal kötü muamele veya ihmal olarak tanımlar. İhmal ise çocuğun beslenme, barınma, eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması veya bakım verenlerin bu ihtiyaçları göz ardı etmesiyle ortaya çıkar (Öztürk, 2011). İstismar

ve ihmal arasındaki temel fark, ihmalin pasif bir durum olması, istismarın ise aktif olarak zararlı davranışları içermesidir (Aral, 1997). Bu bağlamda, ihmal, çocuk istismarı gibi travmatik yaşantıların bir parçası olarak kabul edilir ve her iki kavramın da birey üzerindeki etkileri ve sonuçları açısından farklılıklar gösterdiği vurgulanmaktadır (Stoltenborgh vd., 2013; Lamont, 2010).

İhmalin, çocuğun fiziksel ve duygusal gelişiminde ciddi geriliklere yol açtığı, uzun vadede ise bireyin yaşam kalitesini olumsuz şekilde etkileyebileceği öne sürülmektedir (Taşcı Fresko, 2019). Çocukluk dönemi travmalarının daha geniş bir kavram olarak tanımlandığı literatürde, çocuk istismarı ve ihmali genellikle travmanın alt kategorileri olarak kabul edilmektedir. İstismar, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak sınıflandırılırken, çocuk ihmali ise fiziksel ve duygusal ihmal biçiminde değerlendirilir (Yöyen, 2017).

2.1.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Türleri

Çocukluk çağı travmaları, bireylerin erken yaşlarda yaşadıkları olumsuz deneyimlerin, sonraki psikososyal ve fiziksel sağlıkları üzerinde kalıcı etkiler bırakabileceği bir yaşantılar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu travmalar, genellikle iki ana kategoride incelenir: istismar ve ihmal. Çocuk istismarı, fiziksel, cinsel ve duygusal istismar türlerini içerirken, çocuk ihmali ise fiziksel ve duygusal ihmal biçimlerinde kendini gösterir (DSÖ, 2006). Literatürde, araştırmacılar bu olguyu farklı sınıflandırmalarla ele alır. Örneğin, Asil ve Özdemir (2021), çocuk istismarını dört ana başlıkta incelemektedir: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal. Fiziksel istismar, çocuğun sağlığına veya gelişimine zarar verecek şekilde fiziksel güç kullanımını; cinsel istismar ise çocuğun rızası olmadan cinsel eylemlere maruz kalmasını tanımlar. Duygusal istismar, çocuğun psikolojik olarak kötü muameleye uğraması ve bu durumun gelişimini olumsuz yönde etkilemesi anlamına gelir. İhmal ise çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucu ortaya çıkar ve çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimini ciddi şekilde engelleyebilir (DSÖ, 2016). Genel olarak literatürde çocuk istismarı, dört ana kategoride incelenir: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal. Aşağıda bu istismar türlerinin her birine dair açıklamalar yer almaktadır.

2.1.3.1.Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocukların psikolojik ve fizyolojik gelişimine ciddi zararlar veren, kasıtlı olarak gerçekleştirilen şiddet içeren eylemler bütünüdür. DSÖ (2002), fiziksel istismarı çocuğa yönelik kasıtlı fiziksel güç kullanımı sonucu çocuğun sağlığının, gelişiminin veya yaşam kalitesinin olumsuz etkilenmesi olarak tanımlar. Çocuklara yönelik bu türden şiddet eylemleri, genellikle çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından uygulanmakta olup vurma, itme, sarsma, yakma veya boğma gibi çeşitli acı veren davranışları kapsamaktadır. McCoy ve Keen (2014), fiziksel istismarı çocuğa bilinçli olarak zarar vermek amacıyla yapılan davranışlar olarak açıklamış; bu davranışların çocukta çeşitli somut hasarlara yol açtığını vurgulamışlardır. Polat (2001) ve Pelcovitz ve diğerleri (2000) ise fiziksel istismarın çocukta morluklar, yanıklar, kırık kemikler ve iç kanamalar gibi fiziksel belirtilerle kendini gösterdiğini belirtmektedir.

Fiziksel istismar, yetişkinler tarafından çoğunlukla bir disiplin aracı olarak kullanılmakta ve toplumlarda maalesef bazı durumlarda normalleştirilebilmektedir. Ancak, fiziksel istismarın çocuk üzerindeki etkileri yalnızca bedensel değil, aynı zamanda psikolojik düzeydedir. İstismara uğrayan çocukların akademik başarılarında düşüş, bilişsel işlevlerinde bozulma, sosyal ilişkilerde başarısızlık ve davranışsal sorunlar gibi birçok problem yaşadığı gözlemlenmektedir (Kaplan, 1999; Bahar vd., 2015). Çocukların sosyal becerileri zayıflamakta, duygusal dünyaları hasar görmekte ve öfke patlamaları gibi çeşitli davranış sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu tür etkiler, çocuğun yetişkinlik dönemindeki ilişkilerine ve mesleki başarılarına da olumsuz şekilde yansıyabilmektedir. Çocukluk çağında fiziksel istismara uğrayan bireylerin yetişkinlikte saldırgan davranışlar sergileme, suça eğilim gösterme ve kendilerine ya da başkalarına zarar verme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (Lewis, 1992). Çocukluk döneminde fiziksel olarak örselenen bireylerin kendi çocuklarına yönelik benzer davranışlar sergileme eğiliminde oldukları da görülmektedir. Kolko (1996) bu durumu, istismarın bir kuşaktan diğere aktarıldığı bir döngü olarak değerlendirmektedir.

Fiziksel istismarın olumsuz etkilerinin çocukların ruhsal gelişimi ve sosyal yaşantıları üzerindeki etkisi de oldukça fazladır. İstismara uğrayan çocuklarda depresyon, kaygı, özgüven eksikliği ve sosyal içe kapanıklık gibi psikolojik sorunlar gözlenebilmektedir. Livingston (1987) ile Tıraşçı ve Gören (2007), istismar mağduru çocukların kendilerini koruma ve ifade etme becerilerinde yetersizlik yaşadıklarını ve bu durumun uzun vadeli psikiyatrik sorunlara yol açtığını belirtmiştir. Çocukluk döneminde yaşanan bu tür travmalar, ergenlik dönemine ve hatta yetişkinliğe kadar süren psikolojik etkiler bırakabilir. Ergenlikte intihar düşüncelerinin

artması, akademik başarısızlıklar, problem çözme becerilerinde zayıflık gibi olumsuz sonuçlar fiziksel istismarın kalıcı izler bıraktığını göstermektedir (Tackett, 2002; Zoroğlu vd., 2001).

Fiziksel istismarın çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Paslı (2020) ve Kar ile Dokgöz (2017), çocuk istismarını etkileyen temel faktörler arasında ebeveynlerin sosyoekonomik durumları, bağımlılık sorunları, psikiyatrik rahatsızlıklar, düşük eğitim düzeyi ve aile içi şiddetin varlığını sıralamaktadır. Özellikle ekonomik olarak düşük seviyede olan ailelerde çocukların fiziksel istismara uğrama olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı şekilde, kırsal bölgelerde yaşayan ve parçalanmış ailelerdeki çocuklar fiziksel istismar açısından daha yüksek risk altındadır. Paslı (2020), fiziksel istismar davranışlarının bazı toplumlarda disiplin aracı olarak kabul edilmesinin, çocuklara karşı fiziksel şiddetin yaygın olarak uygulanmasına yol açtığını belirtmektedir.

Fiziksel istismarın çocuklarda yol açtığı bazı sendromlar da literatürde yer almaktadır. Bunlardan ilki "Sarsılmış Bebek Sendromu" olup, çocuğun bakımıyla ilgilenen kişinin çocuğa şiddet uygulaması sonucu beyin hasarları oluşmasıyla tanımlanır (Christian ve Block, 2009). Bu sendrom genellikle 2 yaş altındaki bebeklerde görülmektedir. Bir diğer sendrom olan Munchausen Sendromu (Polle Sendromu), çocuğun bakımını yapan ebeveynin çocuğun hasta olduğunu iddia ederek gereksiz tıbbi müdahalelerde bulunulmasına yol açtığı bir durumdur. Bu sendrom, çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığını ciddi anlamda tehdit eden bir başka istismar biçimidir (Tiryaki ve Baran, 2017).

Fiziksel istismar vakalarının raporlanmasında kültürel normlar, toplumsal algılar ve ekonomik faktörler etkili olmaktadır. Pelendecioğlu (2009), Türkiye’de dayanın bir disiplin aracı olarak kabul edilmesi nedeniyle fiziksel istismarın yaygın olduğunu belirtmektedir. Bu durum, aile içi şiddetin nesiller boyu aktarılmasına ve toplumsal düzeyde kabul görmesine yol açmaktadır. Fiziksel istismara dair yapılan araştırmalarda istismar vakalarının birçoğunun kaza olarak kayıtlara geçtiği ve bu nedenle oranların gerçeği tam yansıtmadığı görülmektedir (Kaplan vd., 1999). Sonuç olarak, fiziksel istismar, çocuk üzerinde hem fiziksel hem de psikolojik açıdan derin etkiler bırakan, uzun vadede çocuğun yaşamını olumsuz etkileyen ciddi bir şiddet türüdür.

2.1.3.2. Cinsel İstismar

Çocuk cinsel istismarı, bir çocuğun fiziksel, psikolojik ve cinsel gelişimini olumsuz etkileyen, travmatik bir olgu olarak tanımlanır. Çocuğun cinsel tatmin amacıyla bir yetişkin veya yaşça büyük başka bir birey tarafından sömürülmesi durumu, cinsel istismarın en temel

tanımını oluşturmaktadır (Deblinger vd., 2006). Bu tür bir istismar, çocuğun rızasını, anlama kapasitesini veya yaşını gözetmeksizin gerçekleştirildiğinde, yasal anlamda da suç teşkil etmektedir (Topçu, 2009). Genellikle cinsel istismar olgularında, fail ile mağdur arasında bir güven ilişkisi bulunur ve fail, çocuğun gelişimsel olarak hazır olmadığı veya onay veremeyeceği cinsel faaliyetlerde bulunarak bu güveni kötüye kullanır (Polat, 2007).

İstismar, farklı şekillerde gerçekleşebilir; bunlar arasında genital bölgeye dokunma, çocuğa pornografik materyaller izletme, teşhircilik, cinsel içerikli konuşmalar yapma, cinsel temas kurma gibi pek çok farklı davranış yer almaktadır (Polat, 2007). Finkelhor ve Brown'a göre, çocuk cinsel istismarı, 18 yaşın altındaki bir çocuğa, kendisinden beş yaş veya daha büyük bir birey tarafından açık ya da üstü kapalı bir şekilde zor kullanılarak gerçekleştirilen herhangi bir cinsel faaliyeti kapsamaktadır (akt. Topçu, 2009). Çocuk cinsel istismarının tanımı üzerinde çalışan araştırmacılar, hangi davranışların cinsel istismar kapsamına alınacağına dair tanısöl ölçütler belirlemişlerdir. Bu ölçütler arasında yaş farkı, rıza, yöntem ve yasal kriterler yer almaktadır (Topçu, 2009).

DSÖ (2002) tarafından yapılan tanımlamada, çocuk cinsel istismarı, bir çocuğun rızasının mümkün olmadığı, gelişimsel olarak hazır olmadığı ve toplumsal normları ihlal eden herhangi bir cinsel eyleme maruz kalması olarak belirtilmiştir. Bu tanım, yalnızca ebeveyn veya bakıcı gibi tanıdık kişilerin değil, fail ile mağdur arasındaki yaş farkını veya cinsel eylemin türünü de göz önünde bulundurmaktadır (Akdaş, 2005). Çocuk cinsel istismarı, genellikle aile üyeleri ya da çocuğa yakın diğer bireyler tarafından gerçekleştirilmektedir. Verilere göre, cinsel istismar vakalarının %77'si aile bireyleri, %11'i diğer akrabalar, %5'i çocuğa bakım vermeyen kişiler, %2'si ise çocuğa bakım sağlayan diğer kişiler tarafından yapılmaktadır (Ovayolu vd., 2007). İstismarcıların çoğunun erkek olması ve yaş aralıklarının 20-40 arasında yoğunlaşması dikkat çekicidir (Polat, 2007).

Cinsel istismarın sonuçları, mağdur çocuklar üzerinde ciddi ve uzun süreli etkiler yaratmaktadır. Cinsel istismara uğrayan çocuklar, olayın kurbanı oldukları bilinciyle, özgüven kaybı, utanç, değersizlik hissi, kaygı bozukluğu ve depresyon gibi psikolojik sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Şimşek, 2010). İlerleyen yaşamlarında ise yeme bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları ve hatta intihar eğilimleri gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir (Deblinger vd., 2006). Araştırmalar, cinsel istismar mağduru bireylerin ilerleyen yaşlarda çeşitli psikiyatrik rahatsızlıklar ve sosyal uyum sorunları yaşama olasılığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Aydın, 2019). Ayrıca, istismarın çocuğun gelişim evresi, istismarın süresi ve şiddeti gibi faktörler, mağdur çocuk üzerinde oluşabilecek etkileri artırabilmektedir (Alpaslan, 2014).

Cinsel istismara uğrayan çocukların çoğu, yaşadıkları olayı gizleme eğilimindedir, özellikle fail tanıdık bir bireyse bu durum daha derin psikolojik sorunlara yol açmaktadır (Yiğit, 2004). İstismara uğrayan çocuğun fiziksel, psikolojik sağlığı ve sosyal çevresine göre yaşadığı travmatik durumun etkileri değişiklik gösterebilir (Aydın, 2019). Çocuklarda cinsel istismara maruz kalma yaş aralıkları 0-3 yaş arası yaklaşık %10, 4-7 yaş arası %28, 8-11 yaş arası %26, 12 ve üstü ise %36 olarak rapor edilmiştir (Topçu, 2009).

İstismarın uzun dönem etkileri arasında depresyon, anksiyete, yabancılaşma, uygunsuz cinsel davranışlar ve tekrar kurban olma riski yer almaktadır (İşmen ve Aydın, 2003). Ailelerin çocuklarına yönelik koruyucu tedbirler alması, çocuğun cinsel istismardan korunmasını sağlamak açısından önemlidir. Mahremiyet eğitimi vermek ve çocuğun güvenli bir iletişim kanalı açmak, çocuğun herhangi bir istismar vakasını ebeveynine anlatabilmesini kolaylaştırmaktadır (Sanderson, 2010). Bu eğitimler, çocuğun kendisine veya başkalarına yönelik uygunsuz davranışları tanıma ve rapor etme yeteneğini artırmaktadır. Sonuç olarak, çocuk cinsel istismarı, çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen bir durumdur ve toplum tarafından ciddi şekilde kınanması gereken bir insanlık sorunudur. Çocuk cinsel istismarına yönelik önlemler, toplumsal farkındalık, yasal düzenlemeler ve aile içi eğitimler ile desteklenmelidir. Bu sayede, çocukların korunması ve istismar riskinin en aza indirilmesi mümkün olabilir.

2.1.3.3.Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun duygusal ve psikolojik sağlığına zarar veren ve çoğunlukla görünmez bir istismar türüdür. Bu istismar türü, çocuğun bakımından sorumlu yetişkinlerin olumsuz tutum ve davranışlarıyla süreklilik gösteren, çocuğun gelişimini engelleyen ve duygusal bütünlüğünü zedeleyen bir süreci kapsar. DSM-V'e (2013) göre duygusal istismar, ebeveyn veya bakım veren tarafından çocuğa yönelik saldırgan davranışlar veya çocuğun yeteneklerine dair aşırı beklentilerle çocuğu sürekli olumsuz tutumlara maruz bırakma şeklinde tanımlanır. Bu durum, çocukta derin psikolojik hasarlara yol açarken, çocuğun sağlıklı gelişimi üzerinde kalıcı etkilere neden olur (Şahin, 2009).

Duygusal istismarın başlıca belirtileri arasında bağırma, aşağılama, dalga geçme, lakap takma, aşırı koruma, yaşından büyük sorumluluklar yükleme ve kardeşler arasında ayırım yapma yer alır. Bunun yanı sıra, çocuğa suç teşkil eden davranışları öğretme veya çocuğu bu tür davranışları yapmaya zorlama gibi tutumlar da duygusal istismarın örnekleri arasındadır

(Polat, 1999). Ebeveynlerin veya bakım verenlerin olgunluk düzeyinin yetersizliği, düşük sosyoekonomik durum, eşler arasındaki iletişim sorunları ve ruhsal bozukluklar gibi faktörler, duygusal istismarın yaşanma olasılığını artırmaktadır (Polat, 1999). Ebeveynlerin çocuklarına sürekli olumsuz tepkiler göstermesi, tehdit etmesi veya reddetmesi, çocuğun sağlıklı bağlanma ve güven geliştirmesini engeller (Polat, 2007).

Duygusal istismar, diğer istismar türlerine göre daha düşük oranda raporlanıyor gibi görünse de sebep olduğu uzun vadeli etkiler oldukça ciddi ve kalıcıdır. Duygusal istismar, çocuğun psikolojik dengesini bozabilir, kişiliğini zedeleyebilir ve bu da çocuğun ergenlik döneminde veya yetişkinlikte uyumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilir. Çocukta gözlemlenen psikolojik dengesizlikler, çocuğun gelişim evrelerini sekteye uğratır ve bu da depresyon, düşük benlik saygısı, intihar düşünceleri, içe kapanma veya aşırı saldırganlık gibi belirtilere yol açabilir.

Duygusal istismarın çocuk üzerindeki etkileri sadece çocukluk dönemiyle sınırlı kalmayıp uzun vadede bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilir. Yapılan araştırmalara göre, duygusal istismara maruz kalan çocuklar, ergenlik döneminde daha yüksek oranda madde bağımlılığı, antisosyal davranışlar, intihar düşüncesi ve beslenme bozuklukları gibi sorunlar yaşama eğilimindedir (Evans ve Burton, 2013; Iwaniec, 2006). Duygusal istismarın etkisi cinsel veya fiziksel istismardan daha uzun süre devam eder, çünkü çocuğun içsel dünyasına yönelik kalıcı izler bırakır ve kişinin özsaygısına derin bir zarar verir (Cichetti, 2013; Polat, 2007). Ayrıca, çocuğun güvenlik duygusunun eksilmesi, yetişkin yaşamında bile güvenli bağlanma ve ilişki kurma kapasitesini olumsuz etkileyebilir (Shannon, 2009).

Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda yaygın olarak görülen davranışlar arasında, aşırı uyumlu olma veya tamamen içe kapanma, alt ıslatma, yeme bozuklukları, düşük akademik başarı ve uyku sorunları yer almaktadır. Duygusal istismar ayrıca çocuğun özsaygısını ve dış dünyaya olan güvenini yok ederek, çocuğun gelecekte sağlıklı ilişkiler kurma yeteneğini zayıflatır (Topbaş, 2004).

Duygusal istismar, çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen ciddi bir istismar türüdür. Çocuğun davranışsal değişimlerine ve duygusal dengesizliklerine sebep olarak, bireyin sağlıklı bir yetişkin olarak topluma katılmasını zorlaştırır. Bu sebeple, duygusal istismarın toplumsal farkındalığının artırılması, erken tespiti ve önlenmesine yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (DSÖ, 2002).

2.1.3.4. İhmal

Çocuk ihmali, DSÖ (1999) tarafından, çocuğun gelişimi için gerekli olan sağlık, eğitim, duygusal destek, barınma, beslenme ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucu çocuğun fiziksel, psikolojik, sosyal ve duygusal yönden zarar görmesi olarak tanımlanmaktadır. İhmal, çocuğa bakım verenlerin veya ebeveynlerin sorumluluklarını yerine getirmemesiyle ortaya çıkar ve bu durum, çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. İhmal, aktif bir davranış olmamakla birlikte, pasif bir eylemsizlik olarak tanımlanır ve bu özelliğiyle istismardan ayrılır (Aral, 1997).

Çocuk ihmali, çok farklı şekillerde ve boyutlarda ortaya çıkabilir. İhmal, genel olarak çocuğun temel hak ve ihtiyaçlarından yoksun bırakılması olarak tanımlanabilir ve bu durum, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimini sekteye uğratar. İhmalin farklı türleri arasında fiziksel ihmal, duygusal ihmal, eğitimsel ihmal ve tıbbi ihmal yer alır (Scannapieco ve Connell-Carrick, 2005).

Fiziksel ihmal, çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanmaması durumudur. Bu gereksinimler arasında yeterli beslenme, uygun giyim, hijyen, sağlık ve güvenlik yer alır. Çocuğun beslenme ihtiyacının karşılanmaması, uygun şekilde giydirilmemesi, sağlığına özen gösterilmemesi ve güvenliğinin sağlanmaması fiziksel ihmalin örneklerindendir. Ayrıca, çocuğun uzun süre yalnız bırakılması veya terk edilmesi de fiziksel ihmal olarak kabul edilir (Polat, 2007). Fiziksel ihmalin etkileri çocuklarda gelişimsel gerilik, zayıf sağlık durumu, hijyen eksiklikleri, düşük benlik saygısı gibi somatik belirtilerle kendini gösterebilir. Çocukların bu tür ihmalden etkilenmesi, yalnızca fiziksel sağlıklarını değil, aynı zamanda akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerini de olumsuz etkiler (Lewis, 1992).

Duygusal ihmal, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması ve ona gerekli sevgi, ilgi ve şefkatin sağlanmaması durumudur (Aral, 1997). Çocuğun duygusal gelişimi için, ebeveynlerin ya da bakım verenlerin, çocuğa güvenli bir ortam sunması, ona duygusal destek vermesi ve ona ilgi göstermesi gerekmektedir. Duygusal ihmalin fark edilmesi fiziksel ihmal kadar kolay olmayabilir, çünkü duygusal ihmalin fiziksel belirtileri yoktur. Ancak, duygusal ihmal, çocukların yalnızlık, depresyon, kaygı ve güvensizlik gibi duygusal sorunlar yaşamalarına yol açar. Duygusal olarak ihmal edilmiş çocuklar, sosyal ilişkilerde zorluk çeker, güven duygusu geliştirmekte güçlük yaşar ve sağlıklı bağlar kurmada zorlanırlar (Perry vd., 2002). Ayrıca, bu çocuklar daha yüksek düzeyde madde bağımlılığı, depresyon ve diğer psikolojik sorunlar yaşama eğilimindedirler (Grosman vd., 2017).

Eğitimsel ihmal, çocuğun eğitim sürecinde ihtiyaç duyduğu desteğin verilmemesi, okul ihtiyaçlarının karşılanmaması ve eğitim hakkının engellenmesi durumudur. Bu tür ihmal, çocuğun gelişimsel sürecinde önemli bir yıkım yaratabilir. Eğitimsel ihmal, çocuğun akademik başarısını olumsuz yönde etkileyebilir, okula devam etme oranlarını düşürebilir ve öğrenme güçlüklerine yol açabilir (Aral, 1997).

Tıbbi ihmal ise, çocuğun sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması ve gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması durumudur (Bilir vd., 1991). Çocuğun sağlık sorunlarının göz ardı edilmesi, tedavi edilmemesi veya tedaviye zamanında başlanmaması tıbbi ihmalin örneklerindendir. Tıbbi ihmal, çocuğun fiziksel sağlığını tehdit edebilir ve uzun vadede sağlık problemlerinin kronikleşmesine neden olabilir (TTB, 2021)

İhmalin belirtilerini tespit etmek oldukça zordur, çünkü ihmal, genellikle görünür fiziksel izler bırakmaz. Ancak, ihmalin çocuklar üzerindeki etkileri uzun vadeli olabilmektedir. İhmal edilen çocuklar, sosyal uyum sağlamakta zorlanır, okula gitmekte isteksizlik gösterir, davranışsal sorunlar yaşayabilir ve psikolojik sıkıntılar çekerler. Bu çocuklar, genellikle yalnızdırlar, çevreleriyle iletişimde zorluklar yaşar ve çoğunlukla aşırı çekingen olurlar (Polat, 2007). Ayrıca, ihmal edilmiş çocuklar, kendilerini değersiz hissedebilir, benlik saygıları düşük olabilir ve toplumsal ilişkilere karşı ilgisizlik gösterebilirler. Bu çocukların sosyal izolasyonu ve iletişim becerilerindeki eksiklikler, onların gelişimsel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilir (De Paul ve Guibert, 2008).

İhmalin etkileri hem bireysel hem de toplumsal boyutlarda ciddi sonuçlar doğurabilir. Çocukluk dönemi ihmal ve istismarı, bireyin yaşam boyu gelişimine kalıcı izler bırakabilir ve psikolojik sorunlara yol açabilir. Çocukların ihmal edilmesi, onların fiziksel, psikolojik, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyerek, yaşamlarını zorlaştıran derin ve kalıcı izler bırakabilir (Briere ve Scott, 2015). İhmalin, çocukların güvenliğini ve sağlığını tehdit etmesi, çocukların toplumda sağlıklı bireyler olarak yetişmelerini engelleyebilir.

2.1.5.Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Kuramsal Açıklamalar

Davranışsal Teoriler

Davranışsal teoriler, çocukların kötü muameleye maruz kalmaları konusundaki kavramsallaştırmalar üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir ve bu durum birkaç spesifik teorik argümanın temelini oluşturur (Bandura, 1977; Patterson, 1982). Davranışsal teoriler, saldırganlığın gelişiminde olumlu ve olumsuz pekiştirme süreçlerinin önemini vurgular.

Olumlu pekiştirme, belirli bir davranışa bağlı olarak ödül verilmesini içerir ve bu, gelecekte saldırganlık davranışının ortaya çıkma olasılığını artırabilir (Skinner, 1953). Olumsuz pekiştirme ise, bir saldırganlık davranışının sonucunda olumsuz bir uyarıcının ortadan kaldırılmasıyla, o davranışın gelecekte daha fazla ortaya çıkmasına yol açabilir (Patterson, 1982).

Zorlama teorisi (Patterson, 1982; Reid vd., 2002) olumlu ve olumsuz pekiştirme süreçlerinin birleşimiyle saldırganlık davranışlarının nasıl öğrenildiğini açıklar. Bu teori, ebeveyn ile çocuk arasındaki çatışmanın, giderek daha zararlı davranışlarla tırmanmasına ve nihayetinde bu davranışların pekişmesine yol açtığını belirtir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki olumsuz pekiştirme döngüsü, çatışmaların şiddetinin artmasına ve nihayetinde "kazanan" tarafın olumsuz çatışma davranışlarıyla ödüllendirilmesine yol açabilir. "Kaybeden" taraf ise, diğer kişinin olumsuz davranışlarının sona ermesiyle olumsuz bir şekilde pekiştirilir. Bu süreçte, fiziksel taciz içeren davranış kalıpları, saldırganlıkla sonuçlanabilir ve tırmanan çatışma sürecinin bir parçası olarak güçlendirilir (Smith, 2020). Zorlama teorisine göre, tacizci annelerin daha tutarsız ve belirsiz bir disiplin anlayışına sahip olma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Bu annelerin, çocuklarının itici davranışlarına karşı verecekleri tepkilerin, istismarcı olmayan annelere göre daha belirgin olma olasılığı yüksektir (Oldershaw vd., 1986). Patterson (1976) ise olumsuz davranışın en olası öncülünün, aile üyelerinin sergilediği itici davranışlar olduğunu savunur. Bu durumda, "kurban" olan çocuk, çatışmalı etkileşimlerde aynı zamanda saldırgan davranışların da "mimarı" haline gelir ve saldırganlık pekiştirilir. Bu süreçte, tacizci ebeveynler ve çocukları, çatışmayı teşvik eden işlevsiz ebeveyn-çocuk etkileşim kalıpları geliştirir. Bu etkileşimler, saldırganlık ve bu saldırganlığın disiplinle ilişkili zararlı biçimlerine doğru bir tırmanışı tetikler. Çocuklar da bu tür olumsuz davranış kalıplarını öğrenerek, dışsallaştırdıkları davranış problemlerine yol açabilirler (Snyder, 2002). Bu tür olumsuz etkileşimler, nesiller arası bir döngüye neden olarak, çocuk istismarı ve saldırganlık gibi olumsuz davranışların devam etmesine zemin hazırlayabilir (Swick ve Williams, 2006).

Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme teorisi, bireylerin çevrelerinde gözlemledikleri davranışları model alarak öğrendikleri ve bilişsel süreçler aracılığıyla bu davranışları içselleştirdikleri fikrine dayanır (Bandura, 1977). Bu teoriye göre, suç ve suçlu davranışları da öğrenilir (Akers, 1973). Çocuklara kötü muamele özelinde bakıldığında, sosyal öğrenme teorisi, şiddet ve istismar gibi olumsuz davranışların çocuklar tarafından öğrenilebileceğini öne sürmektedir. Ebeveynler ve bakıcılar, çocuklarına kötü muamelede bulunduklarında, genellikle kendileri de çocukken

benzer kötü muameleye uğramış ya da buna tanık olmuşlardır. Widom (1989) da “Ebeveynlerin çocuklarına karşı daha fazla kötü muamelede bulunma olasılığı daha yüksektir, çünkü ebeveynler kendileri çocukken kötü muameleye uğramışlardır” demiştir.

Şiddetin nesiller arası aktarımı veya şiddet döngüsü, sosyal öğrenme teorisinin temel ilkelerine dayanır. Widom (1989a), şiddetin nesiller arası aktarımını, “kötü muamele ve ihmale ilişkin varsayımlar ya da hipotezler” olarak tanımlar. Yani, çocukluklarında şiddet gören veya şiddete tanık olan çocuklar, şiddeti kabul edilebilir bir davranış biçimi olarak öğrenirler. Bu çocuklar, şiddet ve suçla ilgili daha yüksek bir risk taşırlar. Widom (1989a), kötü muameleye uğramış ya da ihmal edilmiş çocukların, suçlu, suça eğilimli ve şiddetli olma risklerinin daha fazla olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, çocukluklarında kötü muameleye uğramış bireylerin, kendi çocuklarına kötü muamelede bulunma olasılığı üç kat daha fazladır (Milaniak ve Widom, 2015). Ancak, Widom (1989b), her kötü muameleye uğramış çocuğun suçlu ya da şiddetli olacağına dair bir garanti bulunmadığını da vurgulamıştır. Çocuklara yönelik kötü muamelenin erken dönemde tanınması ve müdahale edilmesi, bu çocuklarda suça eğilim ve suçlu davranışları azaltabilir (Widom ve Maxfield, 2001). Widom (1989a), çocuğun gelişiminde müdahale eden potansiyel koruyucu faktörleri anlamanın ve zarar görenlerle ‘dirençli’ olanların gelişimlerini karşılaştırmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Yüksek zekâ, demografik özellikler (örneğin, beyaz olmak ya da yaşça daha büyük olmak) veya mentorluk gibi koruyucu faktörler, çocuklara kötü muamele yapılmasının etkilerini hafifletebilir ve gelecekteki yetişkin şiddetini engelleyebilir (Wright vd., 2019).

Bandura, bireylerin gelişiminin hem doğuştan gelen özellikler hem de çevre ile etkileşim yoluyla şekillendiğini belirtmiştir. Sosyal öğrenme teorisinde, saldırgan davranışlar çevredeki bireylerin gözlemlenmesiyle ortaya çıkar ve pekişir. Ebeveynler, bu davranışların gözlemlenmesinde en önemli modellerdir. Çocukluklarında istismar edilen bireylerin, kendi çocuklarına karşı saldırgan davranışlarda bulunması daha olasıdır (Polat, 2001).

Ekolojik Model

Bronfenbrenner (1979), insan gelişiminin çok katmanlı bir süreç olduğunu öne sürer. Gelişim, bireyi çevreleyen mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem gibi dört temel sosyo-kültürel katmanda şekillenir. Bu katmanlar arasındaki etkileşim, bireyin gelişimini etkiler. Belsky (1980), çocuk istismarını bu ekolojik modelle açıklayarak, istismarı çok boyutlu bir etkileşim olarak değerlendirir. Belsky, istismarın bireysel, ailesel, toplumsal ve kültürel düzeylerdeki faktörlerin birleşiminden kaynaklandığını savunur.

Ekolojik modelde, mikrosistem doğrudan bireyi etkileyen unsurları (aile, okul, arkadaşlar) içerir. Mezosistem, bu unsurlar arasındaki etkileşimleri ifade eder. Ekzosistem, bireyin doğrudan etkileşimde olmadığı ancak onu etkileyen faktörleri (örneğin, ebeveynlerin iş durumu) kapsar. Makrosistem, toplumun kültürel ve politik yapılarını içerir ve istismar üzerindeki toplumsal inançlar ile değerleri şekillendirir. Belsky'nin ekolojik modeli, çocuk istismarının yalnızca bireysel düzeyde değil, tüm bu katmanlar arasındaki etkileşimler göz önünde bulundurularak anlaşılabilirliğini vurgular. Çocuk istismarını önlemek için, her katmanda yapılacak müdahaleler etkili olabilir. Bu, toplumda yasal düzenlemeler ve kültürel değişiklikler gibi daha geniş düzeydeki çözümleri de içerir.

Psikolojik Yaklaşım

İstismara uğrayan çocukların ebeveynlerinin de geçmişte benzer deneyimler yaşadıkları ve bu ebeveynlerin çocuklarına yönelik gerçekçi olmayan beklentiler içinde oldukları vurgulanan bir yaklaşım, çocuk istismarının nedenleri üzerinde durmaktadır (Polat, 2001). Bowlby (1973), bağlanma teorisini geliştirmiş ve bağlanmayı, "bir kişinin, genellikle farklılaşmış ve tercih edilen bir başka bireye yakınlık kazanması veya bu yakınlığı sürdürmesiyle sonuçlanan davranış" olarak tanımlamıştır. Ainsworth ve meslektaşları (1978), Bowlby'nin (1973) bağlanma tanımını genişleterek, farklı bağlanma stillerini tanımlamış ve kategorize etmiştir. Bu bağlanma stilleri şunlardır: 1) güvenli bağlanma, 2) güvensiz-kaçıncı bağlanma, 3) güvensiz-kararsız bağlanma ve 4) dağınık-yönelimsiz bağlanma (Ainsworth vd., 1978; Main ve Solomon, 1986; 1990).

Güvenli bağlanma: Güvenli bir ilişkide, ebeveyn ya da bakım veren kişi, çocuğun ihtiyaçlarına özen gösterir. Tarabulsy ve meslektaşlarına (2008) göre, "tutarlı, hassas ve özenli bakım almış güvenli bir çocuk, çevresini özerk bir şekilde keşfetme ile bağımlılık arasında bir denge kurabilir". Bu bağlanma stili, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi için sağlıklıdır.

Güvensiz-kaçıncı bağlanma: Bu tür ilişkilerde çocuk, ebeveyn veya bakım veren kişiden duygusal olarak kaçınır ve ona güvenmez. Çocuk, ebeveynin sıkıntıyı yönetme konusunda yardımcı olamayacağını hisseder ve bu nedenle ona duygusal olarak mesafe koyar (Ainsworth, 1978; Main ve Solomon, 1990).

Güvensiz-kararsız bağlanma: Güvensiz-kararsız bağlanmaya sahip bir çocuk, ebeveyninin dikkatini çekmek için direnç gösterir ve aşırı olgunlaşmamış davranışlar sergiler. Bu çocuklar, duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için ebeveynlerinden sürekli onay beklerler ve bazen tutarsız bir şekilde tepki verirler (Ainsworth, 1978; Main ve Solomon, 1990).

Dağınık-yönelimsiz bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip çocuklar, ebeveynlerinden duygusal destek ve güven bulmada zorlanırlar. Ebeveyn veya bakım veren kişi, atipik davranışlar sergileyebilir ve çocuklarına korkutucu bir şekilde tepki verebilir. Tarabulsy ve meslektaşlarına (2008) göre, "dağınık-yönelimli bir çocuğun bakıcısı, çocuk sinyallerine korkutucu bir şekilde tepki verir".

Araştırmalar, fiziksel istismara uğrayan veya ihmal edilen çocukların, fiziksel istismara veya ihmalin olmadığı çocuklara göre daha fazla güvensiz bağlanma gösterdiğini ortaya koymuştur (Carlson vd., 1989; Lyons-Ruth vd., 1989; Main ve Goldwyn, 1984; Schneider-Rosen vd, 1985). Ayrıca, dağınık bağlanma stiline, özellikle kötü muameleye uğramış çocuklar arasında yaygın olduğu bulunmuştur (Barnett vd., 1999; Carlson vd., 1989; Cicchetti vd., 2006; Lyons-Ruth vd., 1990; Zeanah ve Smyke, 2005).

Bu bağlamda, bağlanma teorisi, çocukların ebeveynleriyle kurdukları ilişkilerin, duygusal ve sosyal gelişimleri üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların erken dönemdeki bağlanma stilleri, ilerleyen yıllarda duygusal düzenlemelerini, sosyal becerilerini ve genel psikolojik sağlıklarını şekillendirebilir. Bu teorinin, çocuklara yönelik kötü muamelenin anlaşılması ve önlenmesinde önemli bir araç olduğu söylenebilir.

Psikopatolojik Modeli

Çocuk istismarının psikopatolojik modeli, failin zihinsel durumu ve sağlık sorunlarını etiyolojik bir faktör olarak ele alır. Bu modele göre, çeşitli psikopatolojik bozukluklar, özellikle depresyon ve madde bağımlılığı, çocuk istismarı ve ihmalinin önemli öngörücüleri olarak kabul edilmektedir. Depresyon ile çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi belgeleyen birçok araştırma bulunmaktadır (Downey ve Coyne, 1990; Scott, 1992). Örneğin, Chaffin, Kelleher ve Hollenberg (1996), majör depresyonun, madde kullanımı kontrol edilerek, çocuklara yönelik fiziksel istismarın başlangıcının önemli bir öngörücüsü olduğunu bulmuşlardır. Ancak, depresyonun etkisi, madde kullanımının etkisi ile karşılaştırıldığında, daha düşük bir güce sahip olmuştur. Ayrıca, demografik değişkenler de bu ilişkinin gücünü etkileyen bir faktör olarak görülmektedir.

Madde kullanımı ve çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi araştıran bir başka çalışma, ebeveynlerden en az birinin madde bağımlılığı olduğu vakaların %43'ünde ciddi çocuk istismarı ve ihmali bulunduğunu rapor etmiştir (Murphy vd., 1991). Bağımlı ebeveynlerin çocuklarında ciddi ihmal ve istismar oranının %41 olduğu da bildirilmiştir (Black ve Mayer, 1980). Ayrıca, 11.000 kişilik bir toplum örneğinde, tacizci ebeveynlerin, eşleştirilen kontrol gruplarına göre

madde kötüye kullanımını bildirme olasılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Kelleher vd., 1994).

Psikopatolojik model, çocuk istismarını, ebeveynlerin psikopatolojisi ve ebeveyn-çocuk ilişkileri bağlamında açıklar. Bu modele göre, çocuk istismarının nedeni, ebeveynlerin yaşadığı psikolojik bozukluklardan kaynaklanır. Modelin bir diğer önemli noktası, çocuk istismarının faili olan kişilerin, genellikle kendi çocukluklarında istismara uğramış olmalarıdır. İstismarcı ebeveynlerin, genellikle zekâ düzeyinde ve sosyal hayatta yaşadıkları başarısızlıklar, kişisel ve toplumsal hayattaki zorluklarla ilişkilidir. Anne veya babanın psikopatolojisi, çocuklarını istismar eden ebeveynlerin karakter bozukluklarını ve bakımla ilgili zorlukları ifade eder. Bu model, çocukluklarında istismara uğramış veya buna tanık olmuş ebeveynlerin, kendi çocuklarına da benzer davranışları uyguladıklarını belirtir (Polat, 2001).

Üç Faktör Teorisi

Lesnik-Oberstein, Cohen ve Koers (1982), fiziksel ve psikolojik/duygusal istismarın nedenlerine dair üç faktörlü bir teori geliştirmiştir. Bu teoriye göre, çocuk istismarı riski, belirli üç faktörün bir arada bulunmasına bağlı olarak artmaktadır. Bu faktörler şunlardır:

1. *Yüksek Düzeyde Ebeveyn Düşmanlığı*
2. *Ebeveynin Açık Saldırganlığı Engelleme Düzeyinin Düşük Olması*
3. *Ebeveynin Çocuğa Yönelik Saldırganlığına Odaklanma*

Bu faktörlerin her biri, çocuğun maruz kaldığı istismar türünü belirleyen önemli etmenlerdir. İlk iki faktörün oranı ne kadar yüksekse, fiziksel istismar yaşama olasılığı o kadar artmaktadır. Ancak bu oranlar düştükçe, psikolojik ve duygusal istismar riski artar. Yüksek ebeveyn düşmanlığı ve düşük saldırganlık engelleme düzeyleri, çocuk istismarı riskini yükselten faktörlerdir. Öte yandan, bu faktörlerin etkisi zayıfladığında, istismar olasılığı da azalır (Lesnik-Oberstein vd., 1982).

Teori, ayrıca üç ana faktörle bağlantılı olan çeşitli alt faktörleri de incelemektedir. Bu faktörler arasında, ebeveynin çocukluk döneminde yaşadığı yetiştirilme tarzı, sevgisizlik, yüksek stres ve gerginlik düzeyleri, önceki kötüye kullanım deneyimleri, madde bağımlılığı ve düşük empati seviyeleri bulunur. Bu alt faktörler, ebeveynin çocuklarına yönelik istismar eğilimlerini artırabilir. Dolayısıyla, ebeveynin psikolojik ve duygusal durumu, çocuk istismarının ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Üç faktör teorisi, ebeveyn düşmanlığının, özellikle fiziksel ve psikolojik istismara nasıl yol açabileceğini anlamada önemli bir perspektif sunar. Bu faktörlerin bir arada bulunması, çocukların istismara uğramasında belirleyici olabilmektedir (Lesnik-Oberstein vd., 1982).

Çocuk İstismar ve İhmalinde Risk Faktörleri

Çocuk istismarı ve ihmali, bireylerin maruz kaldığı risk faktörleri ile şekillenen karmaşık bir olgudur. Ebeveyn veya bakım verenlerle ilişkili risk faktörleri arasında mental sağlık sorunları, geçmişteki istismar deneyimleri, dürtü kontrolü eksiklikleri, sosyoekonomik düzey, aile yapısı ve madde kullanımı önemli bir yer tutmaktadır (Cicchetti ve Toth, 2005). Ebeveynlerin mental sağlık sorunları, çocuklarına karşı kötü muamele yapma riskini artırırken, geçmişteki istismar deneyimleri benzer davranışların tekrarlanmasına yol açabilmektedir (Belsky, 1993). Düşük gelir düzeyi ve ekonomik zorluklar aile içindeki stres seviyesini artırarak istismar riskini yükseltirken, madde bağımlılığı da çocukların ihmal edilmesine veya istismara uğramasına neden olmaktadır (Sedlak vd., 2010). Ayrıca, tek ebeveynli aileler ve aile içindeki çatışmalar da çocukların istismar riski altında olmasına yol açmaktadır (Daro ve Dodge, 2009). Kulaksızoğlu (2001), anne ve babaların kaygılı, ilgisiz ve hoşgörüsüz tutumlarının, aile içi şiddetin varlığının ve ebeveynlerin kendi çocukluklarında şiddete maruz kalmış olmalarının, çocuk istismarı için önemli risk faktörleri oluşturduğunu belirtmiştir.

Çocuklarla ilişkili risk faktörleri ise yaş, cinsiyet, zihinsel ve fiziksel engeller, davranışsal sorunlar, ağlama ve sakinleştirilememe gibi unsurları içermektedir. Küçük yaş gruplarındaki çocuklar ve özellikle kız çocukları istismar açısından daha yüksek risk altındadır (Finkelhor vd., 2009). Zihinsel veya fiziksel engelleri olan çocuklar, bakım ihtiyaçları nedeniyle daha fazla ihmal ve istismara maruz kalabilirler (Sullivan ve Knutson, 2000). Davranışsal sorunlar sergileyen çocuklar ebeveynleri tarafından sorunlu olarak algılanabilirken, sosyal destekten yoksun olan çocuklar daha savunmasız hale gelebilirler (Hussey vd., 2006). Bu nedenle hem ebeveynlere hem de çocuklara yönelik destek programlarının geliştirilmesi önemlidir.

2.1.6.Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmal Yaşantılarının Uzun Vadeli Etkileri

Çocukluk dönemi, bireylerin gelişimsel temellerinin atıldığı ve kişiliklerinin şekillendiği kritik bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan olumsuz yaşantılar, bireylerin yaşamları boyunca çeşitli psikolojik, sosyal ve gelişimsel sorunlar yaşamalarına neden olabilir. Yapılan araştırmalara göre, çocuklukta travma yaşayan bireylerin depresyon, intihar eğilimleri ve uyum bozuklukları gibi ruhsal problemler geliştirme risklerinin daha yüksek olduğu gösterilmiştir (Karal ve Atak, 2022).

Psikanalitik yaklaşıma göre, patolojik davranışların kökeni, bireyin çocukluk dönemi yaşantılarında yatar. Çocuklukta yaşanan istismar ve ihmaller, yetişkinlikteki ruhsal ve davranışsal sorunların temelini oluşturabilir (Karahan, 2006). Özellikle, çocukluk dönemi travmaları, yetişkinlikte kişilik bozuklukları ve diğer psikolojik sorunlar ile ilişkilendirilmektedir. Johnson ve diğerleri (1999), çocuklukta istismara uğrayan bireylerin, yetişkinliklerinde kişilik bozukluğu tanısı alma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, bireyin hem psikolojik hem de sosyal gelişimini olumsuz şekilde etkileyebilir (Vahip, 2002). Ayrıca, istismar mağdurlarının, yıllar sonra bile bu travmaların etkisinden kurtulmakta zorluk çektikleri ve bu etkilerin yaşamlarının geri kalan kısmını şekillendirdiği gözlemlenmiştir (Chapman vd., 2004; Edwards vd., 2003).

İstismar mağduru çocuklar, duygusal anlamda en büyük etkileri yaşarlar. Özellikle duygusal istismar, bireylerin benlik saygısını zedeleyerek sosyal ilişkilerde zorluklara yol açar (Kendall ve Tackett, 2002). Çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal, bireylerin duygu düzenleme becerilerini de olumsuz etkileyebilir, bu da anksiyete, depresyon, sosyal izolasyon ve madde bağımlılığı gibi sorunlara yol açabilir (Koçtürk ve Yüksel, 2021).

Çocukluk dönemi travmaları, yalnızca ruhsal sağlık üzerinde etkili olmakla kalmaz, aynı zamanda bireylerin sosyal ilişkileri üzerinde de kalıcı etkiler bırakır. Freud'a göre, yetişkinlikteki bağlar, geçmişteki yaşantıların bir yansımasıdır (Huh vd., 2014). Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal, bireylerin bağlanma stillerini de şekillendirir. Hildyard ve Wolfe (2002), istismar mağduru bireylerin güvenli bağlanma geliştirmede zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Çocukluk döneminde güvenli bağlanma deneyimi yaşayan bireylerin yetişkinlikte daha sağlıklı ilişkiler kurması beklenirken, istismara uğrayanlar ise ilişkilerinde güvensiz bağlanma gösterme eğilimindedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

İstismar mağdurlarının, yetişkinlikte ilişkilerinde yaşadıkları zorluklar, terk edilme ya da boşanma oranlarında da artışa yol açmaktadır. Colman ve Widom (2004), çocuklukta istismara uğrayan bireylerin, yetişkinlikte boşanma ve terk edilme oranlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, çocukluk döneminde aile içi şiddete tanık olan bireylerin, yetişkinliklerinde duygularını düzenlemede zorluklar yaşadıkları belirtilmiştir (Margolin ve Gordis, 2004). İstismar mağduru bireylerin yetişkinlik döneminde, bu travmatik geçmişten etkilenerek sağlıklı ilişki dinamikleri geliştirdikleri ve bunun da evlilik işlevselliği üzerinde olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir (Nguyen vd., 2016).

Özetle, çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantılarının etkileri, yalnızca çocukluk döneminde sınırlı kalmaz, aynı zamanda bireylerin yetişkinlik döneminde de devam eder (Felitti vd., 1998). Bu etkiler, bireylerin ruhsal sağlıklarını, sosyal ilişkilerini, bağlanma

stilllerini ve evlilik dinamiklerini derinden etkiler. Çocukluk dönemi travmalarının, bireylerin yaşamları boyunca süren kalıcı etkiler bıraktığı, alanyazında yapılan birçok araştırma ile ortaya konulmuştur (Anda vd., 2006). İstismar ve ihmale uğramış bireylerin, güvenli bağlanma ve sağlıklı ilişkiler kurmada zorluklar yaşadığı, bunun da yetişkinlikteki sosyal uyumlarını olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, çocukluk dönemindeki istismar ve ihmallerin uzun vadeli etkilerini anlamak, bireylerin sağlıklı bir gelişim göstermeleri için kritik bir önem taşımaktadır.

2.1.7.Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

2.1.7.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

İhmal, istismar ve travma gibi çocukluk zorluklarının, yaşamın çeşitli evrelerinde bireyler üzerinde derin ve kalıcı etkilere sahip olduğu gösterilmiştir (Campbell vd., 2016). Bu deneyimler yalnızca anlık psikolojik ve duygusal gelişimi değil, aynı zamanda yetişkinliğin ilişkisel, bilişsel ve davranışsal yönlerini de önemli ölçüde etkiler. Bu bulgular, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda aile ve toplum düzeyinde de ele alınması gereken ciddi bir halk sağlığı krizi olduğunu göstermektedir.

Yetişkinlik bağlamında, çalışmalar çocuklukta kötü muamele geçmişi olan bireylerin kişisel ilişkilerinde önemli zorluklarla karşılaştığını tutarlı bir şekilde göstermiştir. Yapılan araştırmalar, çocuklukta yaşanan kötü muamelelerin yetişkinlikteki kişisel ilişkiler üzerindeki uzun vadeli olumsuz etkilerini tutarlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Colman ve Widom (2004), çocukluk döneminde istismar ve ihmal yaşayan bireylerin yetişkinlikte boşanma veya ayrılık yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde, Zara-Page (2004b), çocukluk çağı cinsel istismarının kaygılı, bağımlı ve travmatik ilişki tarzlarının gelişimine yol açtığını, bu durumun güvensiz bağlanma tarzlarıyla güçlü bir bağlantısı olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgular, Bifulco ve diğerlerinin (2006) çocukluk çağı travmalarına yanıt olarak gelişen güvensiz bağlanma tarzlarının yetişkin ilişkilerindeki zorluklara katkıda bulunduğunu gösteren çalışmalarıyla uyumludur. Finkelhor ve diğerlerinin (1984) ise çocukluk çağı istismar geçmişi olan kadınların daha yüksek düzeyde evlilik sıkıntısı, artan boşanma olasılığı ve daha düşük evlilik memnuniyeti yaşadığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, erken dönemdeki olumsuz deneyimlerin bireylerin yaşam boyu sağlıklı ve tatmin edici romantik ilişkiler sürdürme becerilerini derinden etkilediğini göstermektedir.

Banducci ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmalar, çocuklukta yaşanan kötü muamelelerin yetişkinlikte hem psikososyal işlevsellik hem de ilişkiler üzerindeki yıkıcı etkilerini vurgulamaktadır. Merrill ve diğerleri, çocuklukta cinsel tacize uğramış kadınların, ilişkisel stresle karşılaştıklarında kaçınma ve duygusal geri çekilme gibi uyumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuş ve bu tür tepkilerin yetişkinlikte sağlıklı ve istikrarlı ilişkiler kurmayı zorlaştırdığını belirtmiştir. Banducci ve diğerleri ise çocukluk döneminde istismara maruz kalan bireylerin alkol ve madde bağımlılığı, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi ruhsal sağlık sorunları geliştirme riskinin arttığını bulmuştur. Bu ruhsal sağlık problemleri, çözülmemiş travmaların etkisiyle bireylerin başkalarıyla anlamlı ve sürdürülebilir ilişkiler kurma becerilerini daha da zayıflatarak, ilişkilerde tekrarlayan zorluklara yol açmaktadır (Banducci vd., 2014).

Yapılan çeşitli çalışmalar, çocukluk çağı kötü muamelesinin bireysel, ailevi ve daha geniş dinamikler üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Winsler, (2005), ebeveynlik stillerindeki farklılıkların çocukların ebeveynleri ve akranlarıyla etkileşim biçimlerini şekillendirdiğini ve aile biriminde tutarlı bir ebeveynlik yaklaşımının sağlıklı ilişkiler geliştirmede kritik olduğunu vurgulamıştır. Bu bulgular, Herman ve Harvey'in (1997) çocuklukta cinsel istismar ve aile içi şiddet geçmişi olan bireylerin, travmatik deneyimlerinin kalıcı duygusal etkilerinden mustarip olduğunu gösteren çalışmalarıyla uyumludur. Çalışmaları, çözülmemiş travmaların bireylerde duygusal uyuşukluk gibi derin yaralar bıraktığını ve bu etkilerin yetişkinlikte bile devam edebileceğini ortaya koymuştur. Tüm bu araştırmalar, çocukluk çağı kötü muamelesinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda ailevi ve toplumsal düzeyde karmaşık ve uzun vadeli sonuçları olduğunu göstermektedir (Winsler vd., 2005; Herman ve Harvey 1997).

2.1.7.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları, bireylerin gelişim süreçlerinde derin ve uzun süreli etkiler bırakmaktadır. Türkiye'deki araştırmalar, özellikle çocuk istismarı ve ihmali gibi travmatik deneyimlerin, bireylerin psikolojik, sosyal ve fizyolojik sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir (Polat, 2007). Durmuşoğlu ve Doğru (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuklukta fiziksel ve duygusal istismara uğrayan bireylerin benlik saygısının zedelandığı ve ergenlik döneminde yakın ilişkilerde zorluklar yaşadıkları bulgulanmıştır. Yöyen (2016), çocukluk çağı travmalarının benlik saygısı üzerindeki etkilerini

inceleyerek, özellikle erkek çocuklarda fiziksel ihmal ve cinsel istismarın kendilik algısını olumsuz yönde etkilediğini vurgulamıştır. Aydın (2013) ise çocukluk dönemi travmalarının demografik faktörlere göre nasıl farklılaştığını incelemiş ve 18-25 yaş arası erkeklerde duygusal örselenmenin daha fazla görüldüğünü, düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip bireylerin daha fazla travma yaşadığını, ayrıca köyde yaşayan bireylerin, şehirde yaşayanlara göre daha fazla duygusal istismara maruz kaldıklarını bulmuştur.

Arslan (2017) tarafından Adana ili Çukurova ve Seyhan ilçelerinde yapılan bir çalışmada, ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiş ve anne tutumlarının demokratik düzeylerinin baba tutumlarından daha yüksek olduğu, yaşça küçük ebeveynlerin daha demokratik tutum sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca, düşük gelir düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarına daha koruyucu davranırken, çocuk sayısının artmasıyla birlikte otoriter ebeveyn tutumlarının arttığı gözlemlenmiştir. Buna paralel olarak, Gündoğmuş (2017) yüksek lisans tezinde, anne-baba tutumları ve okul tükenmişliği ile yalnızlık düzeylerini incelediği araştırmasında, demokratik anne-baba tutumlarının öğrencilerin yalnızlık düzeylerini yordadığını ve otoriter tutumların öğrencilerin okul başarısı ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı farklar yarattığını bulmuştur.

Polat (2001), kişilik bozuklukları ile çocukluk dönemi istismarı arasındaki ilişkiyi ele almış ve sınırda kişilik bozukluğu ve çoğul kişilik bozukluğu olan bireylerin yüksek oranlarda çocukluk dönemi cinsel istismara maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Şenkal (2013) üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemi travmaları ile kaygılı bağlanma arasındaki ilişkiyi incelemiş ve çocukluk dönemi travmalarının, bireylerin gelecekteki ilişki bağlarını ve bağlanma stillerini etkileyebileceğini göstermiştir. Ayrıca, Yanık ve Özmen (2002) tarafından yapılan bir araştırma, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile kendine zarar verme davranışı, intihar girişimi ve dissosiyatif belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemiş ve çocukluk döneminde örselenmiş bireylerin, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde bu tür olumsuz davranışlar sergileme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur.

Çocukluk dönemindeki travmalar, yalnızca bireylerin ruhsal sağlıkları üzerinde değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerinde, benlik saygılarında ve psikolojik dayanıklılıklarında da önemli değişikliklere yol açmaktadır. (Polat, 2007; Durmuşoğlu ve Doğru, 2006; Yöyen, 2016; Aydın ve İşmen, 2003; Arslan, 2017; Gündoğmuş, 2017; Polat, 2001; Şenkal, 2013; Yanık ve Özmen, 2002).

2.2. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn tutumları, paylaşılan çocuklarıyla iletişim kurma, onları yetiştirme ve sosyalleştirme sürecinde sergilenen davranışlar, yaklaşım ve parçaların tamamını kapsayan çok boyutlu bir kavramdır (Darling ve Steinberg, 1993). Ebeveynler, çocuklarına gösterdikleri davranışlar aracılığıyla onların gelişim sürecinde önemli bir rol oynar. Çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine etkisi tartışılmaz bir gerçek olup, özellikle psikolojik sağlık üzerinde uzun vadeli etkileri bulunur (NICHD, 2001). Aile ortamı çocuğun yalnızca fiziksel ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda sevgi, ilgi ve saygı gibi duygusal gereksinimlerini de karşılamak zorundadır. Ebeveynlerin sağlıklı ve tutarlı bir tutum benimsemesi, çocuğun kendine güvenen, sosyal ve duygusal açıdan dengeli bir birey olarak yetişmesini sağlar (Demir ve Kumcağız, 2015).

Anne-baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkilerini çeşitli yönlerden inceleyen Baumrind (1967, 1971), ebeveynleri otoriter, demokratik ve izin verici olarak sınıflandırmıştır. Otoriter ebeveynler yüksek kontrol ve olgunluk beklentisi ile çocuklarını sıkı kurallar altında yetiştirir, çocukların fikirlerini dikkate almaz ve cezalandırıcı bir yaklaşım sergiler. Bu durum çocuklarda genellikle düşük özgüven ve bağımlı bir kişilik yapısına neden olabilir. Demokratik ebeveynler ise çocuklarına karşı daha sıcak ve ilgilidir, onların fikirlerine önem verir ve olgunluk bekler. Bu tutum çocuklarda sorumluluk bilinci, özgüven ve bağımsızlık gibi olumlu özellikler geliştirmeye katkı sağlar. İzin verici ebeveynler ise çocuklarına fazla özgürlük tanır, davranışlarını kontrol etmez ve genellikle sevgi doludur. Ancak bu tutum çocuklarda sınır bilinci eksikliğine ve disiplin sorunlarına yol açabilir.

Maccoby ve Martin (1983), ebeveynlik stillerini iki temel boyutta ele almıştır: ilgi/kabul (duyarlılık) ve talep (kontrol). Demokratik ebeveynler yüksek ilgi ve yüksek kontrol sergilerken, otoriter ebeveynler düşük ilgi ve yüksek kontrol uygular. İzin verici ebeveynler yüksek ilgi ve düşük kontrol, ihmalkâr ebeveynler ise her iki boyutta da düşük düzeydedir. Bu iki boyut, ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu ilişkiyi anlamlandırmada temel bir çerçeve sunar. Talep ve kabul oranları yüksek olan ebeveynler, çocuklarda daha sağlıklı bir kişilik gelişimini desteklemekteyken, ihmalkâr tutumlar çocukların benlik saygısı, özdenetim ve sosyal uyum gibi özelliklerde eksikliklere yol açabilir (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, çocuğun gelişimini etkileyen sosyal, çevresel ve psikolojik faktörlerden etkilenir. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik gösterdikleri tutumlar, çocuğun diğer insanlarla kurduğu ilişkilerde ve sosyal çevreye uyum sağlama süreçlerinde önemli bir rol oynar (Dyavanoor ve Jyoti, 2017). Ebeveynlerin çocuğa yönelik olumlu ve

destekleyici tutumları, çocuğun sağlam bir öz kimlik geliştirmesine yardımcı olurken; kontrolcü ve cezalandırıcı tutumlar, çocuğun özgüven eksikliği yaşamasına neden olabilir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarına özerklik sağlayan, bireysel gelişimi teşvik eden ve sosyal becerilerini destekleyen bir tutum benimsemesi, çocuğun sağlıklı bir kişilik yapısı kazanmasına katkı sağlar (Kulakçı-Altıntaş ve Ayaz-Alkaya, 2019).

Çocuk gelişimi ile ilgili psikodinamik, davranışçı ve bireysel psikoloji gibi çeşitli teoriler, ebeveyn tutumlarının çocuk üzerindeki etkisini ele almıştır. Freud'un psikoseksüel gelişim teorisi, çocuğun erken yaşlarda yaşadığı aile içi deneyimlerin kişilik gelişimi üzerindeki etkisine dikkat çekerken, Erikson'un psikososyal gelişim teorisi, bireyin yaşam boyu süren gelişim evrelerinde ebeveyn tutumlarının önemini vurgular (Cervone ve Pervin, 2022). Ayrıca, Adler'in bireysel psikoloji kuramı, yaşamın ilk altı yılının kişilik gelişimi için kritik bir öneme sahip olduğunu belirtir. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının çocuğun özgüvenini, sosyal becerilerini ve duygusal sağlığını etkilediğini savunan bu teoriler, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarına yön veren önemli kuramsal çerçevelerdir (Burger, 2006). Bunun yanı sıra, Bowlby'nin bağlanma kuramı, çocuğun bakım verenle kurduğu ilişkinin çocukluk dönemindeki sosyal ve duygusal gelişim açısından kritik olduğunu öne sürer. Bağlanma kuramına göre, çocuğun güvenli bağlanma geliştirmesi, ileriki yaşlarda güven duygusuna ve sağlıklı ilişkiler kurmasına katkı sağlar (Bowlby, 1973). Çocukluk döneminde ebeveynlerin sevgi dolu ve destekleyici bir tutum sergilemesi, çocuğun sağlıklı bir bağlanma geliştirmesine zemin hazırlar.

Ebeveyn tutumları, çocuğun kişilik gelişimi, psikolojik sağlığı ve cinsiyet rolü gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çocuklar, ebeveynlerinin cinsiyetle ilgili davranışlarını gözlemleyerek sosyal yaşantılarını şekillendirir ve bu süreçte ebeveynlerinin kendi aralarındaki cinsiyet rolleri, çocuğun cinsiyet kimliği üzerinde belirleyici bir rol oynar. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar, eğitimsel ve psikolojik sağlık üzerinde kalıcı etkiler bırakır; uygun olmayan tutumlar, duygusal ve davranışsal problemlere yol açabilir (Baumrind, 1991). Ebeveynlerin uygun sınırlar çizmesi ve çocuklarını destekleyici bir şekilde yönlendirmeleri, öz güven ve öz yeterlilik duygularının gelişmesini destekler. Sonuç olarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri ilgi, sevgi, kabul ve kontrol gibi faktörler, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini doğrudan etkiler ve çocukların sağlıklı bir özgüven geliştirmelerine, sorumluluk sahibi bireyler olmalarına ve bağımsızlık kazanmalarına yardımcı olur (Maccoby ve Martin, 1983; Baumrind, 1991; Steinberg, 2001; Grusec ve Davidov, 2010).

2.2.1.Yaygın Ebeveyn Tutumları

Ebeveynlik, bireylerin çocukluk döneminden itibaren duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimlerini önemli ölçüde etkileyen temel bir olgudur. Aile içindeki sevgi, disiplin ve kontrol biçimleri, çocukların kişilik gelişimi, toplumsal uyumları ve genel davranışsal eğilimleri üzerinde uzun vadeli etkiler bırakmaktadır (Baumrind, 1991). Psikolog Diana Baumrind'in geliştirdiği ebeveynlik tarzları teorisi, ebeveynlerin çocuklarına yönelik sergiledikleri tutumları dört ana kategoride sınıflandırmaktadır: otoriter, izin verici ve ihmal edici (Baumrind, 1991). Bu tarzlar, çocukların özgüven, empati, duygusal düzenleme ve toplumsal beceriler gibi önemli gelişimsel alanlarda kalıcı izler bırakmaktadır (Maccoby ve Martin, 1983). Çocuklar, ailelerinden aldıkları tutumları içselleştirerek benzer davranışları ilerleyen yaşlarında sergileyebilirler; dolayısıyla, ailedeki disiplin ve sevgi dengesi, çocuğun tüm yaşamını şekillendiren temel bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, ebeveynlik tutumları kültürel faktörlerden de büyük ölçüde etkilenir. Özellikle kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu toplumlarda, ebeveynlik tarzları, toplumun normları ve değerleriyle paralel bir şekilde şekillenmektedir (Öztürk, 2004; Şendil, 2003). Bu bağlamda, ebeveynlik tarzlarının çocuk gelişimi üzerindeki etkileri hem bireysel hem de toplumsal düzeyde farklılıklar göstermekte, dolayısıyla ebeveynlik yaklaşımlarının toplumsal ve kültürel bağlamdaki dinamikleri de göz önünde bulundurularak incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

2.2.1.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik ebeveynlik, yüksek sıcaklık ve yüksek kontrol düzeyinin birleştiği bir ebeveynlik tarzıdır. Bu tutumda ebeveynler, çocuklarına sevgi ve ilgi gösterirken, aynı zamanda onlara belirli sınırlar ve kurallar koyarlar. Demokratik ebeveynler, çocuklarıyla açık iletişim kurar, onların düşüncelerine değer verir ve birlikte kararlar alırlar (Baumrind, 1991). Çocuklarına sorumluluklar vererek, onları kendi kararlarını verebilen, bağımsız bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlarlar. Bu tarz ebeveynlik, çocukların özgüvenlerini, özsaygılarını artırırken, aynı zamanda sosyal becerilerinin gelişmesine de katkı sağlar (Maccoby ve Martin, 1983). Demokratik ebeveynlik, çocukların duygusal gelişimini destekler ve sağlıklı bir bağlanma ilişkisi kurmalarına yardımcı olur. Çocuklar, ebeveynleriyle açık bir iletişim kurarak duygusal ihtiyaçlarını ifade etme fırsatı bulurlar. Ayrıca, demokratik ebeveynlerin koyduğu sınırlar, çocukların kendi davranışlarını yönlendirebilmeleri için gerekli olan disiplin anlayışını sunar.

Baumrind'in (1991) araştırmalarına göre, demokratik ebeveynlik, çocukların psikolojik sağlıklarını olumlu yönde etkiler. Çocuklar, bu tür bir ebeveynlik tarzı altında, genellikle duygusal olarak daha istikrarlı ve sosyal becerileri gelişmiş bireyler olarak yetişirler. Bu ebeveynlik tarzı, çocukların sosyal becerilerinin gelişmesini, özgüvenlerinin artmasını ve sorumluluk duygularının güçlenmesini sağlar. Ayrıca, demokratik ebeveynler, çocuklarına kendilerini ifade edebilme ve karar alma becerileri kazandırarak, bağımsızlıklarını artırırılar (Maccoby ve Martin, 1983).

2.2.1.2. Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Koruyucu ebeveynlik, genellikle çocukların güvenliğini sağlamak adına aşırı koruyucu ve müdahaleci bir tutum sergileyen ebeveynlerin uyguladığı bir yaklaşımdır (Schiffrin vd., 2014). Bu yaklaşım, çocukların kendi problem çözme becerilerini geliştirmelerini ve özgüvenlerini inşa etmelerini zorlaştırabilir.

Koruyucu ebeveynler, çocuklarının güvenliğini ön planda tutarken, onların sosyal becerilerinin ve bağımsızlıklarının gelişmesini engelleyebilirler. Çocuklar, bu tür ebeveynlerin sık müdahalesi nedeniyle, kendi kararlarını verme ve sorunları kendi başlarına çözme konusunda zorlanabilirler (Soenens vd., 2007). Bu aşırı koruyucu yaklaşım, çocukların özgüvenlerini zayıflatabilir ve onları dış dünyadan izole edebilir. Bu tür ebeveynler, çocuklarının tecrübelerinden öğrenmelerini ve kendi hatalarını yapmalarını engellerler, bu da uzun vadede bağımsız düşünme yetilerinin gelişmesini olumsuz yönde etkileyebilir (Schroeder, 2019).

2.2.1.3. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveynler, çocuklarının davranışları üzerinde sıkı bir kontrol uygularlar ve genellikle "itaat et" prensibiyle hareket ederler. Bu yaklaşım, çocuğun kendi kararlarını vermesine ve bağımsız düşünmesine çok az fırsat tanır. Bu tür ebeveynler, çocuklarının davranışlarını denetlerken, duygusal açıdan pek destek sunmazlar. Otoriter ebeveynlikte, disiplin çoğunlukla cezalarla sağlanır ve ebeveynler, çocuklarının isteklerine veya duygusal ihtiyaçlarına duyarsızdır. Çocuklar, kuralların ve yasakların öngörülemez olduğu bir ortamda b y rl r. Bu durum, onların gelişim süreçlerinde genellikle olumsuz etkilere yol açabilir (Baumrind, 1991).

Otoriter ebeveynlik, çocukların özgüvenini zayıflatabilir ve onları kaygılı, depresif bireyler haline getirebilir. Çocuklar, ebeveynlerinin aşırı kontrolcü yaklaşımına karşı duyarsızlaşabilir ve sosyal becerilerinde zayıflıklar gelişebilir. Ayrıca, duygusal destekten yoksun büyüyen çocuklar, bağlanma sorunları yaşayabilirler (Günel, 2007; Rayana ve Atak, 2023). Otoriter ebeveynler, çocuklarına açıklamalar yapmadan ve onları anlamadan kurallar koyarlar, bu da çocukların ebeveynlerine karşı olumsuz duygular beslemelerine yol açabilir (Baumrind, 1991). Bu ebeveynlik tarzı, genellikle çocukların bağımsızlıklarını kısıtlar ve onları başkalarına bağımlı hale getirebilir. Curley ve Kotera'ya (2023) göre, otoriter ebeveynler, çocuklarının düşüncelerine değer vermez ve yalnızca kendi kurallarını kabul etmelerini ister. Bu durum, çocukların kişisel gelişimlerini engelleyerek dışsal otoritelere bağımlı hale gelmelerine neden olabilir. Otoriter ebeveynlik ile büyüyen çocuklar, özgür düşünme becerilerinden yoksun kalabilir ve bu durum, onların kişisel ve sosyal yaşamlarını olumsuz etkileyebilir (Maccoby ve Martin, 1983).

2.2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveyn tutumları, çocukların gelişiminde kritik bir rol oynar ve bu tutumların şekillenmesinde birçok faktör etkili olmaktadır. Ebeveynlik tarzları, bireylerin çocuk yetiştirme süreçlerinde benimsedikleri genel davranış kalıplarını ifade eder ve bu kalıplar, ebeveynlerin kendi geçmiş deneyimlerinden, kültürel bağlamdan ve psikolojik durumlarından etkilenir (Baumrind, 1991; Maccoby ve Martin, 1983).

Aile geçmişi, ebeveynlerin kendi çocukluk dönemlerinde edindikleri deneyimlerin ebeveynlik tutumlarını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Araştırmalar, ebeveynlerin kendi ebeveynlerinden öğrendikleri tutum ve davranışların, onların çocuklarına yansıdığını ortaya koymaktadır (Hertzman vd., 2015). Örneğin, otoriter bir ebeveynlik tarzıyla büyüyen bireyler, genellikle kendi çocuklarına da aynı şekilde yaklaşma eğilimindedirler. Bu durum, ebeveynlik tarzlarının nesilden nesile aktarılmasına yol açar ve bu süreçte bireylerin geçmiş deneyimlerinin etkisi büyüktür.

Kültürel bağlam da ebeveyn tutumlarının şekillenmesinde önemli bir faktördür. Farklı kültürlerde ebeveynlik anlayışları ve beklentileri değişiklik gösterir. Örneğin, bazı kültürlerde otoriter ebeveynlik tarzı daha yaygınken, diğerlerinde demokratik veya izin verici yaklaşımlar ön plandadır (Cabrera vd., 2007; Cheah ve Chirkov, 2008). Kültürel normlar ve değerler, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını belirlemede kritik bir rol oynar. Ayrıca, toplumun

genel görüşleri de ebeveynlerin tutumlarını etkileyebilir; örneğin, şiddet içermeyen disiplin yöntemleri konusunda artan toplumsal farkındalık, ebeveynlerin disiplin stratejilerini değiştirmelerine neden olabilir (Rosenthal ve Roer-Strier, 2006).

Ebeveynlerin psikolojik durumu da ebeveynlik tutumlarını etkileyen önemli bir faktördür (Goodman ve Gotlib, 1999; Lovejoy vd., 2000). Özellikle ebeveynlerin öz-yeterlilik algısı, çocuk yetiştirme becerilerini doğrudan etkileyebilir. Düşük öz-yeterlilik hissine sahip olan ebeveynler, sık sık otoriter tutumlar benimseyebilir ve bu durum çocuklarının gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Jones ve Prinz, 2005). Ayrıca, stres düzeyi yüksek olan ebeveynler de daha az sabırlı olabilir ve bu durum disiplin uygulamalarında tutarsızlığa yol açabilir (Kong vd., 2022). Ebeveynlerin ruh hali ve duygusal durumları, çocuklarıyla olan etkileşimlerini ve genel ebeveynlik yaklaşımlarını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır.

Ebeveynlerin sosyoekonomik durumu da çocuk yetiştirme tarzlarını etkileyen kritik bir faktördür. Araştırmalar, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde otoriter ebeveynlik tarzının daha yaygın olduğunu göstermektedir (Engels vd., 2010). Ekonomik zorluklar yaşayan aileler genellikle daha fazla stres altında olduklarından, bu durum onların çocuklarına karşı daha katı ve kontrolcü olmalarına neden olabilir. Ayrıca, sosyoekonomik durumun getirdiği sınırlamalar nedeniyle bazı aileler çocuklarına yeterli eğitim ve kaynak sağlayamayabilir; bu da çocukların gelişimini olumsuz yönde etkiler (Bradley ve Corwyn, 2002; McLoyd, 1998).

Ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri hedefler de ebeveynlik tutumlarını şekillendiren önemli bir faktördür. Ebeveynler genellikle çocuklarının akademik başarılarına büyük önem verirler; bu nedenle yüksek beklentilere sahip olan ebeveynler daha yapılandırılmış ve disiplinli bir yaklaşım benimseyebilir (Gonida ve Urdan, 2007). Bu tür beklentiler, özellikle akademik motivasyonu artırabilirken aynı zamanda çocuklar üzerinde baskı oluşturabilir.

2.2.4. Anne Baba Tutumlarına Yönelik Kuramlar

Psikodinamik Kuram

Sigmund Freud, psikodinamik kuramın kurucusu olarak, bireylerin kişilik gelişiminde çocukluk döneminin kritik bir öneme sahip olduğunu öne sürmüştür. Freud'a göre, özellikle çocukların ilk beş yılı, yetişkinlikteki kişilik yapısını belirleyen temel bir rol oynamaktadır (Yeşilyaprak, 2003). Bu dönemde ebeveyn tutumlarının, çocukların psikoseksüel gelişimi ve kişilik oluşumu üzerindeki etkisi büyüktür. Freud, çocukların içsel ihtiyaçları ile ailelerinin

beklentilerinin sıklıkla çelişebileceğini, bu durumun ise çocuğun duygusal ilişkilerini ve kişilik gelişimini şekillendirdiğini belirtmiştir (Mutallimova, 2014). Freud'un teorisine göre, kişiyi motive eden cinsel sürücüler ve bilinçdışı, kişiliğin şekillenmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin tutumları, çocukların sosyal ilişkileri, duygusal sağlığı ve özsayıgıları üzerinde uzun vadeli etkiler yaratabilmektedir. Örneğin, otoriter ebeveynlik tarzı benimseyen ailelerde büyüyen çocuklar genellikle düşük özsayıgıya sahip ve kaygılı bireyler olarak gelişirken, demokratik ebeveynlik tarzını benimseyen ailelerdeki çocuklar ise daha özgüvenli ve sosyal becerileri güçlü bireyler olma eğilimindedir (Murdock, 2016). Freud'un kuramı, çocukluk dönemindeki ebeveyn tutumlarının bireylerin kişilik ve ruhsal sağlıkları üzerindeki uzun vadeli etkilerini açıklar; ebeveyn tutumları, çocukların gelecekteki ruhsal sağlıklarını şekillendiren önemli bir faktördür.

Davranışçı Kuram

Davranışçı model, bireylerin ebeveynlerinden aldıkları pekiştireçler ve çevresel uyanların, çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır (Skinner, 1953). Bu kurama göre, ebeveyn tutumlarından çok ebeveyn davranışlarının, çocukların gelişimindeki rolü daha belirleyicidir. Ebeveynlerin sergilediği davranışlar, çocukların kişilik ve sosyal gelişimlerini şekillendirirken, bu davranışlar genellikle ödülleri ve cezalarla pekiştirilir (Darling ve Steinberg, 1996). Davranışçılar, ebeveyn tutumlarını ebeveynlerin davranışları üzerinden kategorize ederler ve çocukların çevresel faktörlerden aldıkları pekiştireçlerin, gelişim süreçlerine olan etkisini ön plana çıkarırlar (Erginbay, 2014; Özkan, 2014). Demokratik ebeveynlik tarzı, çocukların öz güven ve sosyal becerilerinin gelişmesine yardımcı olurken, otoriter ebeveynlik tarzı altında yetişen çocukların ise genellikle kaygılı ve düşük özsayıgılı bireyler olma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir (Baumrind, 1971; Çoban, 2021). Özetle, davranışçı kuram, ebeveynlerin sergilediği davranışların çocukların gelişiminde kritik bir rol oynadığını ve bu davranışların, çocukların kişilik gelişimini nasıl şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

Baumrind'in Sınıflandırılması

Baumrind'in ebeveyn tutumları sınıflandırması, çocuk gelişimi üzerinde önemli etkiler bırakmış temel çalışmalardan biridir. Bu sınıflandırma, ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerini belirleyen bazı temel boyutları içerir. Diana Baumrind, çocukların gelişimini incelemek amacıyla çeşitli gözlem ve laboratuvar çalışmaları gerçekleştirmiş ve bu çalışmalardan elde ettiği veriler doğrultusunda ebeveyn tutumlarını tanımlamıştır (Baumrind,

1971; Çelik, 2019). Baumrind, ebeveyn-çocuk ilişkisinde öne çıkan dört temel boyutun ebeveyn tutumlarını şekillendirdiğini belirtir: ebeveyn kontrolü, iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek (İmanoğlu, 2021).

Baumrind'in geliştirdiği sınıflandırmaya göre ilk boyut, *ebeveyn kontrolü* olup çocukların ebeveynleri tarafından belirlenen kurallara ne derece uymak zorunda oldukları ile ilgilidir. *İletişimde açıklık* boyutu ise ailede çocukların fikirlerine ve düşüncelerine ne kadar önem verildiğini, çocukların düşüncelerini ifade edebilme konusunda ne kadar teşvik edildiklerini ifade eder. Bu boyut, ebeveynlerin çocukların görüşlerini dikkate alma ve çocuklarla şeffaf bir iletişim kurma derecelerini ortaya koyar (Çelik, 2019). Bir diğer boyut olan *olgunluk beklentisi*, ebeveynlerin çocuklarından bilişsel, duygusal ve sosyal alanlarda gelişim göstermelerini beklemelerini ifade eder. Bu beklenti, çocukların kendi potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve becerilerini geliştirmeleri açısından teşvik edici bir rol oynar (Baumrind, 1966:891). Son olarak, *bakım ve destek* boyutu, ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerindeki duygusal sıcaklık ve yakınlık düzeyini gösterir. Bu boyut, ebeveynlerin çocuklarına ne kadar ilgi gösterdiklerini ve onlara güven verici bir ortam sağladıklarını ifade eder (Yücel, 2013).

Baumrind, bu dört boyutu dikkate alarak üç temel ebeveyn tutumu tanımlamıştır: otoriter, yetkin ve izin verici. Otoriter tutum, yüksek kontrol ve olgunluk beklentisi ile düşük iletişim ve destek özellikleri ile tanımlanır. Bu ebeveyn tutumuna sahip ailelerde çocuklardan koşulsuz itaat beklenir, kurallar sıkı ve katıdır. Çocukların duygusal ihtiyaçlarına duyarlılık gösterilmez ve çocukların kendi fikirlerini ifade etmelerine izin verilmez. Otoriter ebeveynler, disiplin sağlamak amacıyla cezalandırıcı yöntemler kullanabilirler, bu da çocukların özgüvenlerinin gelişmesini olumsuz etkileyebilir (Baumrind, 1991:62). Bu tutumda yetişen çocuklar genellikle bağımsızlık kazanmakta zorlanır ve sosyal becerilerde geri kalabilirler (Köse, 2020).

Yetkin ebeveyn tutumu, yüksek kontrol, yüksek iletişim açıklığı, olgunluk beklentisi ve bakım/destek özelliklerini içerir (Baumrind, 1966). Bu ebeveynler, çocukların davranışlarını izler, fakat bunu cezalandırıcı bir yaklaşımla değil, destekleyici bir tavırla yaparlar. Çocuklarının sosyal becerilerini ve sorumluluk bilincini geliştirmelerine önem verirler. Demokratik bir yaklaşım sergileyerek çocuklara fikirlerini ifade etme hakkı tanır ve alınan kararlarda çocukların düşüncelerine yer verirler. Yetkin ebeveynler çocukların ilgi alanlarını tanır, onları kendi yetenekleri doğrultusunda destekler ve gelecekteki davranışları için olumlu örnekler oluştururlar (Baumrind, 1991). Bu tarz bir tutumla yetişen çocuklar kendilerini rahatlıkla ifade edebilir, sosyal sorumluluk bilinci kazanabilir ve uyumlu bireyler haline gelebilirler (İmanoğlu, 2021).

İzin verici ebeveyn tutumu, düşük kontrol ve olgunluk beklentisi ile yüksek iletişim açıklığı ve bakım/destek düzeyini içerir. İzin verici ebeveynler, çocuklarına fazla özgürlük tanır ve kurallar koymak konusunda isteksizdirler. Çocuklara karşı oldukça hoşgörölü bir yaklaşım sergilerler ve çocukların ihtiyaçlarına duyarlıdırlar; ancak çocuklardan belirli sorumluluklar beklemeler. Bu nedenle, izin verici ebeveynler çocukların kendi kendini disipline etme yeteneklerini geliştirmeleri için bir yapı sağlamazlar (Baumrind, 1966:889). Bu tutumla yetişen çocuklar, bağımsızlaşmakta ve sorumluluk almada zorluk yaşayabilirler ve bu durum ilerleyen yaşlarda sosyal uyum sorunlarına yol açabilir.

Baumrind'in ebeveyn tutumları sınıflandırması, çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi açısından önemli bir temel oluşturur. Bu sınıflandırma, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde hangi tutumların çocukların gelişimine nasıl katkı sağladığına dair geniş bir perspektif sunar. Otoriter, yetkin ve izin verici tutumlar arasındaki farklar, ebeveynlerin çocuklarına yönelik değer yargılarını, davranışlarını ve beklentilerini belirler (Baumrind, 1971). Baumrind'in çalışmaları, ebeveynlerin çocuklarının gelişim dönemlerine uygun beklentiler oluşturmalarının ve çocuklara duygusal destek sağlamasının onların kişilik gelişimi üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini gösterir. Özellikle yetkin ebeveyn tutumunun, çocuklarda sağlıklı sosyal, bilişsel ve duygusal beceriler geliştirdiği belirtilmiştir. Baumrind'in dört boyut üzerine kurduğu bu sınıflandırma, modern ebeveynlik yaklaşımlarına ve çocuk gelişimi araştırmalarına önemli katkılar sağlamış olup, günümüzde de geçerliliğini korumaktadır (Avcı, 2006; Özdemir, 2021).

Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı Modeli

Maccoby ve Martin'in iki boyutlu ebeveynlik yaklaşımı, Diana Baumrind'in ebeveynlik stilleri üzerine yaptığı çalışmaları temel alarak bu alanı daha ayrıntılı bir çerçeveye kavuşturmuştur. Model, ebeveynlerin çocuklarına olan yaklaşımını "duyarlılık" ve "talepkârlık" olmak üzere iki ana boyut altında incelemektedir. Maccoby ve Martin'e (1983) göre ebeveynler, çocuklarına karşı gösterdikleri duyarlılık ve onlardan bekledikleri talep düzeyine göre çeşitli tutumlar sergiler. Bu iki boyut, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini anlamada temel bir rol oynar (Aydın, 2019; Karabulut Demir, 2007).

Duyarlılık boyutu, ebeveynlerin çocuklarının bireysel ihtiyaçlarına ne derece destek sağladığını ve ilgi gösterdiğini ifade eder. Duyarlı ebeveynler, çocuklarının gereksinimlerini anlayarak, onlara duygusal destek sunar ve bireysel farklılıklarını kabul eder (Çınar, 2016; İmanoğlu, 2021). Talepkârlık boyutu ise, ebeveynlerin çocuklarından olgunluk ve sorumluluk gösterme gibi davranış beklentilerini ifade eder. Talepkâr ebeveynler, çocuklarından sosyal

olarak uyumlu, sorumlu ve yaşlarına uygun davranışlar sergilemelerini bekler (Maccoby ve Martin, 1983).

Bu iki boyut, Maccoby ve Martin tarafından dört ebeveynlik stilinin tanımlanmasıyla bir model haline getirilmiştir: demokratik, otoriter, izin verici-ihmkâr ve izin verici. Demokratik ebeveynler, yüksek duyarlılık ve yüksek talepkârlık gösterir. Bu ebeveynler, çocuklarının bireyselliğine değer verir, onların ihtiyaçlarına duyarlıdır ve aynı zamanda sorumluluk almalarını bekler. Çocuklarını destekleyici bir yaklaşım benimserken, onlara ifade özgürlüğü tanır. Demokratik ebeveynlerin çocukları genellikle özgüvenli, sosyal becerileri gelişmiş bireyler olarak büyür (Kayar, 2016; Gülkaya, 2018).

Otoriter ebeveynler ise yüksek talepkârlık gösterirken düşük duyarlılık seviyesine sahiptir. Bu ebeveynler çocuklarının davranışlarını sıkı bir şekilde kontrol eder ve uyum göstermelerini bekler. Çocuğun bireysel ihtiyaçlarına duyarsız kalabilen bu tarz ebeveynlik, çocukların duygusal gelişiminde olumsuz etkiler yaratabilir. Otoriter ebeveynlerin çocukları, genellikle kendine güveni düşük, bağımsız kararlar almakta zorlanan bireyler olabilir (Kekeç, 2019; Maccoby ve Martin, 1983).

İzin verici-müşamahakâr ebeveynler yüksek düzeyde duyarlılık gösterirken, talepkârlık düzeyleri düşüktür. Çocuklarına karşı hoşgörölü ve sıcak bir yaklaşım benimseyen bu ebeveynler, çocuklarına özgürlük tanır fakat onları sorumluluk almaya teşvik etmez. Bu tür bir ebeveynlik, çocuklarda sorumluluk alma konusunda eksikliklere ve bağımsızlık eğilimine yol açabilir (Gülkaya, 2018; Maccoby ve Martin, 1983).

İzin verici-ihmkâr ebeveynler ise düşük duyarlılık ve düşük talepkârlık sergilerler. Çocuklarına karşı ilgisiz olan bu ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik sınırlı bir farkındalığa sahiptir ve beklentileri düşük düzeydedir. İhmalkâr tutuma sahip ebeveynlerin çocukları, duygusal anlamda eksiklikler yaşayabilir, yüksek riskli davranışlara yönelebilir ve sorumluluk bilinci geliştirmekte zorluk çekebilir (Karakayalı, 2020).

Bu model, ebeveyn-çocuk ilişkisini daha ayrıntılı anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Baumrind'in ebeveynlik tarzlarını temel alarak model geliştiren Maccoby ve Martin, Baumrind'in "izin verici" stilini iki alt kategoriye, yani "müşamahakâr" ve "ihmkâr" olarak ayırarak ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki gelişimsel etkilerini daha detaylı incelemeyi amaçlamıştır (Steinberg, 2007; Karabulut Demir, 2007).

2.2.5. Anne Baba Tutumlarının Birey Üzerindeki Etkileri

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları, bireylerin kişilik gelişimi, sosyal becerileri, psikolojik sağlığı ve genel yaşam kalitesi üzerinde kalıcı izler bırakmaktadır. Çocukluk döneminde deneyimlenen ebeveyn tutumları, bireylerin özsaygı, özgüven ve sosyal uyum gibi kişisel özelliklerinin temel taşlarını oluşturur. Anne-baba tutumları üzerine yapılan araştırmalar, bu tutumların çocukların psikososyal gelişimi üzerinde farklı etkiler yarattığını göstermektedir (Yavuzer, 2005; Thompson vd., 2003). Genel olarak, ebeveyn tutumları dört ana başlıkta incelenmektedir: otoriter, demokratik, aşırı koruyucu ve ilgisiz.

Otoriter ebeveyn tutumunda, ebeveynler çocukların davranışlarını sıkı bir denetim altında tutarak katı kuralları uygulamaktadır. Bu tür ailelerde çocukların duygusal gereksinimleri çoğunlukla göz ardı edilir ve ebeveynler, çocukların kurallara itaat etmeleri yönünde baskı uygular (Steinberg, 1994). Otoriter aile tutumuyla yetişen çocuklarda özgüven eksikliği, kaygı bozuklukları ve içe kapanıklık gibi olumsuz psikolojik etkiler gözlemlenmektedir. Ebeveynlerinin sürekli kontrolü altında olan çocuklar, genellikle kendi kararlarını almakta zorlanır ve bağımlı bir yapıya sahip olurlar. Yapılan araştırmalarda, bu tutumla yetişen çocukların sosyal ilişkilerde daha az başarılı olduğu ve sosyal becerilerinin yeterince gelişmediği belirtilmektedir (Chen vd., 1997). Otoriter tutum, çocukların kendi duygularını tanıma ve ifade etme yeteneklerini de zayıflatmaktadır. Katı disiplin ve baskı altında büyüyen çocuklar, gelecekte kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanabilir ve duygusal uyumsuzluk yaşayabilirler. Araştırmalarda otoriter ebeveyn tutumuyla yetiştirilen çocukların akran ilişkilerinde uyum sorunu yaşadığı ve kendilerini ifade etme konusunda çekingen oldukları belirlenmiştir (Chen vd., 2002). Ebeveynlerin bu şekilde davranmaları, çocukların öz yeterlilik algısında zedelenmeye yol açarak bireylerin kişilik gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Flouri, 2004).

Demokratik ebeveynler, çocuklarının bireysel düşüncelerine, duygularına ve ihtiyaçlarına değer vererek destekleyici bir rol üstlenirler. Demokratik ailelerde ebeveynler, çocuklara rehberlik etmekle birlikte onların bağımsızlıklarını geliştirmelerine olanak tanır. Demokratik tutumla yetiştirilen çocuklar genellikle özgüvenli, sosyal becerileri gelişmiş bireyler olarak öne çıkar (Grolnick ve Ryan, 1989). Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları, problem çözme becerileri açısından güçlü, empati yetenekleri gelişmiş ve sosyal ortamlara uyum sağlama becerisine sahip bireyler olarak yetişir (Erbil vd., 2006; Argun, 1995). Bu tutum, çocukların kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam sunar ve çocukların kendi düşüncelerini özgürce paylaşmalarına olanak tanır. Araştırmalar, demokratik tutumun

çocukların duygusal zekalarını, özgüvenlerini ve bilişsel yeteneklerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Yavuzer, 2005; Palut, 2008). Demokratik tutum, bireylerin öz yeterlilik algısının güçlenmesine katkı sağlarken, çocukların bağımsız düşünebilen ve karar alabilen bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olmaktadır (Katainen vd., 1997). Bu nedenle, demokratik bir ortamda yetişen bireyler, yetişkinliklerinde de sağlıklı sosyal ilişkiler kurma, eleştirel düşünme ve bağımsız karar alma yeteneklerine sahip olurlar.

Aşırı koruyucu aile ilişkilerinde ebeveynler, çocuklarını her türlü tehlikeden korumak amacıyla çocukların hareketlerini kontrol altında tutarlar (Yavuzer, 2016). Bu yaklaşımda, çocukların bağımsız karar alma yetenekleri sınırlandırılarak onların özerkliğini engeller (Çağdaş ve Seçer, 2011). Aşırı koruyucu tutumla yetişen çocuklar, genellikle kaygılı, bağımlı ve kendilerine güveni zayıf kişilikler olarak gelişirler. Çocukların sosyal bölgelerinde basitçe zorlandıkları ve sosyal yeteneklerinin yeterince gelişemediği gözlemlenmektedir (Kulaksızoğlu, 2018). Aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynler, kısıtlayıcı duygusal gelişimlerinde sınırlayıcı bir rol oynayabilir. Bu çocuklar yetişkinlerde risk almaktan kaçınan, bağımsız karar vermekte zorlanan ve bağımsız bireyler olabilirler (Yörükoğlu, 2016). Ayrıca, bu çocukların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu ve sosyal kaygılarla baş etme konusunda zorluk yaşadıkları belirtilmektedir (Erkan, 2002). Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumu, çocukların sosyal ortamlarda kendilerini özgürce ifade edememelerine ve bağımsızlıklarını geliştirmekte zorlanmalarına neden olabilir.

İlgisiz ebeveyn tutumu, çocuklarının ihtiyaçlarına ve duygusal gereksinimlerine kayıtsız kalan bir yaklaşımı ifade eder. Bu tür ebeveynler, çocuklarının gelişimiyle yeterince ilgilenmez ve onların duygusal destek ihtiyaçlarını göz ardı eder. İlgisiz ebeveyn tutumuyla büyüyen çocuklarda genellikle özsaygı eksikliği, davranış bozuklukları ve duygusal yoksunluk gibi sorunlar ortaya çıkar (Steinberg vd., 1992; Darling ve Steinberg, 1993; Rohner, 2004). İlgisiz ebeveynler, çocuklarının yaşam kalitesine katkı sunmadıkları gibi, çocukların duygusal gelişimini de olumsuz etkiler. Araştırmalar, ilgisiz aile tutumuyla yetiştirilen çocukların özgüvenlerinin düşük olduğunu ve akran ilişkilerinde uyum sorunları yaşadığını göstermektedir. Bu çocuklar, sosyal ilişkilerde ya aşırı saldırgan bir tavır sergileyebilir ya da tamamen içe kapanık bir yapıya sahip olabilirler (Chen vd., 1997).

Anne-baba tutumları, bireylerin kişilik yapılarının oluşumunda ve psikolojik sağlıklarının gelişiminde belirleyici bir role sahiptir. Otoriter tutum sergileyen ebeveynler, çocukların sosyal ilişkilerinde uyumsuzluk yaşamasına ve kendine güvenlerinin zedelenmesine neden olurken; demokratik tutum, çocukların özgüvenini artırır, sosyal becerilerini geliştirir ve onları bağımsız düşünebilen bireyler olarak yetiştirir (Yavuzer, 2005; Erbil vd., 2006). Aşırı koruyucu tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarının bağımsızlıklarını kısıtlayarak onların

kaygılı bireyler olarak yetişmesine yol açabilirken; ilgisiz tutum, çocukların özsaygı gelişiminde olumsuz etkiler yaratır. Bu çerçevede, ebeveynlerin çocuklarına karşı geliştirdikleri tutumların, çocukların ruhsal ve kişisel gelişimleri açısından büyük önem taşıdığı görülmektedir. Ebeveynlerin bilinçli ve destekleyici bir yaklaşımla çocuklarına rehberlik etmesi, bireylerin sağlıklı birer yetişkin olarak topluma katkı sağlayabilmeleri adına kritik bir öneme sahiptir.

2.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin biyolojik cinsiyetlerine dayalı olarak toplum içinde nasıl davranmaları ve hangi sorumlulukları üstlenmeleri gerektiğine dair beklentiler bütünüdür. Bu roller, bireyin toplum içindeki konumunu, sahip olduğu ayrıcalıkları ve diğer bireylerle etkileşimlerini belirleyen sosyo-kültürel değerler çerçevesinde şekillenir ve çocukluktan itibaren toplumun beklentilerine göre bireye kazandırılır (Dökmen, 2018; Zeybekoğlu, 2013).

Geleneksel olarak çoğu toplumda, ev içi işlerin kadınlara, kamusal alandaki işlerin ise erkeklere ait olduğu kabul edilmiştir. Ancak sanayileşme, savaşlar ve değişen sosyal koşullar, kadınların kamusal alanda daha aktif bir rol üstlenmelerine olanak sağlamış, erkeklerin ise ev içi sorumlulukları üstlenmelerini daha olağan hale getirmiştir (Blackstone, 2003; Zeybekoğlu, 2010). Toplumdaki biyolojik, kültürel ve psikolojik farklara dayalı olarak şekillenen bu toplumsal cinsiyet rolleri, zamanla kadın ve erkek arasında hiyerarşik bir karşıtlık doğurarak “cinsiyetler arası asimetri” denilen olguyu ortaya çıkarmıştır. Bu asimetri, kadınları zarafet ve duygusallık gibi özelliklerle; erkekleri ise güç ve akıl gibi özelliklerle özdeşleştirir (Koca, 2006). Toplumsal cinsiyet kavramı, durağan olmayan, sürekli yeniden üretilen bir yapıdır. Bireylerin biyolojik cinsiyetleri ile toplumsal anlamda onlara atfedilen roller arasındaki ayrım, bu kavramın dinamik yapısını oluşturur. Bireyin biyolojik özellikleri kültürel kodlarla yorumlanarak, toplumun değerleri bireyin davranış ve yaşam biçimini etkiler (Bingöl, 2014). İngilizcedeki "gender" terimine karşılık gelen "toplumsal cinsiyet" kavramı, bireylerin toplumsal yapı içerisinde üstlendikleri rolleri ve bu rollerin tarihsel ve kültürel değişimlerle nasıl dönüştüğünü ifade etmek için kullanılır (Dökmen, 2018). Geçmişten günümüze kadın ve erkeğe atfedilen toplumsal rollerin biyolojik cinsiyete dayandırılması, bunların doğal ve değiştirilemez olduğu algısına yol açmıştır. Bu algıya karşı, toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet arasındaki ayrımların daha iyi anlaşılması gerektiği savunulmaktadır (Bhasin, 2003).

2.3.1. Cinsiyet

Toplumlar, tarih boyunca bireylere anlam yüklemek amacıyla onları cinsiyet, yaş, statü, ekonomik güç ve etnik köken gibi kriterlere göre sınıflandırmış; bu kategoriler doğrultusunda bireylerin toplumsal rollerini belirlemeye çalışmıştır (Akkaş, 2018). Bu sınıflandırmada en önemli ölçütlerden biri olan cinsiyet kavramı, biyolojik özelliklerin yanı sıra, toplumun değerleri ve normları doğrultusunda belirlenen sosyal rollerle şekillenmiştir. Kadınlar genellikle şefkat, zarafet gibi özelliklerle, erkekler ise güç, otorite ve akılla özdeşleştirilmiştir. Bu ayrımlar, biyolojik cinsiyetin ötesinde bir anlam taşıyan toplumsal cinsiyet kavramını oluşturur ve bireylerin sosyal yapılar içindeki konumunu şekillendirir (Giddens, 2008; Hepşen, 2010). Cinsiyet, biyolojik özelliklerin yanı sıra toplumun atfettiği rollerle şekillenen bir kimlik olarak öne çıkarken; toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki farkların kültürel ve sosyal bağlamda yeniden üretildiği bir süreç olarak tanımlanır. Örneğin, kadınların doğurganlık özellikleri, onların bakım ve ev içi rollerle özdeşleşmesine yol açmış; erkekler ise kamusal alanda daha çok varlık göstererek ekonomik ve siyasi güçle ilişkilendirilmiştir (Karacan, 2016). Bu anlamda toplumsal cinsiyet, sosyal yapı ve kültürel normların etkisiyle oluşan ve bireylerin rollerini belirleyen dinamik bir sistemdir (Pehlivan, 2017). Toplumda kadınlara yüklenen rollerde biyolojik özelliklerin yanı sıra, tarihsel süreçte toplumun ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen sosyal beklentiler de etkili olmuştur. Sanayileşme ve savaş gibi toplumsal dönüşümler, kadınların kamusal alanda daha fazla yer almasına ve erkeklerin ev içi sorumlulukları paylaşmasına zemin hazırlamış; bu değişim toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden düzenlenmesine katkı sağlamıştır (Harari, 2015; Mills, 2010). Günümüzde toplumsal cinsiyet kavramı, sosyal adalet ve toplumsal eşitlik tartışmalarıyla birlikte yeniden ele alınmakta, kadınların ve erkeklerin toplumda eşit haklara sahip olması gerektiği görüşü giderek yaygınlaşmaktadır.

2.3.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, bireylerin toplumdaki statülerini, sosyal rollerini ve davranışlarını şekillendiren önemli unsurlar olarak öne çıkar (Kalav, 2012). "Gender" olarak bilinen toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet ("seks") arasındaki fark, 1960'lı yıllarda toplumsal, ekonomik ve politik değişimlerin etkisiyle belirginleşmiş; bu kavramlar giderek ayrı anlamlar taşımaya başlamıştır (Savcı, 1999). Biyolojik cinsiyet, fizyolojik farklılıklar, kromozomlar ve üreme organlarına dayanırken; toplumsal cinsiyet, bireylerin toplum

tarafından beklenen davranış ve rolleri üstlenmesine işaret eder (Lindqvist vd., 2021). Toplumsal cinsiyet kavramının cinsiyetten temel farkı, biyolojik cinsiyetin evrensel ve sabit özellikler taşıırken toplumsal cinsiyetin kültüre, zamana ve topluma göre değişiklik gösterebilmesidir (Gözütok vd., 2017). Bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri, çocukluk döneminden itibaren aile ve çevre tarafından şekillendirilir ve kadınlar ile erkeklerin sorumlulukları, görevleri ve davranışları bu rollere göre belirlenir (Karabekmez vd., 2018). Bu süreç içinde, toplumdaki kadınlar ve erkekler için farklı sosyal roller ve sorumluluklar oluşur ve bu roller onların toplumsal yaşamdaki yerlerini de tanımlar.

Toplumsal cinsiyet, bireylerin sadece biyolojik özelliklerinden değil, toplumun onlardan beklediği rollerden de etkilenen bir kavramdır. Bu açıdan, bireylerin toplumsal cinsiyet kimlikleri, içinde yaşadıkları toplumun kadınlardan ve erkeklerden neler beklediğini ve onların toplum içindeki pozisyonlarını nasıl algıladığını da kapsar (Alparslan vd., 2015). Toplumların kadına ve erkeğe yüklediği roller, bireylerin kendi cinsiyet algılarını ve yaşam tercihlerini şekillendiren önemli bir faktör haline gelir.

Kadını (feminen) ve erkeksi (maskülen) olarak adlandırılan özellikler, toplumlarda kadınlara ve erkeklere atfedilen nitelikleri tanımlar. Kadınlara daha çok duygusal, uyumlu ve destekleyici roller yüklenirken; erkeklere baskın, koruyucu ve dışa dönük özellikler atfedilir (Yaşar ve Zorluoğlu, 2021). Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde kadınlara çocuk doğurma, ev işleriyle ilgilenme ve aile içinde pasif bir rol üstlenme sorumluluğu verilirken; erkeklere ailenin ekonomik sorumluluğunu üstlenme, dış dünyada aktif olma gibi roller yüklenir (Budak ve Küçükşen, 2018). Bu roller, kadının ev içindeki sorumluluğunu artırırken erkeğin daha fazla kamusal alanda yer almasına zemin hazırlar.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ise kadınların ve erkeklerin sosyal, ekonomik ve politik alanlarda eşit sorumluluk ve haklara sahip olmaları gerektiğini savunan bir yaklaşımdır. Bu eşitlikçi görüşe göre, kadınlar ve erkekler sadece özel yaşamda değil, iş ve toplum hayatında da eşit bir şekilde sorumluluklarını paylaşmalıdır (Zhu ve Chang, 2019). Ancak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin söylemler, günümüzde daha da siyasal bir boyut kazanmış ve toplumların kadınlardan ve erkeklerden beklediği rollerin ötesinde daha derin anlamlar barındıran bir tartışma konusu haline gelmiştir (Ecevit, 2021). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, bireylerin özgürlüklerini ve fırsat eşitliklerini sınırlayan önemli bir faktör olarak ortaya çıkar.

Toplumsal cinsiyet rollerinin topluma entegrasyonu, sosyal psikologlar ve evrimsel psikologlar tarafından incelenmiş ve kadınların daha çok ev içi sorumlulukları üstlenirken, erkeklerin koruyucu ve kazanç sağlayıcı rollerle ilişkilendirildiği ifade edilmiştir (Zhu ve Chang, 2019). Günümüzde bu rollerin esnetilmesi gerektiği tartışılmakta ve kadınların iş

hayatında, erkeklerin ise ev içi sorumluluklarda daha aktif olması yönünde toplumsal değişim talepleri dile getirilmektedir. Bu değişim, bireylerin daha esnek ve eşitlikçi roller benimsemesini teşvik eden bir toplumsal dönüşüme işaret eder.

Özetle, cinsiyet biyolojik özelliklere dayanan ve genetik yapının belirlediği bir kavramken; toplumsal cinsiyet, bireylerin toplum içindeki rollerini ve sosyal beklentileri yansıtan sosyal bir yapıdır. İnsanlar biyolojik cinsiyetleri ile doğmakta, ancak toplumun kültürel ve sosyal normlarına uygun olarak toplumsal cinsiyet rollerini öğrenerek yetişmektedirler. Bu nedenle toplumsal cinsiyet, zamana, kültüre ve toplumun değerlerine bağlı olarak değişkenlik gösterir ve sosyo-kültürel bir yapı olarak bireylerin yaşamlarını etkiler (Kalav, 2012; Lindqvist vd., 2021). Literatürde de belirtildiği üzere, toplumsal cinsiyet rollerinin esnetilmesi, bireylerin özgürlük alanlarını genişletebilir ve toplumsal adaleti sağlayabilir.

2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları (Stereotip)

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları (stereotipler), bireylerin cinsiyetlerine dayalı olarak belirli özellikler, roller ve davranışlar hakkında oluşturulan genel inançlardır. Bu kalıp yargılar, toplumun cinsiyetle ilgili beklentilerini ve normlarını yansıtırken, bireylerin kimlik gelişimleri ve sosyal etkileşimleri üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, bireylerin cinsiyetlerine göre belirli özellikler taşıdığına dair yaygın inançları içerir. Bu inançlar, erkeklerin güçlü, bağımsız ve liderlik özelliklerine sahip olduğu; kadınların ise nazik, duygusal ve bakım verici oldukları gibi genellemeleri kapsamaktadır (Eagly ve Wood, 1999). Bu tür stereotipler, toplumsal normların bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bireylerin davranışlarını şekillendirir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kökenleri tarihsel ve kültürel bağlamda incelenmelidir. Araştırmalar, bu kalıp yargıların tarihsel olarak toplumun güç dinamikleriyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Örneğin, erkeklerin tarihsel olarak daha fazla güç ve otoriteye sahip olduğu toplumlarda, erkeklere yönelik daha fazla olumlu stereotip geliştirilmiştir (Rudman ve Glick, 2001). Kadınların ise daha az güç sahibi olmaları nedeniyle genellikle daha olumsuz stereotiplere maruz kaldıkları görülmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bireyler üzerinde çeşitli olumsuz etkilere yol açabilir; bu etkiler arasında kendi kendini gerçekleştirilen kehanet yer almaktadır. Bireyler, kendilerine atfedilen kalıp yargılara uygun davranmaya eğilimlidir. Örneğin, kadınların matematikte başarısız olacağına dair bir inanç varsa, bu durum kadınların matematikte daha az başarılı olmalarına neden olabilir (Steele ve

Aronson, 1995). Stereotipler ayrıca bireylerin sosyal rollerini de belirler; kadınlar genellikle ev işleriyle ilişkilendirilirken, erkekler iş gücünde aktif olarak görülmektedir. Bu durum, kadınların kariyer fırsatlarını sınırlayabilir (Eagly ve Karau, 2002). Duygusal sağlık da toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından etkilenir; erkeklerin duygularını ifade etme konusunda baskı altında hissetmeleri depresyon ve kaygı gibi sorunlara yol açabilir (Mahalik vd., 2003). Yerli literatürde toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerine yapılan çalışmalar genellikle eğitim sistemindeki cinsiyet eşitsizliklerine odaklanmaktadır. Örneğin, Türkiye'de yapılan bir araştırma, kız çocuklarının STEM (bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik) alanlarında erkek çocuklara göre daha az yer aldığını ortaya koymuştur (Çetin ve Çelik, 2020). Bu durumun arkasında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi olduğu vurgulanmaktadır. Yabancı literatürde ise toplumsal cinsiyet kalıp yargıları daha geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Örneğin, Eagly ve Wood (1999) tarafından yapılan bir çalışmada toplumsal cinsiyet stereotiplerinin evrimsel psikoloji perspektifinden incelendiği görülmektedir. Araştırma sonuçları bu stereotiplerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde nasıl oluştuğunu açıklamaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bireylerin yaşamlarının birçok yönünü etkileyen karmaşık bir olgudur ve bu kalıp yargılarının kökenleri tarihsel ve kültürel bağlamda incelenmeli; etkileri ise bireylerin psikolojik sağlığı ve sosyal rolleri üzerinde derin izler bırakmaktadır. Hem yerli hem de yabancı literatür, bu konuda önemli bulgular sunmakta; toplumsal cinsiyet eşitliği için farkındalık yaratma çabaları devam etmektedir.

2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği, bireylerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak eşit hak ve fırsatlara sahip olması gerektiğini savunan ve sosyal, ekonomik ve politik alanlarda cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir kavramdır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca kadınların değil, aynı zamanda erkeklerin de toplumsal rolleri ve beklentileri üzerindeki kısıtlamaları sorgulamayı gerektirir (CEİD ve İzler, 2022). Bu eşitlik mücadelesi, tarihsel olarak patriyarkal sistemlerin baskın olduğu toplumlarda şekillenen ve köklü ayrımcılık pratiklerini içeren toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadeleyi kapsar (Atlı ve Tulunay Ateş, 2023).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve toplumun tüm alanlarında aktif bir rol almaları için kritik bir unsurdur. Eşitlik, kadınların ve erkeklerin aynı fırsatlara sahip olmasını sağlar ve ekonomik büyüme, sosyal kalkınma gibi

konularda pozitif etkiler yaratır. Ancak tarihsel süreçte kadınlar, özellikle eğitime, ekonomiye ve sosyal haklara erişim gibi birçok alanda eşitsizlikle karşı karşıya kalmışlardır. Kadın hareketlerinin yükseldiği 1960'lı yıllardan itibaren, bu eşitsizlikler görünür hale gelmiş ve kadın hakları mücadelesi birçok ülkede yasal düzenlemelere ilham kaynağı olmuştur. Bu kapsamda, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve feminizm, toplumsal cinsiyet rollerinin sosyal inşa süreçlerini anlamaya yönelik önemli katkılar sağlamıştır (HÜKSAM, 2022).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökeninde patriyarkal toplum yapısı ve kültürel kalıp yargılar yatmaktadır. Geleneksel toplum yapısında kadınlar genellikle ev içi işlerle sınırlandırılmış, sosyal ve ekonomik yaşamda pasif roller üstlenmişlerdir. Buna karşılık erkeklere evin geçimini sağlama, liderlik yapma gibi baskın roller verilmiştir (Esen vd., 2017). Toplum, bireylere biyolojik cinsiyetlerine göre belirli kalıp yargılar ve roller yükler; bu roller, çocukların kız ya da erkek olmalarına göre toplumsal cinsiyet normlarını öğrenmelerini ve bu normlara göre davranmalarını sağlamaktadır (Dökmen, 2010; Özdemir, 2009). Kültürel faktörler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendiren önemli etkenler arasında yer almakta, kadınlara pembe, erkeklere mavi rengin uygun görülmesi, kadınların soyadlarını değiştirmeleri gibi normlarla bireylerin günlük hayatlarına kadar etki etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temel nedenlerinden biri, cinsiyete dayalı kalıp yargılardır. Toplumda yaygın olarak benimsenen bu kalıp yargılar, kadınların ve erkeklerin hangi rolleri üstlenmesi gerektiğine dair sınırlamalar getirir. Örneğin, kadınların ev içi işlerden sorumlu görülmesi onların iş gücüne katılımını kısıtlayarak ekonomik bağımsızlıklarını engeller. Aynı şekilde, eğitimdeki eşitsizlikler de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini besler; özellikle kız çocuklarının eğitim olanaklarına erişiminde yaşanan zorluklar, onların gelecekteki kariyer fırsatlarını sınırlamaktadır (Atlı ve Tulunay Ateş, 2023). Kadınların iş gücü piyasasında düşük ücretlerle çalışmaları ve terfi olanaklarının erkeklere göre daha sınırlı olması, ekonomik alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren önemli bir sorundur (HÜKSAM, 2022). Siyasi temsildeki eşitsizlik de kadınların haklarını savunan politikaların geliştirilmesi önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir (CEİD İzler, 2022).

2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin cinsiyetlerine göre toplumda üstlenmeleri beklenen davranış ve sorumlulukları ifade eder. Bu roller, tarihsel, kültürel ve sosyal faktörlerin etkileşimiyle şekillenir ve bireylerin yaşamlarının birçok alanında önemli bir rol oynar.

Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörler arasında aile yapısı, eğitim düzeyi, medya etkisi, sosyal normlar, ekonomik durum ve kültürel faktörler bulunmaktadır.

Aile yapısı, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin ilk öğrenildiği ve içselleştirildiği yerdir. Ebeveynlerin tutumları, çocukların cinsiyet kimliklerini ve rollerini nasıl algıladıklarını büyük ölçüde etkiler. Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının, onların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını nasıl geliştirdiğini göstermektedir. Örneğin, eğitilmiş ebeveynler genellikle daha eşitlikçi tutumlar sergilerken, daha geleneksel aile yapısına sahip olanlar çocuklarını cinsiyetlerine uygun davranışlara yönlendirme eğiliminde olabilirler. Aile içindeki dinamikler, çocukların erkeklik ve kadınlık kavramlarını nasıl algıladıklarını belirlemede kritik bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına sunduğu modelleme ve beklentiler, onların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını şekillendirir. Örneğin, erkek çocukların babalarının iş hayatındaki başarılarına odaklanması ve kız çocukların annelerinin ev içindeki rollerine vurgu yapılması, bu kalıp yargıların pekişmesine yol açabilir.

Eğitim düzeyi de toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde önemli bir faktördür. Ebeveynlerin eğitim düzeyi, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen bir diğer önemli unsurdur. Eğitilmiş ebeveynler, çocuklarının farklı ilgi alanlarına yönelmelerini destekleme konusunda daha açık fikirli olma eğilimindedir. Çocukların eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalık da artmaktadır (Çetin ve Çelik, 2020). Eğitim kurumları da toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Okul ortamında sunulan eğitim programları ve öğretmenlerin tutumları, öğrencilerin cinsiyetle ilgili kalıp yargılarının gelişimini etkileyebilir (Seydoğulları ve Çiftçi, 2014). Öğretmenlerin cinsiyet eşitliği konusundaki tutumları ve sınıf içinde sergiledikleri davranışlar, öğrencilerin kendi cinsiyet kimliklerini nasıl algıladıklarını belirleyebilir.

Medya da toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesinde önemli bir araçtır. Televizyon, sinema ve sosyal medya gibi kitle iletişim araçları, bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri hakkında bilgi edinmelerine ve bu rolleri içselleştirmelerine yardımcı olur. Medyada sıkça karşılaşılan cinsiyet temsilleri, bireylerin hangi davranışların kabul edilebilir olduğunu anlamalarına yardımcı olurken; aynı zamanda bu temsillerin dışındaki davranışları da damgalayabilir (Eagly ve Wood, 1999). Örneğin, kadınların genellikle ev işleriyle ilişkilendirilmesi ve erkeklerin liderlik pozisyonlarında temsil edilmesi gibi kalıplar medya aracılığıyla güçlendirilir. Medya içeriklerinde kadınların genellikle pasif veya destekleyici rollerde yer alması; erkeklerin ise aktif ve güçlü figürler olarak sunulması, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının toplumda nasıl yerleştiğini gösterir.

Sosyal normlar da toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen önemli bir faktördür. Sosyal normlar, toplumun bireylerden beklediği davranış biçimlerini belirleyen kurallardır. Toplumda yaygın olarak kabul gören normlar, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl algıladığını ve bu rollere nasıl uyduğunu etkiler. Örneğin, erkeklerin güçlü ve bağımsız olması gerektiği yönündeki sosyal normlar, erkeklerin duygusal ifadelerini kısıtlayabilirken; kadınların nazik ve bakım verici olmaları gerektiğine dair normlar da kadınların kariyer fırsatlarını sınırlayabilir (Rudman ve Glick, 2001). Bu normlar zamanla içselleştirilir ve bireylerin kendi davranışlarını şekillendirir.

Ekonomik durum da toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde önemli bir faktördür. Ekonomik olarak güçlü ailelerde büyüyen çocuklar genellikle daha fazla fırsata sahip olurlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıkları artar (Mahalik vd., 2007). Özellikle çalışan annelerin çocukları, ebeveynlerinin iş yaşamındaki rollerini gözlemleyerek daha eşitlikçi tutumlar geliştirme eğilimindedirler. Çalışan anneler, çocuklarına hem iş hayatında hem de evdeki sorumlulukların paylaşılması gerektiğini göstererek toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını sorgulatabilirler (Çetin ve Çelik, 2020).

Kültürel faktörler, toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Farklı kültürlerde kadınlara ve erkeklere atfedilen roller değişiklik gösterir; örneğin, bazı kültürlerde kadınların evde kalmaları beklenirken, diğer kültürlerde kadınların çalışma hayatında aktif olmaları teşvik edilir (Eagly ve Karau, 2002). Kültürel değerler ve inanç sistemleri, bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki algılarını ve bu rolleri kabul etme veya reddetme konusundaki tutumlarını da şekillendirir. Toplumun kültürel yapısı, bireylerin biyolojik cinsiyetlerine göre belirli roller ve kalıp yargılar yüklemekte ve çocukların kız ya da erkek olmalarına göre toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmelerine etki etmektedir (Dökmen, 2010; Özdemir, 2018). Geleneksel olarak kadınlara ev işleri, pasif bir sosyal hayat ve bağımlı roller sunulurken; erkeklere ise evin geçimini sağlama ve aile reisliği gibi baskın roller atfedilmektedir (Esen vd., 2017). Bu kültürel yaklaşımlar, kadın ve erkeğin giyeceği renkten mesleki tercihlere kadar geniş bir yelpazede cinsiyete bağlı beklentiler yaratmakta; örneğin, kadına pembe rengi, erkeğe mavi rengi daha uygun görülürken, kadınlar soyadlarını eşlerinin soyadı ile değiştirirken, erkekler kendi soyadlarını devam ettirmektedir (Vatandaş, 2020).

2.3.5. Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyetin oluşumu, bireylerin çocukluktan itibaren gelişen karmaşık bir süreçtir ve bu süreci anlamak için çeşitli teorik yaklaşımlar bulunmaktadır. Psikanalitik kuram, bilişsel gelişim kuramı, sosyal öğrenme yaklaşımı ve toplumsal cinsiyet şeması kuramı, cinsiyet kimliklerinin ve toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl şekillendiğini açıklamaya çalışan önemli kuramlardır. Bu çalışmada, literatürde en çok değinilen ve öne çıkan bu yaklaşımlar ele alınmıştır.

2.3.5.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, çocukların toplumsal cinsiyet rollerini ve kimliklerini geliştirme sürecini üç ana dönemde ele alır. İlk dönem, doğumdan yaklaşık 3,5 yaşa kadar süren ve çocukların cinsiyet farklarını henüz ayırt edemedikleri dönemdir. Bu dönemde hem kız hem erkek çocukların toplumsal cinsiyet kimlikleri "erkeksi" olarak tanımlanır ve anneleriyle ilişkileri "karşı cins" ilişkisidir. İkinci dönem ise, 3-5 yaş arası olup, çocukların biyolojik cinsiyet farklarını anlamaya başladığı dönemdir. Freud'a (1925) göre, çocuklar penis varlığı veya yokluğuna dayalı olarak cinsiyet farklarını anlamlandırır. Bu aşamada erkek çocuklar annelerine ilgi duyar, ancak babaları tarafından cezalandırılma (kastrasyon) korkusu yaşarlar. Kız çocukları ise, penise sahip olmadıklarını keşfettiklerinde annelerine karşı hayal kırıklığı ve öfke hisseder, bu süreçte babaları ile kadınsı bir ilişkiye adım atarlar. Son olarak, ödipal dönemde, erkek çocuklar kastrasyon korkusu nedeniyle babalarıyla rekabetten vazgeçerek babalarıyla özdeşleşirlerken; kız çocukları babaları ile daha yakın bir ilişki kurarak bebek sahibi olmayı hayal ederler. Freud'a göre, kız çocuklarının anneleriyle zorunlu bir özdeşleşme süreci yaşamadıkları için süperego gelişimleri erkek çocuklara göre daha zayıftır; bu da Freud'un cinsiyetler arası ahlaki ve cinsel üstünlük varsayımına dayanak sağlar (Freud, 1925).

Bu kuram, toplumsal cinsiyet kimliğinin çocukluk dönemindeki içsel psikolojik süreçlerle şekillendiğini öne sürmekle birlikte, toplumsal ve kültürel faktörlerin cinsiyet kimliğinin oluşumundaki etkisini yeterince açıklayamaz. Kuramın sadece biyolojik ve psikolojik etkenlere odaklanması, toplumsal normların ve kültürel bağlamın önemini göz ardı etmektedir (Kellner, 2007).

2.3.5.2. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramı, çocukların toplumsal cinsiyet rollerini nasıl kazandığını belirli aşamalarla açıklar ve bu süreçte çocukların aktif bir öğrenme süreci geçirdiğini vurgular. Lawrence Kohlberg'in (1966) kuramına göre, çocuklar 2-3,5 yaşlarında "cinsiyeti etiketleme" dönemine girerler. Bu dönemde, çocuklar cinsiyetlerinin farkında olmalarına rağmen cinsiyetin kalıcılığını henüz anlamamışlardır; örneğin, bir kız çocuğu büyüyünce baba olacağını düşünebilir. 3,5-4,5 yaşları arasında çocuklar "cinsiyetin kararlılığı" dönemine geçerler ve bir kişinin cinsiyetinin sürekliliğini kavramaya başlarlar. Ancak bu aşamada, fiziksel özelliklerden etkilenirler; örneğin, bir kız çocuğu saçını kestirdiğinde erkek olabileceğini sanabilir. Son olarak, "cinsiyetin değişmezliği" döneminde, çocuklar cinsiyetin değişmez bir özellik olduğunu ve fiziksel görünümünden bağımsız olarak sürdüğünü öğrenirler. Bu dönemde çocuklar, cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilerler; ancak bunu dışarıdan bir ödül beklentisiyle değil, kendi kimlikleriyle tutarlı bir davranış geliştirme isteğiyle yaparlar (Aydın, 2005).

Bilişsel kuram, toplumsal cinsiyetin kazanılmasında çocukların çevresel etkileri sadece gözlemlemekle kalmayıp, kendi cinsiyet kimliklerini aktif olarak şekillendirdiğini vurgular. Çocuklar, toplumsal normları gözlemleyerek, bu normları sorgulayarak ve davranışları taklit ederek kendi kimliklerini oluştururlar. Bu süreçte çocuklar, toplumsal cinsiyeti sadece edilgen bir şekilde öğrenmek yerine, sosyal çevreleri ile etkileşim içinde etkin bir rol üstlenirler; bu da bilişsel gelişim kuramının toplumsal cinsiyet kimliği oluşumuna önemli bir katkısıdır (Kohlberg, 1966).

2.3.5.3. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Sosyal öğrenme yaklaşımı, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl öğrendiklerini ve bu süreçte çevresel faktörlerin nasıl etkili olduğunu inceler. Bu yaklaşım, toplumsal normlar ve değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını ve toplumun bireylerin davranışlarını şekillendirdiğini vurgular (Bayrakcı, 2007). Çocuklar, toplum içindeki değerlerle uyumlu olarak sosyal rollerini öğrenirler ve toplumsallaşma yoluyla belirli toplumsal kimlikler kazanarak, toplumun beklediği davranış biçimlerine uyum sağlarlar (Coştu, 2009). Albert Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre, bireyler çevrelerinden gözlemleyerek ve model alarak davranışları öğrenirler (Bandura, 1977). Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmelerinde gözlem ve taklit etmenin büyük bir rol oynadığını ortaya koyar. Çocuklar, cinsiyetlerine uygun davranışları gözlemler ve taklit ederler. Örneğin, kız

çocukları annelerini, erkek çocukları ise babalarını model alır ve bu şekilde cinsiyet rollerini benimserler (Pehlivan, 2017). Bu davranışlar, ödüller ve cezalar aracılığıyla pekiştirilir; cinsiyetine uygun davranışlar ödüllendirilirken, uygun olmayan davranışlar cezalandırılır (Bayrakçı, 2007).

Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin edinilmesinde iki temel öğrenme süreci önerir: edimsel koşullama ve model alma. Edimsel koşullama sürecinde, cinsiyetine uygun davranışlar ödüllendirilir ve bu davranışlar pekiştirilir. Model alma ve taklit ile öğrenme sürecinde ise çocuklar, çevrelerinde gördükleri rol modellerini taklit ederler (Orhan ve Dağcı, 2015). Bu süreç, toplumsal cinsiyetin kültürel normlar ve sosyal etkileşimler aracılığıyla inşa edildiğini gösterir. Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin toplumsal cinsiyet kimliklerini öğrenmelerinde aktif bir rol oynadıklarını ve bu sürecin çevresel etkilerle şekillendiğini açıklar. Toplum, cinsiyet rollerini belirlerken, bireylerin bu rolleri öğrenme süreçlerini sosyal etkileşimler ve gözlemlerle yönlendirir. Bu öğrenme süreci, geleneksel cinsiyet rollerinin bir kuşaktan diğerine aktarılmasında önemli bir mekanizma oluşturur (Eagly ve Wood, 1999).

2.3.5.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı, bireylerin toplumsal cinsiyetle ilgili bilgiyi nasıl organize ettiği ve işlediği üzerine odaklanır. Şema, bireylerin dünyayı anlamlandırmasına yardımcı olan, bilişsel süreçleri yönlendiren yapılar olarak tanımlanır. Bu süreçte, bireyler "kadını" ve "erkeği" özellikleri ayırt ederek çevrelerinden aldıkları bilgileri bu kategorilere göre işlerler (Martin ve Halverson, 1981). Örneğin, erkek çocukları kız çocuklarını güçsüz olarak algılamayı öğrenebilir ve bu algı, çocukların toplumsal cinsiyet şemalarını geliştirmelerine katkı sağlar. Şematik bilgi işleme süreci, çocukların hem kendilik kavramlarını oluşturmalarına hem de toplumsal cinsiyetle ilgili normları içselleştirmelerine olanak tanır.

Toplumsal cinsiyet şemaları, bireylerin kadınlık ve erkeklikle ilgili düşüncelerini organize eder ve bu şemalar, sosyal etkileşimlerde nasıl davranacaklarını belirler. Örneğin, toplumda kadınların belirli mesleklerde çalışmasının nasıl algılandığı, bireylerin bu mesleklere yönelme kararlarını etkileyebilir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet şeması kuramı, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl içselleştirdiğini ve bu içselleştirmenin toplumsal yapıyı nasıl şekillendirdiğini anlamada önemli bir araç sunar (Martin ve Halverson, 1981).

BÖLÜM 3: YÖNTEM VE TEKNİKLER

3.1. Araştırmanın Türü

Bu çalışmada, yetişkin bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları travmatik deneyimlerin, algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri ile olan ilişkilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma nicel bir yöntemle gerçekleştirilmiş olup, Karasar'ın (2011) tanımladığı "ilişkisel tarama modeli" esas alınmıştır. Türkiye genelinde 18 yaş ve üzeri bireylerden elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, çocukluk döneminde yaşanan olumsuz yaşam olaylarının, ebeveyn tutumlarına ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla anket yöntemi tercih edilmiştir. Toplanan veriler, bu değişkenler arasındaki ilişkileri ve etkilerin boyutunu ortaya koymak için analiz edilmiştir. Araştırma, çocukluk çağı travmaları, ebeveyn davranışlarının farklı boyutları ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkileşim ağını kapsamlı bir şekilde incelemektedir.

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmada, sosyal medya kullanan ve 18 yaş üstü 467 yetişkin birey, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın amacına ulaşmak için, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan amaçlı örnekleme kullanılarak, aynı evrenden gelen ve gönüllü olarak katılan bireyler seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, belirli bir amaca veya kritere göre katılımcıların seçildiği bir yöntemdir (Patton, 2002; Creswell, 2013). Araştırmacı, çalışmanın hedeflerine en uygun, derinlemesine veri sağlayabilecek katılımcıları bilinçli olarak seçer (Babbie, 2010; Flick, 2018). Bu yöntem, araştırmanın derinliğini artırmak ve anlamlı bulgular elde etmek amacıyla tipik veya kritik örneklerin seçilmesini sağlar (Denzin ve Lincoln, 2011). Mahalanobis uzaklığı analizi, yapılan analizleri desteklemek ve uç değerleri belirlemek amacıyla uygulanmıştır (Sağbaş vd., 2022; Field, 2018). Bu analiz sonucunda, veri setinde yer alan 48 uç değer tespit edilerek çıkarılmıştır. Böylece, çalışma grubunun nihai büyüklüğü 304 olarak yeniden belirlenmiştir. Ayrıca, elde edilen veriler titizlikle incelenmiş; eksik, hatalı veya Mahalanobis sınır değer ölçütlerine uymayan gözlemler analiz dışında bırakılmıştır (Esen ve Timor, 2019). Çalışma grubuna ait kişisel bilgilere ise Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo1: Kişisel Bilgilere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	371	79.4
	Erkek	96	20.6
Yaş	18-23	28	6.0
	24-29	55	11.8
	30-35	54	11.6
	36-44	71	15.2
	45-50	70	15.0
	51-56	105	22.5
	57 ve üzeri	84	18.0
Gelir düzeyi	0-25	35	7.5
	26-60	91	19.5
	51-59	125	26.8
	91-120	52	11.1
	121-150	39	8.4
	150 üstü	125	26.8
Eğitim Durumu	Okuma-yazma	0	0
	bilmiyor.	1	.2
	İlkokul	1	.2
	Ortaokul	38	8.1
	Lise	296	63.4
	Üniversite	131	28.1
	Lisansüstü		
Çalışma Durumu	Çalışıyor	306	65.5
	Çalışmıyor	133	28.5
	Öğrenci	28	6
Medeni Hali	Bekar	116	24.8
	Evli	300	64.2
	Dul	21	4.5
	Boşanmış	30	6,4
Toplam		467	100

Tablo 1'de, araştırmaya katılan 515 yetişkin bireyin demografik özelliklerine ilişkin sıklık ve yüzde dağılımları sunulmuştur. Analizler sonucunda, katılımcıların önemli bir bölümünün kadın olduğu (%77,7) ve (%21,6) 51-56 yaş grubunda yer aldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, katılımcıların eğitim durumlarının çoğunlukla üniversite düzeyinde (%63,7) olduğu ve çoğunlukla çalışan bireylerden (63,7) oluştuğu görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, katılımcılardan veri toplamak amacıyla sosyodemografik bilgiler için Kişisel Bilgi Formu, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarını değerlendirmek için Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını ölçmek için Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve anne-baba tutumlarını incelemek için Anne-Baba Tutumu Ölçeği (ABTÖ) kullanılacaktır. Elde edilen veriler, korelasyon ve regresyon analizleri ile değerlendirilecektir.

3.3.1. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarını değerlendirmek amacıyla Bernstein ve diğerleri (1994) tarafından geliştirilen Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ), bireylerin bu tür deneyimlerini öz değerlendirme yoluyla bildirmelerini sağlayan bir ölçektir. Ölçek, Türkçeye Aslan ve Alparslan (1999) tarafından uyarlanmış ve geçerlik ile güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. ÇÖYÖ, 40 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçek olup (1= hiçbir zaman, 5= çok sık), duygusal istismar ve ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Örneğin, ölçek maddeleri arasında “Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi” ve “Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığım ile ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi” gibi ifadeler yer almaktadır. Ölçekten alınan yüksek toplam puanlar, bireyin çocukluk döneminde daha fazla örselenme yaşantısına maruz kaldığını göstermektedir. Bu çalışmada, ölçekten elde edilen toplam puanlar analiz edilmiştir. ÇÖYÖ'nün iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's alpha), tüm ölçek için $\alpha = .96$ olarak belirlenmiş; alt ölçeklerde ise $\alpha = .94$ ile $.96$ arasında hesaplanmıştır. Bu durum, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.2. Anne Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ)

Araştırmamızda, örneklemdeki bireylerin algıladıkları anne-baba tutumlarını tespit etmek amacıyla, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirlik katsayılarının yetersiz olması nedeniyle yenilenmesi gereken Anne Baba Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek, Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005) tarafından güncellenmiş ve yapılan faktör analizi sonucunda üç ana boyut ortaya çıkmıştır: demokratik tutum, koruyucu/istekçi tutum ve otoriter tutum. Ölçek, 5 dereceli Likert tipi puanlama ile cevaplanan toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Yanıt seçenekleri; 1: hiç uygun değil, 2: pek uygun değil, 3: biraz uygun, 4: çok uygun ve 5: tamamen uygun şeklindedir.

Ölçeğin alt boyutlarını ölçen maddeler şu şekilde sıralanmıştır: Demokratik Tutum Alt Boyutu, 15 maddeyle ölçülmektedir ve bu maddeler sırasıyla 1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39 numaralı maddelerden oluşmaktadır. Koruyucu/İstekçi Tutum Alt Boyutu da 15 maddeye sahiptir ve 4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34 numaralı maddeler bu boyutu oluşturur. Otoriter Tutum Alt Boyutu ise 10 maddeyle ölçülmekte olup, 3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38, 40 numaralı maddeler bu alt boyutun maddeleridir. Anne Baba Tutumları Ölçeği'nin alt boyutlarına ait puanlar şu şekilde hesaplanmaktadır: Demokratik Tutum alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15'tir. Koruyucu/İstekçi Tutum alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15'tir. Otoriter Tutum alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan ise 50, en düşük puan ise 10'dur. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla alt boyutların iç tutarlılık katsayıları (Cronbach alpha) hesaplanmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir: Demokratik tutum için .89, koruyucu-istekçi tutum için .82 ve otoriter tutum için .78. İç tutarlılığın ardından, test-tekrar test yöntemiyle ölçeğin kararlılık düzeyleri belirlenmiştir. Sonuçlar, demokratik tutum için .92, koruyucu-istekçi tutum için .75 ve otoriter tutum için .79 olarak hesaplanmıştır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

3.3.3. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği

Araştırmada öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine dair algılarını ölçmek amacıyla Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRT) kullanılmıştır. Bu ölçek, beş boyuttan oluşmaktadır: Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü, Geleneksel Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü. Toplamda 38 madde içeren bu ölçek, 5 dereceli Likert tipi bir değerlendirme ölçeği ile

puanlanır. Katılımcılar, her bir maddeye, “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri ile yanıt verirler. Eşitlikçi tutumları ölçen maddeler, tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan ve kesinlikle katılmıyorsa “1” puan alacak şekilde değerlendirilir. Geleneksel tutumları ölçen maddeler ise, eşitlikçi tutum cümlelerinin puanlamasının tersine, tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa “2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan ve kesinlikle katılmıyorsa “5” puan alacak şekilde değerlendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190 olup, bu durumda katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine dair eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları ifade edilir. En düşük puan ise 38 olup, katılımcının geleneksel tutumlara sahip olduğunu gösterir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve güvenilirlik katsayısı .92 olarak belirlenmiştir. Bu değer, ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Kişisel Bilgi Formu:

Araştırmacı, bireylerin çeşitli kişisel bilgilerini toplamak amacıyla bir anket ya da form hazırlamıştır. Sorular; yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, çalışma durumu, medeni durum gibi değişkenleri içermektedir.

3.4. İşlem

Araştırmada kullanılan Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, Anne Baba Tutumları Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği için, ölçeklerin geliştiricilerinden veya Türkçeye uyarlayan araştırmacılardan gerekli izinler alınarak araştırma süreci başlatılmıştır. İlgili izinler, araştırmanın ek kısmında sunulmuştur. İzinlerin alındığı aşamanın ardından, Kent Üniversitesi Etik Komisyonuna başvurularak onay alınmıştır. Etik Komisyon onayına dair form, ek belgeler arasında yer almaktadır. Veri toplama süreci, aydınlatılmış onam formu ile çevrim içi anket aracılığıyla gönüllü katılım ilkesine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Google Form platformu üzerinden düzenlenen anketlerde, katılımcılara çalışmanın amacı ve veri toplama aracının nasıl kullanılacağı konusunda kapsamlı bilgiler verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan verilerin analiz sürecine geçmeden önce, ölçeklerde yer alan ters kodlanması gereken maddeler doğru bir şekilde kodlanmış ve veri setindeki olası kodlama hatalarını tespit etmek amacıyla her bir değişken için minimum ve maksimum değerler hesaplanmıştır. Kodlama hatalarının düzeltilmesi, veri setinin güvenilirliğini artırarak elde edilen bulguların doğruluğunu desteklemektedir (Field, 2013). Eksik veri yönetimi ve aykırı değerlerin analizi ise araştırmanın geçerliliği ve istatistiksel modelleme sürecinin başarısı açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, eksik veriler ve aykırı değerler titizlikle incelenmiş ve 48 veri setten çıkarılmıştır. Ters kodlama işlemlerinin doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi ve eksik veri ile aykırı değerlerin yönetimine yönelik süreçlerin dikkatle yürütülmesi, istatistiksel analizlerin güvenilirliğini ve veri setinin analiz edilebilirliğini artırmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013; Little ve Rubin, 2002). Analizler yapılmadan önce, verilerin homojen bir dağılım gösterip göstermediği değerlendirildi. Bu amaçla, örneklem büyüklüğünün 50'nin üzerinde olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılığı, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin -1,0 ile +1,0 arasında olup olmadığı (Anderson vd., 2013), ortalama ve medyan değerlerinin birbirine yakın olup olmadığı ve histogramda verilerin merkezi bir noktada toplanıp toplanmadığı incelendi. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri, çarpıklık ve basıklık değerlerine dayalı olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo2: Araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, homojenlik ölçümleri, çarpıklık ve basıklık değerleri

	Mod	$\bar{X}$	SS	Basıklık	Çarpıklık	Kolmogorov-Smirnov	Shapiro-Wilk
ÇÇÖY	1.31	1.4	.483	1.33	.163	.000	.000
Fiziksel		16	.000				
Cinsel		21.7	.000				
Duygusal		30	.000				
ABTÖ	3.26	3.20	.439	.159	-.031	.018	.000
Demokratik		4.20	.710				
Koruyucu		2.82	.759				
Otoriter		2.43	.819				
TC	2.19	2.40	.233	.755	1.19	.000	.000
Geleneksel		1.76	.594				
Kadın		2.63	.329				

Erkek	1.51	.467
Evlilik	1.61	.230
Eşit	4.72	.347

Verilen tablolardaki basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 aralığında olup, ölçeklerin normal veya normale yakın bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. ÇÇÖY, ABTÖ ve TCTÖ değişkenleri hafif sola çarpık bir dağılım sergilese de, bu durum ciddi bir normallik sapması oluşturacak düzeyde değildir. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinin sonuçları incelendiğinde, ebeveyn tutumları değişkeninin p değeri 0,200 olup, bu değer 0,05'ten büyük olduğu için normal dağılıma uygun olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler açısından, çocukluk çağı örselenme yaşantıları değişkenlerinin p değerleri 0,000 olup, bu değerler 0,05'ten küçük çıkmıştır. Ancak, basıklık ve çarpıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması, bu değişkenlerin normal veya normale yakın bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, analizlerde normallik varsayımına ilişkin herhangi bir önemli sorun bulunmamaktadır. Ölçek puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik tablosu Tablo 2'de sunulmaktadır.

Araştırmada, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği üç boyut olarak ele alınmıştır. Fiziksel istismar, duygusal örselenme ve cinsel örselenme deneyimlerine ilişkin bulgular, fiziksel şiddet, duygusal şiddet ve cinsel şiddet değişkenleri için sırasıyla 16,06, 21,74 ve 30,00 olarak tespit edilmiştir.

Algılanan ebeveyn tutumlarını ölçmek için Anne Baba Tutumları Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek; Demokratik, Koruyucu ve Otoriter tutum olarak üç boyuttan oluşmaktadır. Demokratik tutum için ortalama puan $4,21 \pm 0,71$, koruyucu tutum için $2,83 \pm 0,76$ ve otoriter tutum için $2,43 \pm 0,82$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ebeveyn tutumlarının bireyler tarafından algılanışındaki farklılıkları ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar incelendiğinde, kadınlara ilişkin toplumsal normları değerlendiren Kadın boyutunun ortalaması $2,64 \pm 0,33$, erkeklere yönelik normları temsil eden Erkek boyutunun ortalaması ise $1,51 \pm 0,47$ olarak hesaplanmıştır. Evlilikle ilgili toplumsal normlara ilişkin Evlilik boyutunun değişkeninin ortalaması $1,61 \pm 0,23$ olarak belirlenirken, geleneksel cinsiyet rollerine dair Gelenek boyutunun değişkeni için ortalama puan $1,76 \pm 0,59$ olarak ölçülmüştür.

Bu araştırmada, yetişkin bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları travmatik deneyimlerin algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlk aşamada, değişkenler arasındaki temel ilişkilerin belirlenmesi ve veri setinin yapısının genel bir değerlendirmesi için betimsel istatistikler ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Betimsel istatistikler, araştırmada kullanılan ana değişkenlerin ortalama, standart sapma gibi özetleyici ölçümlerini sunarak veri setinin genel özelliklerini anlamaya olanak sağlamıştır (Alabi, 2023; Dong, 2023; Franzese ve Iuliano, 2019; Kaur vd., 2018). Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkileri belirlemek amaçıyla Pearson Momentler korelasyon analizi yapılmıştır. Bunun yanı sıra, değişkenlerin sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesinde T-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farklı gruplardaki katılımcıların ölçek puanlarının karşılaştırılması amaçıyla Bonferroni post hoc testi uygulanmıştır.

Algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluk dönemindeki travmatik deneyimlerin bir yordayıcısı olup olmadığını değerlendirmek amaçıyla polinom regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Çoklu regresyon analizinin çoklu doğrusallık, hata terimlerinin normal dağılım gösterip göstermediği, homoskedastisite ve bağımsız hata terimleri varsayımları kontrol edilmiştir. Bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olmadığı belirlenmiştir ($VIF < 1.034$). Hata terimlerinin normal dağılım gösterdiği, homoskedastisite ve bağımsız hata terimleri varsayımlarının sağlandığı doğrulanmıştır. Sosyal bilimler için istatistik programı kullanılmış ve elde edilen bulgular, tüm analizlerde $p < .05$ düzeyinde anlamlılık kriterine göre yorumlanmıştır.

BÖLÜM 4: BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacına yönelik olarak gerçekleştirilen istatistiksel analizler ve bu analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın amacı, yetişkin bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları travmatik deneyimlerin algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkilerini incelemektir. Aşağıda, bu amaca yönelik olarak test edilen hipotezlere ilişkin veriler, ilgili hipotezlerin sırası dikkate alınarak tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. Araştırmanın Birinci Basamağı: Birinci Temel Problemi: Demografik Değişkenlere Göre Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına Yönelik Bulgular

Cinsiyet

Araştırmada, “Cinsiyete göre yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları manidar düzeyde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Cevaba ulaşmak için cinsiyete göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları puan/sıra ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine yönelik için T- Testi yapılmış, sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo3: Cinsiyete Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları T- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
ÇÇÖY	Kadın	371	1.540	.5006	-.769	.442
	Erkek	96	.4834	.4109		

Tablo 3.’te görüldüğü gibi, yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile cinsiyet arasında manidar bir farklılık bulunmamaktadır. (t: -.769; p> 0,05).

Yaş

Araştırmada, “Yaşa göre yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları manidar düzeyde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Cevaba ulaşmak için yaşa göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları ilişkisel puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine yönelik ANOVA yapılmış betimsel ve istatistiksel bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo4: Yaş Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Yaş	n	$\bar{X}$	SS	F	p
ÇÇÖY	18-23	28	1.41	0.439	1.40	.212
	24-29	55	1.44	0.453		
	30-35	54	1.59	0.550		
	36-44	71	1.60	0.551		
	45-50	70	1.60	0.464		
	51-56	105	1.62	0.456		
	57 ve üzeri	84	1.59	0.449		

Tablo 4’te yer alan verilere göre, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları yaş gruplarına göre farklılık göstermemektedir ($F:1.40$; $p> 0.05$). 18-23 yaş arası bireylerde toplam puan ortalaması 1,42 ($ss = 0,44$), 24-29 yaş arası bireylerde ise 1,45 ($ss = 0,45$) olarak hesaplanmıştır. 30-35 yaş arası bireylerde toplam puan ortalaması 1,59 ($ss = 0,55$), 36-44 yaş arası bireylerde 1,60 ($ss = 0,55$), 45-50 yaş arası bireylerde ise 1,60 ($ss = 0,46$) olarak belirlenmiştir. 51-56 yaş arası bireylerde ortalama puan 1,63 ($ss = 0,46$) iken, 57 ve üzeri yaş grubunda toplam puan ortalaması 1,59 ($ss = 0,45$) olarak bulunmuştur.

Eğitim Düzeyi

Araştırmada, “Eğitim düzeyine göre yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları manidar düzeyde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Cevaba ulaşmak için eğitim düzeyine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları ilişkisel puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine yönelik ANOVA yapılmış betimsel ve istatistiksel bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo5: Eğitim Düzeyine Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarına Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	χ^2	df	F	p
ÇÇÖY	Lise mezunu	38	1.692	0.5347	8.09	4	1.35	.256
	Lisans mezunu	296	1.538	0.4620				
	Lisans Üstü mezunu	131	1.622	0.5123				

Not: Eğitim Düzeyi değişkeni 1, 2 ve 3 için ÇÇÖY sabittir ve dışlanmıştır.

Tablo 5’te katılımcıların eğitim durumlarına göre çocukluk çağı örselenme yaşantılarının tanımlayıcı istatistiklerine yer verilmiştir. Lise mezunu bireylerin ortalama puanı 1,6923 ($SS = 0,5347$) iken, lisans mezunu bireylerin ortalama puanı 1,5381 ($SS = 0,4620$) ve yüksek lisans mezunu (Eğitim Durumu 6) bireylerin ortalama puanı ise 1,6222 ($SS = 0,5123$) olarak bulunmuştur. Eğitim durumu 4 (lise) ile 5 (lisans) arasında ve 5 (lisans) ile 6 (yüksek

lisans) arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Ancak, eğitim durumu 2 ve 3 için sabit değerler olduğu için bu gruplar dışlanmıştır.

Çalışma Durumu

Araştırmada, “Çalışma durumuna göre yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu kapsamda, çalışma durumu değişkeni iki grupta ele alınmış (çalışan bireyler ve çalışmayan + öğrenci bireyler) ve gruplar arasında çocukluk çağı örselenme yaşantılarına ilişkin puan ortalamalarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğine yönelik T-Testi yapılmış betimsel ve istatistiksel bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Çalışma Durumuna Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları T-Testi Sonuçları

Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	SS	t	df	p	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	%95 Güven Aralığı
Çalışan	306	1.559	0.466						
Çalışmıyor + Öğrenci	161	1.622	0.509	0.00	10	1	0.0	0.335	-0.74734 – 0.74734

Not: Levene’s Test for Equality of Variances: $F = 0.000, p > 0.05$.

Yapılan t-testi sonuçları, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir ($t = 0.000, df = 10, p = 1.000$). Levene’s Test for Equality of Variances sonucu, her iki grubun varyanslarının eşit olduğunu ortaya koymuş ($F = 0.000, p > 0.05$) ve t-testi için uygun koşullar sağlanmıştır. Güven aralığı (-0.74734 ile 0.74734) ve ortalama farkların sıfıra yakın olması, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını desteklemektedir.

Medeni Durumu

Araştırmada, “Medeni durumuna göre yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları manidar düzeyde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Cevaba ulaşmak için medeni durumuna göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları ilişkisel puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine yönelik ANOVA yapılmış betimsel ve istatistiksel bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo7: Medeni Durumuna Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Medeni Durum	n	$\bar{X}$	SS	χ^2	df	F	P
ÇÇÖY	Bekar	116	1.494	0.480	8.77	3	3.744	.011
	Evli	300	1.596	0.476				
	Dul	21	1.416	0.271				
	Boşanmış	30	1.770	0.597				

Tablo 7’de yer alan verilere göre, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir. Bekar bireylerde toplam puan ortalaması 1,49 (SS = 0,48), evli bireylerde 1,60 (SS = 0,48), dul bireylerde 1,42 (SS = 0,27) ve boşanmış bireylerde 1,77 (SS = 0,60) olarak hesaplanmıştır. ANOVA sonuçları, medeni durum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (F:3.74, p = .011). Tüm gruplar arasındaki karşılaştırmalar için tablo 7.1’de ayrıntılı verilere yer verilmiştir. Bu bulgular, medeni durum değişkeninin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının düzeyi üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Tablo 7.1’de medeni durum gruplarına ait farklılıklar ve bulgulara yer verilmiştir.

Tablo7.1: Bonferroni Düzeltmeli Post Hoc Analizi Sonuçları: Anlamlı Çiftli Karşılaştırmalar

Gruplarının Karşılaştırılması	Gruplar Arası Ortalama Farkı	Standart Hata (SE)	p Değeri
1- 2	-0.102	0.052	0.305
1- 3	0.077	0.113	1.000
1- 4	-0.277*	0.098	0.030
2- 3	0.180	0.108	0.575
2- 4	-0.174	0.092	0.350
3- 4	-0.354	0.136	0.058

Not. $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılıkları göstermektedir.

Medeni durum grupları arasındaki farkları belirlemek için yapılan Bonferroni post hoc testi sonuçlarına göre, boşanmış bireyler ile bekar bireyler arasında çocukluk çağı örselenme yaşantıları toplam puanları açısından anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = 0,030$). Bununla birlikte, diğer grup karşılaştırmalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p > 0,05$). Bu bulgular, özellikle boşanmış bireylerin bu yaşantılardan daha fazla etkilenmiş olabileceğini göstermektedir.

Sosyoekonomik Düzey

Araştırmada, “Sosyoekonomik düzeyine göre yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları manidar düzeyde farklılaşmakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Cevaba ulaşmak için sosyoekonomik düzeyine göre çocukluk çağı örselenme yaşantıları ilişkisel puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılık gösterip göstermediğine yönelik ANOVA yapılmış betimsel ve istatistiksel bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo8: Sosyoekonomik Düzeye Göre Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Sosyoekonomik Düzeye	n	$\bar{X}$	SS	χ^2	df	F	p
ÇÇÖY	0-25 bin	35	1.579	0.548	11.23	5	1.096	.362
	26-60 bin	91	1.589	0.475				
	51-59 bin	125	1.642	0.472				
	91-120 bin	52	1.581	.5023				
	121-150 bin	39						
	150 bin ve üstü	125	1.506	.4958				
			1.511	.4680				

Tablo 9’da görüldüğü gibi, yetişkin bireylerde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile sosyoekonomik düzey arasında manidar bir farklılık bulunmamaktadır ($F;1.09; p>.05$).

Tablo9: Araştırma Değişkenlerinin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	A	B	1	2	3	C	4	5	6	7	8
ÇÇÖY	1	.19**	-.65**	.36**	.65**	.06	-.11*	.04	.11*	.10*	.01
AB		1	.15**	.90**	.63**	.18**	-.04	.17**	.10*	.13**	.15**
Demokratik			1	-.19**	-.58**	-.07	.15**	-.03	-.12*	-.10*	-.06
Korumacı				1	.70**	.21**	-.11*	.18**	.14**	.18**	.19**
Otoriter					1	.17**	-.12**	.13**	.15**	.16**	.13**
TC						1	-.33**	.71**	.62**	.88**	.79**
Eşit							1	-.17**	-.58**	-.55**	-.42**
Kadın								1	.31**	.45**	.41**
Evlilik									1	.58**	.46**
Gelenek										1	.66**
Erkek											1

Not. $N = 467$. $p < .05$ için **; $p < .01$ için ** işaretlenmiştir.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. En güçlü ilişkiler, otoriter tutum ($r = .653, p < .01$) ve korumacı yaklaşım ($r = .361, p < .01$) değişkenleri

ile bulunmuştur. Bu güçlü ilişkiler, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının otoriter tutum ve korumacı yaklaşım ile yüksek düzeyde bağlantılı olduğunu göstermektedir. Orta düzeydeki ilişkiler ise evlilik ($r = .105$, $p < .05$), geleneksel cinsiyet tutumları ($r = .101$, $p < .05$) ve toplumsal cinsiyet rolleri ($r = .064$, $p > .05$) değişkenleri ile bulunmuştur. Zayıf düzeyde bir ilişki, ebeveyn tutumları değişkeniyle saptanmıştır ($r = .190$, $p < .01$).

Öte yandan, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile demokratik tutum ($r = -.652$, $p < .01$) ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ($r = -.106$, $p < .05$) değişkenleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri (kadın ve erkek) ile anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

Ebeveyn tutumları değişkeni ile korumacı yaklaşım ($r = .901$, $p < .01$) ve otoriter tutum ($r = .629$, $p < .01$) arasında oldukça güçlü ilişkiler gözlemlenmiştir. Bu güçlü ilişkiler, ebeveyn tutumlarının bu iki değişkenle önemli ölçüde bağlantılı olduğunu göstermektedir. Orta düzeyde ilişkiler ise toplumsal cinsiyet rolleri ($r = .182$, $p < .01$), kadın rolleri ($r = .165$, $p < .01$), geleneksel cinsiyet rolleri ($r = .154$, $p < .01$) ve evlilik rolleri ($r = .134$, $p < .01$) ile bulunmuştur. Demokratik tutum ($r = .097$, $p < .05$) değişkeni ile ise zayıf bir pozitif ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ebeveyn tutumları ile eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($p > .05$).

Toplumsal cinsiyet rolleri değişkeni ile en güçlü ilişkiler, geleneksel cinsiyet rolleri ($r = .875$, $p < .01$) ve erkek rolleri ($r = .794$, $p < .01$) arasında bulunmuştur. Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rolleri ile geleneksel cinsiyet rolleri arasında güçlü bir bağlantı olduğunu göstermektedir.

4.2. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki:

Tablo10: Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

	ÇÇÖY	Demokratik	Korumacı	Otoriter	Sig.
ÇÇÖY	1	-,652**	,361**	,653**	,000
Demokratik	-,652**	1	-,193**	-,581**	
Korumacı	,361**	-,193**	1	,696**	
Otoriter	,653**	-,581**	,696**	1	

Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler Pearson Momentler korelasyon katsayıları ile analiz edilmiştir. Elde edilen

bulgular, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile otoriter ve koruyucu/istekçi ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Özellikle çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile korumacı ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($r = .361, p < .01$). Bu bulgu, çocukluk döneminde örselenme yaşayan bireylerin, korumacı ebeveyn tutumlarını daha fazla benimsediklerine işaret etmektedir.

Bunun yanı sıra, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile otoriter tutum arasında da pozitif ve güçlü bir ilişki gözlemlenmiştir ($r = .653, p < .01$). Bu durum, otoriter ebeveyn tutumlarının, çocuklukta yaşanan örselenmelerle belirgin şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, korumacı tutum ile otoriter tutum arasında da pozitif ve güçlü bir ilişki bulunmuştur ($r = .696, p < .01$). Tüm bu korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlıdır ve söz konusu değişkenler arasında güçlü etkileşimlerin bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Öte yandan, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile algılanan demokratik ebeveyn tutumu arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur. Yapılan analiz sonucunda, bu iki değişken arasında negatif ve güçlü bir korelasyon elde edilmiştir ($r = -.652, p < .01$). Bu bulgu, çocuklukta örselenme yaşantısı yüksek olan bireylerin demokratik ebeveyn tutumunu daha az algıladıklarını göstermektedir. Aynı zamanda, demokratik tutum düzeyi yükseldikçe bireylerin çocukluk döneminde daha az örselenmiş olabileceklerine işaret etmektedir. Bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlıdır ve söz konusu değişkenler arasında ters yönlü anlamlı bir bağ olduğunu göstermektedir.

4.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişki:

Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri benimseme eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = .105, p < .05$). Bu bulgu, çocukluk çağında yaşanan örselenme deneyimlerinin artmasıyla birlikte bireylerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseme eğilimlerinin de arttığını göstermektedir. Benzer şekilde, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile evlilik tutumları arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .105, p = .024$). Bu durum, örselenme deneyimlerinin bireyleri evlilikle ilgili daha geleneksel tutumlara yöneltebileceğini düşündürmektedir.

Ayrıca, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kadın cinsiyet rolleri benimseme eğilimi arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .105$, $p < .05$). Bu sonuç, çocukluk döneminde yaşanan örselenme deneyimlerinin artmasının bireylerin kadın cinsiyet rolleri benimseme eğilimlerini artırabileceğini düşündürmektedir.

Bununla birlikte, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile erkek cinsiyet rolleri benimseme eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = .011$, $p > .05$). Bu bulgu, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının bireylerin erkek cinsiyet rolleri benimseme eğilimleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Öte yandan, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile eşitlikçi tutumlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir ($r = -.106$, $p = .022$). Bu bulgu, eşitlikçi tutum düzeyi ile örselenme deneyimleri arasında ters yönlü bir bağlantının olduğunu ve örselenme yaşantılarının eşitlikçi değerlere olan bağlılığı azaltabileceğini düşündürmektedir.

4.4. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Yordayıcı Etkisi

Model, ebeveyn tutumu ve çocukluk çağı örselenme değişkenlerinin toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki açıklayıcı gücünü ortaya koymaktadır. Yapılan analiz sonucunda, modelin uyum istatistiği (R^2) bağımsız değişkenlerin toplumsal cinsiyet rollerindeki toplam varyansın %3,3'ünü açıkladığını göstermektedir. Ayarlanmış R^2 değeri de %3,3 olarak hesaplanmış olup, bu durum modelin bağımlı değişken üzerinde belirli bir düzeyde açıklama gücüne sahip olduğunu işaret etmektedir. Modelin standart hata değeri ise 0.229 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, modelin toplam varyansı açıklama gücü F istatistiği ile değerlendirilmiş olup, anlamlı bir sonuç elde edilmiştir ($F(1, 465)$, $p < 0.001$).

Tablo11: Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Eğilimlerinin Çocukluk Çağı Örselenme ve Ebeveyn Tutumları ile Yordanması: Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	Ortalama	Standart Sapma (SS)	r	p-değeri	Beta (β)	Güven Aralığı (95%)
Toplumsal Cinsiyet Rollerinde (tc)	2.44	0.23				
Ebeveyn Tutumu (ab)	3.22	0.44	0.18	< 0.001	0.096	.049- .144
Çocukluk Çağı (cc)	1.57	0.48	0.06	0.085		

Bu çalışmada, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları (ÇÇÖY) ile algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri eğilimleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bu değişkenlerin ÇÇÖY üzerindeki yordayıcı gücü değerlendirilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonuçları, modelin anlamlı olduğunu göstermektedir, $F(2, 464) = 8.937$, $p < .001$. Model, bağımlı değişken olan ÇÇÖY varyansının %3.7'sini açıklamaktadır ($R^2 = .037$, Düzeltilmiş $R^2 = .033$). Bu düşük açıklama oranı, ÇÇÖY'yi etkileyen diğer faktörlerin modelde yer almadığından veya ÇÇÖY'nin karmaşık bir yapısından kaynaklanmış olabilir.

Bağımsız değişkenlerin yordayıcı gücü incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumlarının ÇÇÖY üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur ($\beta = .185$, $t(464) = 3.989$, $p < .001$, %95 Güven Aralığı: .094–.276). Bu sonuç, daha olumlu algılanan ebeveyn tutumlarının ÇÇÖY düzeylerini azalttığını göstermektedir. Bu bulgu, ebeveyn-çocuk ilişkisinin ruhsal sağlık üzerindeki koruyucu rolünü vurgulamaktadır. Ancak, toplumsal cinsiyet rolleri eğilimlerinin ÇÇÖY üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\beta = .030$, $t(464) = .650$, $p = .516$). Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin ÇÇÖY üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, ÇÇÖY'nin daha çok bireysel deneyimler ve aile dinamikleri gibi faktörlerden etkilendiğini ve toplumsal cinsiyet normlarının ise bu bağlamda belirleyici olmadığını biçiminde ifade edilebilir.

Korelasyon analizine göre, algılanan ebeveyn tutumu ile ÇÇÖY arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.190$, $p < .001$). Bu, daha olumlu ebeveyn tutumlarının daha düşük ÇÇÖY düzeyleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile ÇÇÖY arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r = .064$, $p = .085$). Ayrıca, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki yordayıcı etkisi de istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .085$).

Çoklu regresyon analizinin varsayımları kontrol edilmiş ve bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olmadığı belirlenmiştir ($VIF < 1.034$). Hata terimlerinin normal dağılım gösterdiği, homoskedastisite ve bağımsız hata terimleri varsayımlarının sağlandığı doğrulanmıştır. Bu, modelin güvenilirliğini desteklemektedir. Ancak, modelin düşük R^2 değeri (%3.7), ÇÇÖY varyansının yalnızca küçük bir kısmının açıklandığını göstermektedir.

BÖLÜM 5: TARTIŞMA

Bu çalışmada, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının, algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

5.1. Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Demografik Değişkenler Açısından Tartışılması ve Yorumlanması

Yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni hal ve sosyoekonomik düzey gibi demografik değişkenler açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Çalışmamızda, cinsiyete göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeğinin fiziksel istismar boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde, Bostancı vd. (2006) ile Eskin vd. (2005) de çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyete göre farklılaşmadığını bildirmiştir. Bununla birlikte, literatürde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair çeşitli bulgular bulunmaktadır. Örneğin, bazı çalışmalarda cinsiyet grupları arasındaki farklılıklar, toplumsal cinsiyetin belirlediği rol ve algılarla açıklanmaktadır (Okan, 2024). Ayrıca, Zeren vd. (2012) ile Aslan ve Alpaslan (1999), erkeklerin kadınlara göre daha fazla istismara maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu bulgular, cinsiyet rollerinin bireylerin istismar yaşantılarını ifade etme biçimlerini etkileyebileceğini ve farklı cinsiyetlerin bu tür yaşantıları farklı algılayıp raporlayabileceğini göstermektedir.

Yaş faktörü de çocukluk çağı örselenme yaşantılarının değerlendirilmesinde önemli bir değişkendir. Çalışmamızda, yaşa göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeğinin fiziksel istismar boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Genç yetişkinler üzerinde yapılan çalışmalarda, daha genç bireylerin çocuklukta yaşadıkları travmaların etkilerinin daha belirgin olduğu tespit edilmiştir (Davis vd., 2021). Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin baş etme stratejilerinin değişmesiyle açıklanabilir. Örneğin, Davis vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, genç erişkinlerin %64,9'unun kadın olduğu ve travma puanlarının yüksekliği ile yalnızlık puanları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum, çocuklukta yaşanan travmaların bireylerin duygusal düzenleme becerilerini olumsuz etkileyerek, öfke ve diğer olumsuz duyguların dışı vurumuna neden olduğunu ortaya koymaktadır (Davis vd., 2021). Ayrıca, travma sonrası gelişim kavramı bazı

bireylerin travmatik deneyimlerden olumlu sonuçlar elde edebileceğini öne sürse de bu durum herkes için geçerli değildir; bazı bireyler travmanın kalıcı olumsuz etkileriyle karşılaşabilmektedir (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Dolayısıyla, çocuklukta yaşanan travmaların genç yetişkinler üzerindeki etkileri, baş etme stratejileri ve sosyal ilişkiler üzerinde önemli bir rol oynamaktadır (Davis vd., 2021; Lamont, 2010).

Eğitim düzeyi, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanması ve sonuçları üzerinde etkili bir faktördür. Çalışmamızda, eğitim düzeyine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeğinin fiziksel istismar boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, lise mezunu bireylerin, lisans mezunlarına ve yüksek lisans mezunlarına kıyasla daha yüksek çocukluk çağı örselenme yaşantıları puanlarına sahip olduğu tespit edilmiştir ($\bar{X}$, 1.69; SS, 0.53). Lise mezunlarının ortalama puanı, lisans mezunlarına ($\bar{X}$, 1.5381, SS, 0.4620) ve yüksek lisans mezunlarına ($\bar{X}$, 1.62, SS, 0.51) göre daha yüksek bulunmuştur. Öte yandan, yüksek lisans mezunları en düşük puanları ($\bar{X}$, 1.62) almışlardır. Bu bulgular, eğitim düzeyinin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları algısını etkileyebileceğine işaret etmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça, bireylerin çocukluk çağı travmalarına ilişkin yaşadıkları deneyimler farklılaşmakta ve daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler, bu travmaları farklı bir perspektiften algılayabilmektedirler. Ayrıca, eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte ruhsal sağlık üzerinde olumlu etkiler gözlemlenmiştir (Miller vd., 2023).

Medeni halin, çocukluk çağı travmatik yaşantıları üzerindeki etkisi dikkate değerdir; evlilik ve aile yapısı, bireylerin geçmiş travmalarla baş etme biçimlerini şekillendirebilmekte, bu süreçte sağlanan duygusal destek travmanın olumsuz etkilerini azaltabilmektedir (Yücel ve Öztürk, 2021; Muşdal Çelebi ve Polat, 2019). Çalışmamızda da medeni duruma göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeğinde boşanmış bireylerin örselenme puanları ($\bar{X}$ =1.770) diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç olarak, demografik değişkenler, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarını anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni hal ve sosyoekonomik düzey gibi faktörler bu travmaların algılanması ve sonuçları üzerinde belirgin etkilere sahiptir (Chainey vd., 2023). Bu bulgular, ruh sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi ve müdahale stratejilerinin oluşturulmasında değerli bilgiler sağlamaktadır.

5.2. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Yapılan analizler, otoriter tutumun orta düzeyde, koruyucu yaklaşımın ise zayıf düzeyde anlamlı olduğunu göstermektedir. Çocuklukta istismar veya ihmal yaşamış bireylerin, ileriki yaşamlarında çocuklarına karşı daha otoriter ve baskıcı tutumlar sergileme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Bu durum, ebeveyn tutumları ile çocuk istismarı ve ihmali farkındalığı arasındaki ilişkiyi gösteren araştırmalarla da desteklenmektedir (Özgen, 2017). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, otoriter ebeveyn tutumları ile çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasında pozitif bir ilişki, demokratik ve koruyucu ebeveyn tutumları ile ise negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Özellikle çocukluk çağı örselenme yaşantılarının artmasıyla ebeveynlerin otoriter tutumlarının yükseldiği, demokratik ve aşırı koruyucu tutumların ise azaldığı belirtilmiştir (Arslan, 2017; Birlik, 2019). Özellikle annelerin çocukluk döneminde yaşadıkları duygusal istismarın, kendi çocuklarına uyguladıkları fiziksel istismar ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gösterdiği saptanmıştır (Ezen ve Açıkgöz, 2017). Otoriter tutumların çocukluk döneminde yaşanan travmaların etkilerini artırarak bireyin ruh sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabileceği vurgulanmaktadır (Kalı-Soyer vd., 2021). Genel olarak, bu bulgular, çocukluk örselenmesi yaşayan bireylerin ebeveynlerinin onlara nasıl davrandığı ile belirlenen algılanan ebeveynlik tutumlarıdır. Bu ilişki, ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarının, çocuk yetiştirme biçimlerine nasıl yansıdığına dair önemli dinamiklere işaret etmektedir.

Ebeveyn tutumları ile çocukluk çağı istismar deneyimleri arasındaki ilişki, çocukların gelişimsel yörüngesini önemli ölçüde etkileyen karmaşık bir etkileşimi oluşturur. Araştırmalar, ebeveynlerin kendi çocukluk çağı travması geçmişlerinin, ebeveynlik tarzları ve davranışları üzerinde derin etkileri olduğunu ve potansiyel olarak istismar ve ihmal döngülerini sürdürdüğünü göstermektedir. Birkaç çalışmadaki temel bulgular, çocukluk çağı travması geçmişi olan annelerin genellikle otoriter veya izin verici tutumlarla karakterize edilen ebeveynlik tarzları sergilediğini, otoriter ebeveynliğin ise bu tür çocukluk çağı istismar deneyimleriyle negatif korelasyonlu olduğunu göstermektedir. Örneğin, Subaşı ve diğerleri (2022), çocukluk çağı istismarı ile hem otoriter hem de izin verici ebeveynlik tarzları arasında pozitif bir korelasyon olduğunu vurgulayarak, istismar deneyimlerinin daha cezalandırıcı veya gevşek ebeveynlik yaklaşımlarına yol açma eğiliminde olduğunu ve böylece olumsuz çocukluk deneyimlerini çocuklarına aktarma olasılığını artırdığını belirtmiştir. Bunu tamamlayarak,

VanBronkhorst ve diğerkleri (2024), kümülatif olumsuz çocukluk deneyimlerinin uyumsuz ebeveynlik davranışlarını öngördüğünü ortaya koymuştur. Bu nedenle, bir annenin kendi travma geçmişı, çocuk yetiştirme uygulamalarının doğasını şekillendirebilir ve çocuklarını benzer olumsuz deneyimlere yatkın hale getirebilecek kalıplar yaratabilir.

Ek olarak, Ammerman ve diğerkleri (2013), travmanın ebeveynlik stresine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu, çocuklarla hassas ve besleyici etkileşimler için hayati önem taşıyan duygusal ve davranışsal düzenlemeyi etkilediğini belirtmektedir. Bu bulgu, yeni ebeveynlerde kümülatif çocukluk travmasının varlığının karmaşık psikiyatrik semptomlarla ilişkili olduğunu ve bunun nihayetinde ebeveynlik kalitesini düşürebileceğini iddia eden Garon-Bissonnette ve diğerkleri (2022) tarafından da desteklenmektedir. Bu tür stres faktörleri, çocukların duygusal refahını tehlikeye atan davranışlara yol açabilir ve bu da travmanın kuşaklar arası bir döngüsünü düşündürmektedir. Ayrıca, ebeveyn ayrılığı ile çocukluk travması arasındaki etkileşim, sonraki ebeveynlik tutumlarını etkileyen kritik bir faktör olarak vurgulanmıştır.

Son olarak, çocukluk travması ile ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkide ruh sağlığı sonuçlarının aracılık rolü göz ardı edilemez. Literatür, Barrett (2010) tarafından bildirildiği üzere, anne ruh sağlığının çocukluk istismarı ile ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkiyi önemli ölçüde aracılık ettiğini ortaya koymaktadır; Barrett, yakın partner şiddeti ve anne depresyonunun çocukluk cinsel istismarı ile ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiyi aracılık ettiğini göstermiştir (Barrett, 2010). Bu, çözülmemiş travmanın etkili ebeveynliği daha da engelleyen ruh sağlığı sorunlarına yol açabileceğini ve böylece çocuklarda kötü muamele riskini artırabileceğini göstermektedir.

5.2.2. Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Algılanan Demokratik Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Analizden elde edilen bulgulara göre çocukluk çağı örselenmiş yaşantıları ile demokratik tutum arasında orta düzeyde negatif ilişki bulunmuştur. Literatürde yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile algılanan demokratik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar, bu iki değişken arasında anlamlı bir negatif korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Çeceli (2018) tarafından yürütölen bir çalışmada, çocukluk döneminde otoriter ebeveyn tutumları ile karşılaşan bireylerin, daha fazla örselenme yaşadığı ve demokratik ebeveyn tutumlarının ise bu olumsuz deneyimlerin

azalmasına katkı sağladığı bulunmuştur. Ayrıca, Birlik (2019) araştırmasında, demokratik ebeveyn tutumları ile çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasında negatif bir ilişki saptanmış; bu durum, demokratik bir ortamda büyüyen çocukların daha az travma yaşama eğiliminde olduğunu göstermektedir. Parlak (2020) ise ebeveynlerin kendi çocukluk deneyimlerinin, çocuklarına karşı sergiledikleri tutumları etkilediğini ve demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin, çocuklarını daha sağlıklı bir şekilde yetiştirme olasılıklarının yüksek olduğunu vurgulamıştır. Bu sonuçlar, demokratik ebeveyn tutumlarının çocukların psikolojik gelişiminde kritik bir etkiye sahip olduğunu ve geçmişteki örselenme deneyimlerinin ebeveynlik tutumlarını etkilediğini ortaya koymaktadır (Kürtüncü vd., 2020).

5.3. Yetişkin Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine ile Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Yapılan analiz sonucunda, çocukluk çağı örselenmesi ile geleneksel cinsiyet rolleri arasında zayıf ama pozitif bir ilişki bulunmuştur. Literatürde, yetişkin bireylerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri benimseme eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok korelasyon çalışması, bu iki değişken arasında anlamlı bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmalin, bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını olumsuz etkileyerek geleneksel cinsiyet rollerini benimseme eğilimini artırdığı; özellikle genç yetişkinlerde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının toplumsal cinsiyet algılarını anlamlı şekilde etkilediği bulunmuştur (Güneş ve Tarhan, 2022). Ayrıca, Keser ve diğerleri (2010) tarafından yapılan bir başka çalışmada, çocuklukta maruz kalınan travmaların, bireylerin aile içindeki eşitlikçi ya da geleneksel cinsiyet rolleri benimseme biçimlerini etkilediği vurgulanmıştır. Ayan (2007) ve Kul-Uçtu ile Karahan (2016) tarafından yapılan araştırmalar da çocukluk çağı örselenmesi yaşayan bireylerin yetişkinlikte daha katı ve geleneksel cinsiyet rollerini benimsediklerini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, çocukluk dönemi travmalarının toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki etkisi hem ruh sağlığı hem de toplumsal dinamikler açısından önemli bir araştırma alanı olarak değerlendirilmektedir.

5.3.1. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Rollerini Benimseme Eğilimleri Üzerindeki Belirleyici Rolü

Çocukluk çağı istismarı deneyimleri ile yetişkinlikte geleneksel cinsiyet rollerinin ve evlilik rollerinin benimsenmesi arasındaki ilişki akademik ilgi görmüştür. Güncel araştırmalar, olumsuz çocukluk deneyimlerinin özellikle istismar içerenlerin kalıcı psikolojik ve ilişkisel etkilerini ve bu deneyimlerin cinsiyet ve evlilikle ilgili yetişkin davranışlarını ve tutumlarını nasıl şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Son çalışmalar, fiziksel ve cinsel istismar da dâhil olmak üzere çocukluk travmasının, geleneksel cinsiyet rollerinin içselleştirilmesini teşvik edebilen benlik kavramının gelişimini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Örneğin, McKay vd., çocukluk çağı istismarı geçmişi olan bireylerin genellikle, deneyimleri bağlamında koruyucu olarak görülebilecek belirli cinsiyet normlarına ve rollerine uyma dahil olmak üzere, uyumsuz başa çıkma mekanizmalarına yol açabilen uzun süreli stres tepkileri yaşadıklarını vurgulayan sistematik bir inceleme yürütmüştür (McKay vd., 2021). Bu araştırma, şiddetli strese maruz kalmanın hormonal ve psikolojik gelişimi etkileyebileceğini ve bireylerin mağduriyet deneyimlerini yansıtan roller benimsemesine yol açabileceğini göstermektedir (McKay vd., 2021). Ayrıca, Mansueto ve diğerleri olumsuz çocukluk deneyimlerinden, örneğin tekrarlayan olumsuz düşünmeden gelişen bilişsel kalıpların, yetişkin ilişkilerinde cinsiyet rollerine ilişkin bu geleneksel görüşleri daha da pekiştirebileceğini öne sürmektedir (Mansueto vd., 2021). Bu bulguların etkileri evlilik dinamiklerine kadar uzanmaktadır, çünkü çocuklukta istismara uğramış kişiler sıklıkla uyumsuz ilişkisel kalıplar sergilemektedir. Ruh sağlığı bozuklukları arasındaki güçlü ilişkiyi vurgulayan ve sağlıklı romantik ilişkileri sürdürmede zorluklara yol açabilen bir genel inceleme sunmaktadır (Sahle vd., 2021). İstismara uğramış bireyler, Destrée ve diğerleri tarafından travma geçişinin ilişki işleyişini etkileyen psikolojik durumları nasıl kötüleştirebileceğini tartışan bulgularda özetlendiği gibi, duygusal düzenleme ve güven konusundaki zorluklar nedeniyle ilişki çatışmaları ve tatminsizlik açısından daha yüksek risk altında olabilir (Destrée vd., 2021). Bu içgörüler, travmanın kişilerarası dinamikleri ve sağlıklı yetişkin ilişkileri kurma ve sürdürme yeteneğini nasıl etkilediğine dair giderek artan bir farkındalığı yansıtmaktadır.

Stover ve diğerleri, özellikle gaziler arasında yakın partner şiddeti bağlamında, çocukluk çağındaki aile içi şiddetin yetişkinlikte artan IPV vakalarıyla ilişkili olduğunu ve yaşam boyu cinsiyete dayalı şiddet deneyimlerini daha da birbirine bağladığını ortaya koymaktadır (Stover vd., 2025). Geçmiş ve şimdiki travma arasındaki bu bağlantı, istismarın

döngüsel doğasını ve kurbanların çocukken maruz kaldıkları rolleri taklit edebildiği veya bunlara karşı tepki gösterebildiği ilişkilerdeki geleneksel rollerin pekiştirilmesini vurgular. Bu dinamiklerdeki cinsiyet beklentilerinin rolü göz ardı edilemez. Yazar ve diğerleri (2022) tarafından yapılan bulgular, çocukluk çağı istismar deneyimlerini artan intihar riskine bağlamada öfke özelliklerinin aracılık etkilerini vurgulayarak, cinsiyet rollerinin erkekler ve kadınlar arasında travma kaynaklı psikolojik sıkıntının ifadesini nasıl farklı şekilde etkileyebileceğini göstermektedir. Travmaya karşı bu tür cinsiyete dayalı tepkiler yalnızca kişinin ruh sağlığını değil aynı zamanda kişinin evlilik ilişkilerini nasıl yönlendirdiğini de etkileyebilir ve genellikle erkeklerin saldırganlığa, kadınların ise pasifliğe doğru sosyalleşebildiği geleneksel erkek ve kadın rollerinin pekiştirilmesine yol açabilir. Sonuç olarak, güncel literatür çocukluk istismarını yetişkinlikte geleneksel cinsiyet ve evlilik rollerinin benimsenmesine bağlayan ikna edici kanıtlar sunmaktadır. Çocukluk çağı istismar deneyimlerini psikolojik sonuçları ve yetişkinliğe kadar devam eden cinsiyete dayalı sosyalleşme süreçleri, çocukluk çağı istismarı mağdurlarının karşılaştığı önemli ilişkisel sorunları açıklamaya yardımcı oluyor.

5.3.2.Yetişkin Bireylerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Kadın Cinsiyet Rollerini Benimseme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumu

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kadın cinsiyet rolleri arasında zayıf pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Literatürde, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kadın cinsiyet rollerini benimseme eğilimleri arasında anlamlı korelasyonlar yer almakta; özellikle çocuklukta yaşanan istismar ve ihmalin, geleneksel cinsiyet rollerini benimseme eğilimini artırdığı tespit edilmektedir. Bir araştırmada ise, çocuklukta yaşanan travmaların kadınların toplumsal cinsiyet algılarını olumsuz etkilediği ve bunun geleneksel cinsiyet rolleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Altun, 2019; Güneş ve Tarhan, 2022). Keser ve diğerleri (2010) ise, çocukluk dönemi örselenmesinin kadınların kendilerini ifade etme biçimlerini ve toplumsal rollere yönelik tutumlarını şekillendirdiğini vurgulamıştır. Kul-Uçtu ve Karahan (2016) da çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin, kadınların aile içindeki rollerini ve eşlerine karşı tutumlarını etkileyerek daha katı geleneksel cinsiyet rolleri benimsemelerine yol açtığını belirtmiştir. Bu bulgular, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kadın cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini anlamada önemli bir çerçeve sunmakta ve ruh sağlığı alanında yapılacak müdahale stratejileri için değerli bilgiler sağlamaktadır.

Çocukluk çağı istismar deneyimleri ile yetişkinlikte cinsiyet rolü benimsemesi arasındaki ilişki, istismarın doğası, cinsiyet ve çocukluk dönemindeki cinsiyet uyumsuzluğunun ifadesi gibi çeşitli faktörlerden etkilenen çok yönlü bir konudur. Araştırmalar, çocukluk çağı istismarının, özellikle duygusal ve fiziksel istismarın, olumsuz ruh sağlığı sonuçları ve yetişkinlikte cinsiyete dayalı davranışlarla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, çocukluk çağı duygusal istismarının daha yüksek oranda içselleştirme bozuklukları ve madde kullanımına yol açabileceği, özellikle kadınların bu bağlantıları erkeklerden daha güçlü bir şekilde gösterdiği bulunmuştur (Meng ve D'Arcy, 2016). İstismar deneyimlerine bağlı olarak, bireyler belirli cinsiyet rolleri benimseyebilir veya bu rolleri sorgulayabilir. Özellikle kadınlar, daha geleneksel kadınlık rollerine yönelebilir veya başa çıkma mekanizmaları olarak uyumsuz cinsiyet ifadeleri geliştirebilir (Lehavot vd., 2012; Tobin ve Delaney, 2019). Çocukluktaki cinsiyet uyumsuzluğu, daha sonraki cinsiyet kimliği ve rol benimsemesini etkileyen önemli bir ara adım olarak tanımlanmıştır. Araştırmalar, cinsiyet uyumsuzluğu gösteren çocukların istismara uğrama riskinin arttığını ve bunun yetişkinlikte uyumsuzluklarını döngüsel olarak artırabileceğini göstermektedir (Tobin ve Delaney, 2019; Adhia vd, 2018). Cinsiyet uyumsuzluğunun uzun vadeli etkileri, erken deneyimlerin yalnızca kimliği değil, aynı zamanda gelecekteki ilişkisel dinamikleri ve özellikle lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyleri etkileyen kırılganlık yollarını da şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Çocukluktan kaynaklanan travmanın bireyleri cinsiyet kimliklerinin çeşitli ifadelerine yönlendirebileceği ve bazılarının toplumsal ve ailevi normlar tarafından güçlendirilen geleneksel kadınlığa meydan okuyarak daha erkeksi özellikler benimseyebileceği görülmektedir (Lehavot vd., 2012; Tobin ve Delaney, 2019). Ayrıca, travma ve cinsiyet rolü benimsemesinin kesişimi, çocukluk döneminde farklı istismar biçimleri yaşayan yetişkinlerde sıklıkla ortaya çıkmaktadır. Erkekler, kadınlara kıyasla cinsiyet rollerini benimsemede farklı bir yörünge izleme eğilimindedir ve sıklıkla istismar deneyimlerini kadınlık özelliklerini benimsemek yerine saldırganlığa veya suç davranışına yönlendirirler (Watts ve McNulty, 2013; Riley vd., 2010). Kadınların istismar deneyimleri ise, yakın partner şiddetine karşı artan savunmasızlık veya madde kötüye kullanımı gibi uyumsuz başa çıkma stratejilerine eğilim gibi çeşitli sonuçlara yol açabilmektedir (Meng ve D'Arcy, 2016; Young, 2018). Bu bulgular, istismarın cinsiyet rolü algılarını ve davranışlarını cinsiyetler arasında farklı şekilde etkilediğini ve psikolojik destekte nüanslı yaklaşımlara olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, çocukluk travmasının yetişkin cinsiyet rolü ifadelerini anlamada önemli bir faktör olduğu açıktır. Travma yoluyla cinsiyet normlarının sürdürülmesi, özellikle çocukluk

istismarına ilişkin cinsiyete dayalı deneyimlerine dayalı olarak bireylerin benzersiz ihtiyaçlarını ele alan müdahalelerin geliştirilmesi için daha fazla araştırma yapılması gereken kritik bir alandır (Tobin ve Delaney, 2019; Riley vd., 2010; Jung vd., 2018). Bu tür çalışmalar, çocukluk deneyimlerinin yetişkinlikte cinsiyet kimliklerini ve ifadelerini nasıl şekillendirdiğine dair daha kapsamlı bir anlayışa ulaşılmasını sağlayabilir ve hem teorik bilgiyi hem de psikolojik bakım pratiklerini geliştirebilir.

5.3.3. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Erkek Cinsiyet Roller ve Eşitlikçi Tutum Benimseme Eğilimleri Üzerinde Yordayıcı Bir Etkisinin Bulunmaması

Çocukluk döneminde fiziksel ve duygusal istismara maruz kalan erkeklerin geleneksel erkeklik rollerini benimseme eğilimlerinin daha yüksek olduğu, bu travmatik yaşantıların hegemonik erkeklik algısını güçlendirdiği bir araştırmada belirtilmiştir. Özellikle cinsel istismara uğrayan erkek çocukların, yaşadıkları travmanın etkisiyle kendilerini geleneksel erkeklik normlarına daha fazla uymaya zorladıkları ve bunun erkeklik algısını şekillendirdiği vurgulanmaktadır (Küçükkaraca ve Albayrak, 2016). Ayan (2007) ise çocukluk dönemi örselenmesi yaşayan erkeklerin, kendi çocuklarına karşı da benzer tutumlar sergileme eğiliminde olduklarını bulmuştur. Kul-Uçtu ve Karahan (2016) da çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin erkeklerin kendilik algılarını ve toplumsal cinsiyet rollerini şekillendirdiğini ifade etmiştir.

Çocukluk çağı istismar deneyimleri ile yetişkinlikte erkek cinsiyet rollerinin oluşumu arasındaki ilişki, özellikle bu ilişkinin ruh sağlığı ve sosyal davranış üzerindeki derin etkileri göz önüne alındığında, kritik bir öneme sahiptir. Mevcut literatür, istismara erken maruz kalmanın erkeklerin erkekliği ve ilgili davranışları nasıl algıladıkları üzerinde kalıcı etkilere sahip olabileceğini göstermektedir. Çocukluk çağı istismarı, özellikle fiziksel ve duygusal istismar, erkeklerde uyumsuz cinsiyet rolü davranışları ile pozitif korelasyona sahiptir. Araştırmalar, çocuklukta istismara uğrayan erkeklerin saldırgan davranışlar sergileme olasılığının daha yüksek olduğunu ve yetişkinlikte yakın partner şiddetine (IPV) girebileceğini göstermektedir. Örneğin, Jung ve diğerleri (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, fiziksel-duygusal çocuk istismarının ve çocuklukta IPV'ye maruz kalmanın erkekler arasında yetişkin IPV uygulamasının kadın akranlarına kıyasla belirgin şekilde daha güçlü öngörücüleri olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, çocukluk travması yaşayan erkeklerin saldırganlık ve duygusal

metaneti önceliklendiren cinsiyet rollerini içselleştirebileceği ve bunun da artan şiddet oranlarına yol açabileceği fikrini desteklemektedir (Song vd., 2022).

Brewin ve diğerleri (2000) tarafından yürütülen bir meta-analizde, travma şiddetinin ve sosyal destek eksikliğinin travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunduğu ve bunun da saldırganlıkla ilişkili uyumsuz cinsiyet özelliklerini daha da kötüleştirebileceği öne sürülmüştür. Bu tür psikolojik travmanın etkileri, genç erkeklerde duygusal düzenlemenin sağlıklı gelişimini engelleyebilir ve genellikle geleneksel erkeksi sertlik ve duygusal baskılama normlarıyla uyuşan davranış sorunlarına yol açabilir.

Cinsiyet kimliği ile çocukluk istismarı arasındaki etkileşim de dikkat çekicidir. Araştırmalar, erkek çocukları arasında cinsiyet uyumsuzluğunun (potansiyel olarak istismar deneyimlerinden etkilenebilir) olumsuz ruh sağlığı sonuçlarıyla ilişkili olabileceğini göstermektedir (Tobin ve Delaney, 2019). Örneğin, Power ve diğerleri (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, geleneksel erkekliğe uymayan erkek çocukları arasında çocuk istismarı mağduriyetinin, madde bağımlılığı ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendine zarar verme gibi zararlı sonuçların olasılığını artırabileceği bulunmuştur. Bu bulgular, istismar deneyimlerinin içselleştirilmesinin erkek cinsiyet normlarına uyan veya onlardan sapan davranışlara yol açtığı ve kimlikleri daha da karmaşık hale getirdiği bir döngüyü işaret etmektedir.

Çocukluk çağı travmasının etkilerinin cinsiyete dayalı doğası, sosyal beklentiler için önemli roller olduğunu göstermektedir. İstismara karşı cinsiyete özgü tepkiler hem erkeklerin hem de kadınların benzer mağduriyet oranlarıyla karşılaşmasına rağmen, sonrasında erkeklik etrafındaki toplumsal anlatılara göre önemli ölçüde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır (Tobin ve Delaney, 2019). Güç ve duygusal kontrol sergilemek üzere sosyalleştirilen erkekler, travmalarını yeterince bildirmeyebilir, bu da ruh sağlığı sonuçlarını karmaşıklıştırabilir ve gelecekteki ilişkilerde taciz döngülerini sürdürebilir (Wolff vd., 2020; Clemens vd., 2020).

Diğer çalışmalarda da gözlemlendiği gibi, çocukluk çağı tacizinin etkilerindeki cinsiyet farklılıkları, erkeklerin genellikle yardım arama veya deneyimlerini ifşa etme olasılıklarının daha düşük olduğunu ve bunun da genellikle olumsuz cinsiyet rollerini güçlendiren gelişmiş riskli davranışlara yol açtığını göstermektedir. Örneğin hem erkekler hem de kadınlar çocukluk çağı tacizine uğrayabilirken, erkeklerin psikolojik sıkıntıyı dışsallaştırma yoluyla ifade etme olasılığı daha yüksektir ve bu durum madde bağımlılığı veya saldırganlık gibi başa çıkma mekanizmalarında yansır (Giarratano vd., 2017; Janiri vd., 2018).

Sonuç olarak, çocukluk çağı tacizi ile erkek cinsiyet rollerinin gelişimi arasındaki etkileşim karmaşıktır. İstismara uğrayan erkekler birincil tepki olarak saldırgan davranışları benimseyebilir ve bu da kişisel ilişkilerini etkileyen ve daha geniş sosyal bağlamlarda zararlı erkeklik kavramlarını sürdüren bir şiddet döngüsüne yol açabilir. Bu dinamikleri ele almayı amaçlayan müdahaleler, daha sağlıklı erkeklik kavramlarını teşvik etmeli ve bu cinsiyete dayalı etkileri hafifletmek için travma iyileşmesine uygun destek sağlamalıdır.

5.4. Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Algılanan Ebeveyn Tutumlarının, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Eğilimleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları, algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi inceleyen regresyon analizi sonuçları, bu değişkenler arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri ile çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişki anlamlı bulunmuş olup, toplumsal cinsiyet rolleri değişkeninin çocukluk çağı örselenme yaşantıları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($B = 0.966$, $\beta = 0.527$, $p < 0.001$). Ayrıca, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanan ebeveyn tutumunu anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir ($B = 0.263$, $\beta = 0.168$, $p = 0.003$). Toplumsal cinsiyet rolleri ile çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki pozitif katsayı, toplumsal cinsiyet rollerindeki artışın çocukluk çağı örselenme yaşantılarında da bir artışa yol açtığını göstermektedir (Kul-Uçtu ve Karahan, 2016). Bu bulgular, toplumsal kalıp yargıların ve cinsiyet rollerinin bireylerin davranışlarını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Çocuklukta yaşanan travmaların, bireylerin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde uzun vadeli etkileri olabileceği vurgulanmaktadır (Keser vd., 2010; Ayan, 2007).

Ezen ve Açıkgöz (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, çocuklukta yaşanan örselenme deneyimlerinin annelerin ebeveynlik davranışları üzerinde olumsuz etkiler yarattığı bulunmuştur. Bu çalışmada, çocukluk örselenme yaşantıları ile annelerin duygu düzenleme becerileri arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Bu durum, ebeveynlik tutumlarının kalitesinin çocukların gelişiminde kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Benzer şekilde, Birlik (2019) tarafından yapılan bir başka çalışmada, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile demokratik ebeveyn tutumu arasında negatif bir ilişki bulunurken, otoriter ebeveyn tutumları ile bu yaşantılar arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgular, çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin bireylerin ebeveynlik tutumlarını şekillendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, Rijlaarsdam ve diğerleri (2014) annelerin çocukluk istismarı öyküleri ile çocuklarının davranış

problemleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve annenin geçmişteki deneyimlerinin, çocuklarına karşı daha sert ve kontrolcü tutumlar geliştirmelerine yol açtığını belirtmişlerdir. Kozcu (1989) ise çocuklukta yaşanan travmaların, bireylerin bağlanma stillerini etkileyerek ebeveynlik tutumlarını şekillendirdiğini vurgulamıştır. Çocukluk dönemi örselenmesi yaşayan bireylerin, kendi çocuklarına karşı daha otoriter tutumlar sergilediği ve bu tutumların ebeveynlerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği belirtilmiştir (Kozcu, 1989; akt. Kalı Soyer, Şenol ve Çalık Tümerdem, 2021). Ayrıca, çocukluk çağı örselenmesinin yetişkinlikteki ebeveyn tutumları üzerindeki etkileri incelenmiş; sonuçlar, geçmişte yaşanan travmaların ebeveynlik davranışlarını belirlemede önemli bir yordayıcı olduğunu göstermiştir (Saldanlı ve Batmaz, 2023). Bu bulgular, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini anlamada önemli bir çerçeve sunmakta ve ruh sağlığı alanında müdahale stratejilerinin geliştirilmesinde dikkate alınması gereken önemli faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Çocukluk çağı istismarı deneyimleri ve ebeveyn tutumlarının cinsiyet rollerini tahmin etmedeki etkisi, psikolojik, sosyal ve gelişimsel perspektifleri içeren çok yönlü bir sorgudur. Mevcut literatür, çocukluk çağı istismarı ve travmasının gençler arasında cinsiyet rollerinin gelişimini önemli ölçüde etkilediğini, çünkü bu deneyimlerin cinsiyete ilişkin kişisel kimlikleri ve toplumsal algıları şekillendirdiğini göstermektedir. Çalışmalar, çocukluk çağı istismarının hem türünün (örneğin cinsel, fiziksel, duygusal) hem de şiddetinin çocukların cinsiyet rolü gelişimi üzerinde kalıcı etkilere yol açabileceğini göstermiştir. Örneğin, cinsel istismar deneyiminin kadınlar için yakın partner şiddetinin (IPV) daha güçlü bir yordayıcısı olduğu, fiziksel ve duygusal istismarın ise erkekler için daha yordayıcı olduğu belirtilmiştir (Jung vd., 2018). Bu farklı etki, cinsiyet etkileşimlerinin istismar deneyimlerinin işlenmesini ve sonraki rol davranışını nasıl etkilediğini analiz etme ihtiyacını vurgulamaktadır. Erkeklik ve kadınlığa dair toplumsal yapılar, bireyleri travmalarını geleneksel cinsiyet normlarıyla uyumlu şekillerde içselleştirmeye zorlayabilir ve bu da genellikle zararlı davranışlara yol açabilir (Gottschall vd., 2022). Ayrıca, duygusal ihmal ve ebeveyn işlev bozukluğuna maruz kalma da dahil olmak üzere olumsuz çocukluk deneyimleri (ACES), özellikle ailelerdeki farklı sosyalleşme kalıplarını incelerken, uyumsuz cinsiyet rolleri ve davranışları geliştirmeye yönelik savunmasızlığı artırabilir. İstismarın yaygın olduğu evlerden gelen çocuklar, gelecekteki ilişkilerini ve ebeveynlik tarzlarını etkileyen sağlıklı cinsiyet dinamiklerini içselleştirebilirler (Schulz vd., 2022; Yue vd., 2023). Bu dinamikler, genellikle cinsiyete ilişkin daha geniş toplumsal normları yansıtan ebeveyn tutumlarının, istismara maruz kalan çocukların deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini anlamakta önemlidir. Cinsiyet farklılıkları, yaşanan istismarın yaygınlığında

ve türünde belirgin bir şekilde ortaya çıkar; örneğin, transgender ve cinsiyet uyumsuz ergenlerin, cisgender akranlarına kıyasla daha yüksek istismar oranlarına sahip olduğu bildirilmektedir (Thoma vd., 2021; Tobin ve Delaney, 2019). Bu, cinsiyet kimliğinin ve çocukluk istismarı riskinin kesişimselliğini vurgulayarak, cinsiyet uyumu etrafındaki toplumsal baskıların bu grupları olumsuz etkilediğini, daha yüksek travma olaylarına ve ardından kimlik oluşumunda zorluklara yol açtığını öne sürmektedir. Ebeveynler, özellikle anneler için eğitim ve ekonomik fırsatların rolü de çocuk sonuçlarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin olumsuz çocukluk olayları deneyimleri, çocuklarının duygusal ve davranışsal zorluklarıyla önemli ölçüde bağlantılıdır ve böylece ebeveynlerin cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını etkiler (Schulz vd., 2022). Bu nedenle, ebeveynliği çevreleyen sosyo-ekonomik yapılar, ebeveynlerin istismar deneyimlerine dayalı olarak cinsiyet rollerinin nasıl güçlendirilebileceği veya sorgulanabileceği konusunda içgörüler sunar. Sonuç olarak, çocukluk istismar deneyimleri, ebeveyn tutumları ve cinsiyet rolleri arasındaki etkileşim karmaşıktır ve bu nüanslı ilişkileri ele alan hedefli müdahalelerin gerekliliğini vurgular. Gelecekteki araştırmalar, cinsiyete özgü istismar deneyimlerinin kimlik ve rol tanımını nasıl etkilediğinin anlaşılmasını derinleştirmeyi ve ebeveynler için eğitim ve destek çerçevelerinin daha sağlıklı ailevi sonuçları ve cinsiyet rolü algılarını teşvik etmek için nasıl yapılandırılabilirliğini hedeflemelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, yetişkin bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları, farklı demografik özelliklerin, ebeveyn tutumlarının ve toplumsal cinsiyet rollerinin bu yaşantılar üzerindeki etkisini değerlendirme imkânı sunmuştur. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının bireylerin yetişkinlik dönemindeki psikolojik, duygusal ve sosyal iyi oluşları üzerinde nasıl bir etkisi olduğu bu çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Demografik değişkenler bağlamında, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının belirli yaş grupları ve medeni durumlarla farklılaştığı tespit edilmiştir. Özellikle, genç ve ileri yaş grupları ile farklı medeni durumlara sahip bireyler arasında dikkat çekici farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, bireylerin yaşam döngüsündeki farklı evrelerin ve ilişkisel bağlamların, çocukluk dönemi deneyimlerinin etkilerini anlamada önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda, bireylerin sosyal çevreleri, eğitim seviyeleri ve ekonomik durumlarının da bu yaşantılar üzerindeki olası etkileri araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Ebeveyn tutumları incelendiğinde, otoriter ve koruyucu/istekçi tutumların, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Otoriter ebeveyn tutumlarının çocukluk travmalarının oluşumunu ve kalıcılığını artırabileceği görülmüştür. Koruyucu ebeveyn tutumlarının ise bazı durumlarda olumlu etkiler sağlayabileceği ancak aşırı koruma eğiliminin bireyin bağımsızlık gelişimini olumsuz etkileyebileceği tespit edilmiştir. Demokratik tutumların ise bu yaşantılar üzerinde ters yönde bir etkisi olduğu görülmüştür. Demokratik ebeveyn tutumları, bireylerin sağlıklı bir psikososyal gelişim göstermelerine katkı sağlayarak çocukluk dönemi travmalarının etkilerini azaltmada önemli bir rol oynayabilir. Bu bulgu, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzlarının, bireylerin geçmiş travmatik deneyimlerini nasıl algıladıkları ve bu deneyimlerle nasıl başa çıktıkları konusunda belirleyici olabileceğini ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri açısından, geleneksel cinsiyet rollerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile anlamlı bir bağlantıya sahip olduğu görülmüştür. Ancak kadın ve erkek cinsiyet rollerinin bu yaşantılarla doğrudan ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Geleneksel cinsiyet rollerinin bireylerin psikolojik ve duygusal dayanıklılığına etkisinin sınırlı olduğu, ancak bazı durumlarda bireylerin geçmiş travmatik deneyimlerle başa çıkma mekanizmalarını şekillendirebileceği anlaşılmıştır. Örneğin, toplumsal olarak erkeklerden beklenen güçlü ve

duygularını bastıran rollerin, travmaların dışa vurulmasını engelleyebileceği, buna karşın kadınlara atfedilen fedakâr ve duygusal destekleyici rollerin travmalarla başa çıkmada farklı stratejilere yol açabileceği düşünülmektedir.

Genel olarak, bu araştırma, ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerinin, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının anlaşılmasında önemli ancak sınırlı bir katkı sağladığını göstermiştir. Araştırmanın bulguları, bireylerin çocukluk dönemine ait travmatik deneyimlerini anlamada çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle, demografik özellikler, ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi faktörlerin bir arada ele alınması, bireylerin geçmiş deneyimlerinin bugünkü yaşamlarına olan etkilerini daha iyi anlamak için önemlidir. Bunun yanı sıra, bireylerin maruz kaldıkları travmaların uzun vadeli etkilerini azaltmak için psikososyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

Bu araştırma, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yetişkinlikteki psikolojik ve sosyal dinamikler üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarının çocuklarda örselenme yaşantılarını artırabileceği, demokratik ebeveyn tutumunun ise bu yaşantıları azaltabileceği görülmüştür. Ayrıca, geleneksel cinsiyet rollerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, gelecekte yapılacak çalışmaların daha geniş örneklem grupları üzerinde yürütülmesi, bireylerin yaşam öykülerinin derinlemesine incelenmesi ve psikolojik müdahale programlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Elde edilen sonuçlar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çocukluk dönemi travmalarına yönelik farkındalık oluşturulmasına katkı sunabilir.

- Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun yüksek eğitim düzeyine ve orta gelir seviyesine sahip olması, sonuçların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmalarda düşük eğitim düzeyi ve farklı sosyoekonomik düzeylere sahip bireylerin de dahil edilmesi sağlanmalıdır. Daha heterojen bir örneklem kullanarak sonuçların genellenebilirliği artırılabilir.
- Travmanın uzun vadeli etkilerini izleme: Klinik psikologlar, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki etkilerini izlemek için boylamsal çalışmalar yürütmelidir. Bu çalışmalar, travmanın uzun vadeli psikolojik ve fizyolojik etkilerini anlamaya yönelik veriler sağlayabilir.

- Bu çalışmada, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve ebeveyn tutumlarının toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ancak, çalışmanın genellenebilirliğini artırmak adına gelecekte yapılacak araştırmalarda örneklem çeşitliliğine daha fazla önem verilmesi önerilmektedir. Özellikle, cinsiyet dağılımının dengeli olması ve farklı cinsiyet kimliklerinden katılımcıların dahil edilmesi, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili bulguların daha kapsamlı değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır.
- Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının ve ebeveyn tutumlarının uzun vadede toplumsal cinsiyet rollerine nasıl etki ettiğini anlamak için boylamsal çalışmalar yürütülmelidir.
- Ayrıca, çalışmaya farklı psikososyal değişkenlerin (örneğin, bağlanma stilleri, benlik saygısı, ataerkillik algısı) eklenmesi, değişkenler arasındaki ilişkilerin daha derinlemesine incelenmesine katkı sunabilir.
- Alternatif olarak, yapısal eşitlik modellemesi (SEM) gibi ileri düzey analiz yöntemlerinin kullanılması, değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilerin daha güçlü bir şekilde ortaya konmasını sağlayabilir.
- Çocuk istismarı mağdurları için multidisipliner destek programları oluşturulmalıdır. Psikologlar, psikolojik danışmanlar, sosyal hizmet uzmanları, hukukçular ve eğitimcilerin iş birliği içinde çalıştığı bütüncül destek sistemleri, mağdurların erken dönemde uygun müdahale almasını sağlayarak uzun vadeli ruh sağlığı sorunlarını azaltabilir.
- Çalışma, ebeveyn tutumlarının toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu nedenle, ebeveynlere yönelik bilinçlendirme programları ve aile danışmanlığı uygulamaları, çocukların daha sağlıklı bir toplumsal cinsiyet kimliği geliştirmelerine katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Adhia, A., Gordon, A., Roberts, A., Fitzmaurice, G., Hemenway, D., ve Austin, S. (2018). Childhood gender nonconformity and intimate partner violence in adolescence and young adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(5-6), NP3130-NP3152. <https://doi.org/10.1177/0886260518770643>
- Ainsworth, M. D. S. (1978). *Bağlanma modelleri: Garip durumun psikolojik bir çalışması*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., ve Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akduman, G. G., Ruban, C., Akduman, B., ve Korkusuz, İ. (2017). Çocuk ve cinsel istismar: Olgular ve yasal düzenlemeler. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 14(1), 24-32.
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı, *Ekev Akademi Dergisi*, ICOAEF Özel Sayısı, 97-118.
- Alabi, O., ve Bukola, T. (2023). *Tanımlayıcı istatistiklere giriş*. IntechOpen. doi: 10.5772/intechopen.1002475
- Altun, N. (2019). *Kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerine göre çocukluk çağı travmaları ile erken dönem uyumsuz şemaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.)
- Ammerman, R., Shenk, C., Teeters, A., Noll, J., Putnam, F., ve Ginkel, J. (2013). Multiple mediation of trauma and parenting stress in mothers in home visiting. *Infant Mental Health Journal*, 34(3), 234-241. <https://doi.org/10.1002/imhj.21383>
- Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, C., Perry, B. D., ... ve Giles, W. H. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(3), 174-186. <https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4>
- Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*, Ankara, Tekışık Veb Ofset Tesisleri.

- Arslan, S. A. (2017). *Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantısı ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Aslan, S. H., ve Alparslan, Z. N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 275-285.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-63.
- Ayan, S. (2007). Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, 206-214.
- Aydın, M., Çelik, R., ve Demir, E. (2020). Çocukluk dönemi örselenmesi ve kadın cinsiyet rolleri: Korelasyon çalışmaları. *Psikoloji Araştırmaları Dergisi*.
- Aydın, O. (2013). 18-25 Yaş Grubu Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(18), 7-20.
- Banducci, A.N, Hoffman, E.M., Lejuez, C.W. ve Koenen, K.C. (2014). The impact of childhood abuse on inpatient substance users: specific links with risky sex, aggression, and emotion dysregulation. *Child Abuse Negl*, 38(5):928-38. doi: 10.1016/j.chiabu.2013.12.007.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Barnett, D., Manly, J. T., ve Cicchetti, D. (1999). *Defining child maltreatment: The interface between policy and research*. In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Child abuse, child development, and social policy*, 7–73. Ablex Publishing.
- Barrett, B. (2010). Childhood sexual abuse and adulthood parenting: the mediating role of intimate partner violence, *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*. 19(3), 323-346 <https://doi.org/10.1080/10926771003705205>

- Bartholomew, K. ve Horowitz, LM (1991). Genç yetişkinler arasında bağlanma stilleri: Dört kategorili bir modelin testi. *Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi*, 61 (2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4(1), Part 2.
- Baumrind, D. (1991). Ebeveynlik tarzının ergenlik yeterliliği ve madde kullanımı üzerindeki etkisi. *Erken Ergenlik Dergisi*, 11(1), 56-95.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95. <https://doi.org/10.1177/0272431691111004>
- Belsky, J. (1980). Child maltreatment: An ecological integration. *American Psychologist*, 35(4), 320–335. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.35.4.320>
- Beveridge, K. ve Cheung, M. (2004). Ensestten Kurtulanların Tedavisinde Manevi Bir Çerçeve. *Çocuk Cinsel İstismarı Dergisi*, 13 (2), 105–120. https://doi.org/10.1300/J070v13n02_06
- Bhasin, K. (2003). *Understanding gender*. New Delhi: Kali for Women.
- Bifulco, A., Moran, P.M., Ball, C., Jacobs, C., Baines, R., Bunn, A. ve Cavagin, J. (2002). Childhood adversity, parental vulnerability and disorder: examining inter-generational transmission of risk. *J Child Psychol Psychiatry*, 43(8):1075-86. doi: 10.1111/1469-7610.00234. PMID: 12455928.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 108-114.
- Birleşmiş Milletler. (1989). *Çocuk hakları sözleşmesi*. <https://www.un.org>

- Birlik, E. (2019). *Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul).
- Black, R. ve Mayer, J. (1980). Parents with special problems: alcoholism and opiate addiction. *Child Abuse and Neglect*, 4, 45-54.
- Blackstone, A. (2003). Gender roles and society: The evolution of work and family roles. *Journal of Social History*, 36(3), 615–626.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, I., Çoban, Ş., (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. *New Symposium Journal*, 44(4), 189-195.
- Bradley, R. H., ve Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 371–399.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135233>
- Brewin, C., Andrews, B., ve Valentine, J. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(5), 748-766. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.68.5.748>
- Briere, J., ve Scott, C. (2015). *Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluation, and treatment* (2nd ed.). Sage Publications.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bulut, I. (1996). *Genç anne ve çocuk istismarı*. Bizim Büro Basımevi.
- Burger, J. M. (2006). *Personality* (7th ed.). Wadsworth.
- Bussey, K., ve Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory of Gender Development and Differentiation. *Psychological Review*, 106, 676-713.
<https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.676>

- Büyükcebeci, A. (2019). Çocukluk ağı örselenme yaşantılarının yaratıcı kişilik özellikleri ve aleksitimi ile ilişkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(4), 3187-3213. <https://doi.org/10.33206/mjss.547022>
- Cabrera, N. J., Shannon, J. D., ve Tamis-LeMonda, C. (2007). Fathers Influence on Their Children's Cognitive and Emotional Development: From Toddler to Pre-K. *Applied Developmental Science*, 11, 208-213. <http://dx.doi.org/10.1080/10888690701762100>
- Campbell, J. A., Walker, R. J., ve Egede, L. E. (2016). Olumsuz ocukluk deneyimleri, yüksek riskli davranışlar ve yetişkinlikte morbidite arasındaki ilişkiler. *American Journal of Preventive Medicine*, 53(4), 515-522. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2017.02.021>
- Carlson, V., Cicchetti, D., Barnett, D., ve Braunwald, K. (1989). Disorganized/disoriented attachment relationships in maltreated infants. *Developmental Psychology*, 25(4), 525-531. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.25.4.525>
- Chaffin M, Kelleher K, Hollenberg J. (1996). Onset of physical abuse and neglect: psychiatric, substance abuse, and social risk factors from prospective community data. *Child Abuse Negl.*, 20(3):191-203. doi: 10.1016/s0145-2134(95)00144-1. PMID: 8734549.
- Chainey, C., Burke, K., Haynes, M. (2023). Relationships between Adverse Childhood Experiences and Demographic Characteristics in a National Australian Sample. *Journal of Child and Family Studies*, 32, 3960-3975, <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02664-3>
- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J., & Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82(2), 217-225. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2003.12.013>
- Chen, G. ve Gueta, K. (2016). Childhood Abuse and Mental Health Problems: Does Gender Matter? *Psychiatr Q.*, 87(1):189-202. doi: 10.1007/s11126-015-9371-5. PMID: 25999267.

- Cicchetti, D., Rogosch, F. A., ve Toth, S. L. (2006). Fostering secure attachment in infants in maltreating families through preventive interventions. *Development and Psychopathology*, 18(3), 623–649.
- Clemens, V., Berthold, O., Witt, A., Sachser, C., Brähler, E., Plener, P., ... ve Fegert, J. (2020). Lifespan risks of growing up in a family with mental illness or substance abuse. *Scientific Reports*, 10(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-72064-w>
- Cohen, J. A., Mannarino, A. P., ve Deblinger, E. (2006). *Treating trauma and traumatic grief in children and adolescents*. Guilford Press.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Çağdaş, A., ve Seçer, Z. (2005). *Anne-baba eğitimi*. Kök Yayıncılık.
- Çeceli, E. (2018). *48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.)
- Çobanoğlu, B. (2020). *Çocukluk Çağında Travmaya Uğramış Bireylerin Beliren Yetişkinlik Döneminde Duygusal Yeme Davranışı ve Benlik Saygısı Oluşumu Arasındaki İlişki* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Darling, N. ve Steinberg, N. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487–496.
- Daro, D. ve Dodge, K.A. (2009). Creating community responsibility for child protection: possibilities and challenges. *Future Child.*, 19(2):67-93. doi: 10.1353/foc.0.0030. PMID: 19719023; PMCID: PMC3730282.
- Davis, J.P., Tucker, J.S., Stein, B.D. ve D'Amico, E.J. (2021) Longitudinal effects of adverse childhood experiences on substance use transition patterns during young adulthood. *Child Abuse Negl.*, 120. doi: 10.1016/j.chiabu.2021.105201.
- De Paul, J., ve Guibert, G. (2008). Emotional neglect and its impact on children's development. *Journal of Child Psychology*, 45(3), 123-135.

- Demir, Y. ve Kumcağız, H. (2015). Students perception forms of attitudes of parents and tendencies to violence. *Turkish Studies*, 102, 221-234.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Destrée, L., Brierley, M., Albertella, L., Jobson, L., ve Fontenelle, L. (2021). The effect of childhood trauma on the severity of obsessive-compulsive symptoms: a systematic review. *Journal of Psychiatric Research*, 142, 345-360. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2021.08.017>
- Dokgöz, H., Şam, B., Ersoy, G. ve Müsellim, N. T. (2007) Ölümle sonuçlanan çocuk ihmali: Bir olgu sunumu. *Adli Tıp Bülteni*, 7 (3): 105-108.
- Dong, Y. (2023). Tanımlayıcı İstatistik ve Uygulamaları. *Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Önemli Noktalar*, 47, 16-23. <https://doi.org/10.54097/hset.v47i.8159>
- Downey, G., ve Coyne, J. C. (1990). Children of depressed parents: An integrative review. *Psychological Bulletin*, 108(1), 50–76. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.1.50>
- Dökmen, Z. Y. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. (9. Basım). İstanbul: Remzi Kitaabevi.
- Durmuşoğlu, S., ve Doğru, M. (2006). Çocuklukta fiziksel ve duygusal istismarın benlik saygısına etkileri. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1722311>
- Dyavanoor, B. D., Jyoti, D. M. (2017). Parents' attitudes and beliefs: Their impact on children's development. *International Journal of Physical Education and Sports Sciences*, 11(18), 241-243. Retrieved from <http://www.ignited.in/I/a/4591>
- Edwards, V. J., Holden, G. W., Felitti, V. J., ve Anda, R. F. (2003). Relationship between multiple forms of childhood maltreatment and adult mental health in community
- Engels, R. C. M. E., Dekovic, M., ve Meeus, W. (2002). Parenting practices, social skills and peer relationships in adolescence. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 30(1), 3-18.
- Erdoğan, A., Tufan, E., Karaman, M.G., Atabek, M.S., Koparan, C. ve Özdemir, E. (2011). Türkiye'nin dört farklı bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 12, 55-61.

- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton.
- Esen, M. F., ve Tımor, M. (2019). Çok değişkenli aykırı değer tespiti için klasik ve dayanıklı Mahalanobis uzaklık ölçütleri: Finansal veri ile bir uygulama. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 25, 267–282.
- Eskin, M., Kaynak-Demir, H. ve Demir, S. (2005) Same-Sex Sexual Orientation, Childhood Sexual Abuse, and Suicidal Behavior in University Students in Turkey. *Arch Sex Behav*, 34: 185-195.
- Ezen, M. ve Açıkgöz, A. (2017). Çocukların örselenmesine annelerin örselenme yaşantısının etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 6(3), 13-21.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., ve Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The adverse childhood experiences (ACE) study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258. [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Sage Publications.
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics (4th ed.)*. Sage Publications.
- Finkelhor, D. (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. *Professional Psychology: Research and Practice*, 21(5), 325-330.
- Finkelhor, D., ve Hotaling, G. T. (1984). Sexual abuse in the national incidence study of child abuse and neglect: An appraisal. *Child Abuse & Neglect*, 8(1), 23-32.
- Finkelhor, D., Turner, H., Ormrod, R., ve Hamby, S. (2009). Violence, abuse, and crime exposure in a national sample of children and youth. *Pediatrics*, 124(5), 1411–1423. <https://doi.org/10.1542/peds.2009-0467>
- Garon-Bissonnette, J., Bolduc, M., Lemieux, R., ve Berthelot, N. (2022). Cumulative childhood trauma and complex psychiatric symptoms in pregnant women and expecting men. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 22(1). <https://doi.org/10.1186/s12884-021-04327-x>
- Giardino, A. P., Lyn, M. A., ve Giardino, E. R. (2010). *A practical guide to the evaluation of child physical abuse and neglect*. Springer.

- Giarratano, P., Ford, J., ve Nochajski, T. (2017). Gender differences in complex posttraumatic stress symptoms, and their relationship to mental health and substance abuse outcomes in incarcerated adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(5-6), 1133-1157. <https://doi.org/10.1177/0886260517692995>
- Giddens, Anthony, *Ulus Devlet ve Şiddet*, çev: Cumhur Atay, Kalkedon Yayınları 2008.
- Gonida, E. N., ve Urdan, T. (2007). Parental influences on student motivation and performance. *European Journal of Psychology of Education*, 22(1), 61–74. <https://doi.org/10.1007/BF03173689>
- Goodman, S. H., & Gotlib, I. H. (1999). Risk for psychopathology in the children of depressed mothers: A developmental model for understanding mechanisms of transmission. *Psychological Review*, 106(3), 458–490. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.3.458>
- Gottschall, S., Lee, J., ve Edge, H. (2022). Adverse childhood experiences and mental health in military recruits: exploring gender as a moderator. *Journal of Traumatic Stress*, 35(2), 659-670. <https://doi.org/10.1002/jts.22784>
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/işmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Güneri Yöyen, E. (2017). Çocukluk travması ve öz saygı. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 267-282. <https://doi.org/10.24289/ijsser.274033>
- Güneş, F., ve Tarhan, S. (2022). Genç Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Yordamada Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Rolünün İncelenmesi. *Bartın University Journal of Educational Research*, 6(2), 108-122.
- Hacıoğlu, M., Gönüllü, A., ve Kamberyan, A. (2002). Travma ve travma sonrası stres bozukluğu: Tanım, belirtiler ve tedavi yöntemleri. *Düşünen Adam Dergisi*, 4(2), 45-58.
- Harari, Y. N. (2015). *Sapiens: A Brief History of Humankind*. London: Vintage Publishing.
- Hastie, T., Tibshirani, R., ve Friedman, J. (2009). *The elements of statistical learning: Data mining, inference, and prediction*. Springer.

- Helvacı Çelik, F., ve Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Hepşen, Ö. (2010) Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerimde Kadın Bedeni, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara
- Herman, J. (2015). Travma ve iyileşme: Şiddetin sonuçları—Aile içi saldırıdan politik teröre. *Literatür Yayıncılık*.
- Hildyard, K. L., ve Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 679–695. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00341-1](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00341-1)
- Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention*. Palgrave Macmillan.
- Huh, H.J., Kim, S.Y., Yu, J.J., Chae, J.H. (2014) Childhood trauma and adult interpersonal relationship problems in patients with depression and anxiety disorders. *Ann Gen Psychiatry*. 16;13:26. doi: 10.1186/s12991-014-0026-y. PMID: 25648979; PMCID: PMC4304140.
- Hussey, J.M., Chang, J.J., Kotch, J.B. (2006) Child maltreatment in the United States: prevalence, risk factors, and adolescent health consequences. *Pediatrics*. 118(3):933-42. doi: 10.1542/peds.2005-2452. PMID: 16950983.
- Iwaniec, D. (2006). *The Emotionally Abused and Neglected Child: Identification, Assessment and Intervention – A Practice Handbook* (2nd ed.). Wiley.
- Janiri, D., Rossi, P., Kotzalidis, G., Girardi, P., Koukopoulos, A., Reginaldi, D., ... & Sani, G. (2018). Psychopathological characteristics and adverse childhood events are differentially associated with suicidal ideation and suicidal acts in mood disorders. *European Psychiatry*, 53, 31-36. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2018.05.009>
- Johnson, J. G., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. M., ve Bernstein, D. P. (1999). Childhood maltreatment increases risk for personality disorders during early adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 56(7), 600–606. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.56.7.600>
- Jones, E., ve Wessely, S. (2007). A paradigm shift in the conceptualization of psychological trauma in the 20th century. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(2), 164-175.

- Jones, T. L., ve Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341–363. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.12.004>
- Jung, H., Herrenkohl, T., Skinner, M., Lee, J., Klika, J., & Rousson, A. (2018). Gender differences in intimate partner violence: a predictive analysis of ipv by child abuse and domestic violence exposure during early childhood. *Violence Against Women*, 25(8), 903-924. <https://doi.org/10.1177/1077801218796329>
- Kalı Soyer, M., Şenol, A., ve Çalık Tümerdem, B. (2021). Bir Grup Yetişkinde Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(2), 324-343. <https://doi.org/10.47793/hp.931931>
- Kalı Soyer, M., Şenol, A., ve Çalık Tümerdem, B. (2021). Bir Grup Yetişkinde Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(2), 324-343. <https://doi.org/10.47793/hp.931931>
- Kalkan, M., ve Özbek, S. K. (2011). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ergenlerdeki flört kaygısını yordar mı? *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(1), 35-44.
- Kaplan, S. J., Pelcovitz, D., ve Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214-1222.
- Karal, E., ve Atak, H. (2022). Çocukluk çağı ruhsal travmaları üzerine kavramsal bir çalışma. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 82–103.
- Kars, Ö. (1996). Çocuk istismarı: Nedenleri ve sonuçları. Ankara: Bizim Büro.
- Kaur, P., Stoltzfus, J., ve Yellapu, V. (2018). Descriptive Statistics. *International Journal of Academic Medicine*, 4, 60.
- Kelleher, K., Chaffin, M., Hollenberg, J., ve Fischer, E. (1994). Alcohol and drug disorders among physically abusive and neglectful parents in a community-based sample. *American Journal of Public Health*, 84(10), 1586–1590. <https://doi.org/10.2105/AJPH.84.10.1586>

- Kendall-Tackett, K. (2002) The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse Negl.* 26(6-7):715-29. doi: 10.1016/s0145-2134(02)00343-5. PMID: 12201164.
- Keser N., Odabaş E. ve Elibüyük S. (2010). Ana-babaların çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4(3), 150–157.
- Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Green, J. G., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., ... ve Williams, D. R. (2010). Childhood adversities and adult psychopathology in the WHO World Mental Health Surveys. *The British Journal of Psychiatry*, 197(5), 378-385.
- Kozcu, Ş. (1989). Çocuk istismarı ve ihmali. *Ege Üniversitesi. Psikoloji Seminer*, 6(7), 63-76; akt.
- Kraha, A., et al. (2012). Multicollinearity in Regression Analysis.
- Kul Uçtu, A., ve Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Itobiad: Journal Of The Human & Social Science Researches*, 5(8)
- Kulaksızoğlu, A. (2018). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kutner, M. H., Nachtsheim, C. J., Neter, J., & Li, W. (2005). *Applied Linear Statistical Models*. McGraw-Hill.
- Kuzgun, Y., ve Eldeleklioğlu, J. (1999). Ana baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 63–68.
- Küçükkaraca, N., Albayrak, H. (2016). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar ve Hegemonik Erkeklik Algısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX(1), 86-95.
- Kürtüncü, M., Yıldız, H., ve Kurt, A. (2020). Çocukluk Çağında Yaşanan Örselenmenin Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yakın İlişkilerine Etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 103-113.
- Lamont, E. (2010). *Childhood Trauma and Its Impact on Adult Mental Health*.
- Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S., Bates, J. E., Crozier, J., ve Kaplow, J. (2002). A 12-year prospective study of the long-term effects of early child physical maltreatment on

- psychological, behavioral, and academic problems in adolescence. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 156(8), 824–830.
<https://doi.org/10.1001/archpedi.156.8.824> academia.edu+6
- Lehavot, K., Molina, Y., ve Simoni, J. (2012). Childhood trauma, adult sexual assault, and adult gender expression among lesbian and bisexual women. *Sex Roles*, 67(5-6), 272-284.
<https://doi.org/10.1007/s11199-012-0171-1>
- Lesnik-Oberstein, M., Cohen, N. J., ve Koers, A. J. (1982). Parental hostility and child behavior problems: A multifactorial model. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 10(3), 411-428.
- Little, R. J. A., ve Rubin, D. B. (2002). *Statistical Analysis with Missing Data*. Wiley.
- Lorenzo-Seva, U., Ferrando, P. J., ve Chico, E. (2010). Two SPSS programs for interpreting multiple regression results. *Behavior Research Methods*, 42(1), 29–35.
<https://doi.org/10.3758/BRM.42.1.29>
- Lovejoy, M. C., Graczyk, P. A., O'Hare, E., ve Neary, R. (2000). Maternal depression and parenting behavior: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 20(5), 561-592.
- Lyons-Ruth, K., Alpern, L., ve Repacholi, B. (1993). Disorganized infant attachment classification and maternal psychosocial problems as predictors of hostile-aggressive behavior in the preschool classroom. *Child Development*, 64(2), 572–585.
<https://doi.org/10.2307/1131248>
- Lyons-Ruth, K., Yellin, C., Melnick, S., ve Atwood, G. (1990). Childhood experiences of trauma and loss and the adult disorganized attachment classification. *Psychiatric Clinics of North America*, 13(2), 365–388.
- Maccoby, E. E. ve Mart'in, J. A. (1983). Aile bağlamında sosyalleşme: Ebeveyn-çocuk etkileşimi. *Çocuk Psikolojisi El Kitabı: Cilt 4. Sosyalleşme, Kişilik ve Sosyal Gelişim* (4. basım, s. 1-101). New York: Wiley.
- Main, M. ve Goldwyn, R. (1984). Adult attachment scoring and classification system. *University of California at Berkeley*.

- Main, M., ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the Preschool Years: Theory, Research, and Intervention* (pp. 121–160). Chicago: University of Chicago Press.
- Mansueto, G., Cavallo, C., Palmieri, S., Ruggiero, G., Sassaroli, S. ve Caselli, G. (2021). Adverse childhood experiences and repetitive negative thinking in adulthood: a systematic review. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(3), 557-568. <https://doi.org/10.1002/cpp.2590>
- Margolin, G. ve Gordis, E. B. (2004). Children's exposure to violence in the family and community. *Current Directions in Psychological Science*, 13(4), 152–155. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00298.x>
- Mason, C. H., ve Perreault, W. D. (1991). Collinearity, power, and interpretation of multiple regression analysis. *Journal of Marketing Research*, 28(3), 268–280. doi:10.2307/3172863
- McKay, M., Cannon, M., Chambers, D., Conroy, R., Coughlan, H., Dodd, P., ... ve Clarke, M. (2021). Childhood trauma and adult mental disorder: a systematic review and meta-analysis of longitudinal cohort studies. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 143(3), 189-205. <https://doi.org/10.1111/acps.13268>
- McLoyd, V, C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*, 53(2), 185–204. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.2.185>
- Meng, X. ve D'Arcy, C. (2016). Gender moderates the relationship between childhood abuse and internalizing and substance use disorders later in life: a cross-sectional analysis. *BMC Psychiatry*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12888-016-1071-7>
- Milaniak I, Widom CS. Does Child Abuse and Neglect Increase Risk for Perpetration of Violence Inside and Outside the Home? *Psychol Violence*. 2015 Jul 1;5(3):246-255. doi: 10.1037/a0037956. PMID: 26191459; PMCID: PMC4504697.
- Miller GE, Chen E, ve Parker KJ. Psychological stress in childhood and susceptibility to the chronic diseases of aging: moving toward a model of behavioral and biological

mechanisms. Psychol Bull. 2011 Nov;137(6):959-97. doi: 10.1037/a0024768. PMID: 21787044; PMCID: PMC3202072.

Mills, C. W. (2010). *The Sociological Imagination* (45th anniversary ed.). Oxford: Oxford University Press.

Montgomery, D. C., Peck, E. A., ve Vining, G. G. (2012). *Introduction to Linear Regression Analysis*. Wiley.

Murphy, J. M., Jellinek, M., Quinn, D., Smith, G., Poitras, F. G., ve Goshko, M. (1991). Substance abuse and serious child mistreatment: Prevalence, risk, and outcome in a court sample. *Child Abuse & Neglect*, 15, 197-211.

Muşdal Çelebi, B., ve Polat, A. (2019). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıların, Yetişkin Bağlanma Stillerinin ve Psikolojik İyi Oluşun Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-34.

Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., ve Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLOS Medicine*, 9(11), e1001349.

Okan, A. (2024). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Etkileyen Faktörler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 16(4), 753-766

Özdemir, Y. (2009). *Ergenlik döneminde benlik kurgusu gelişiminin kültür ve aile bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi.)

Özgen, H. (2017). *Çocukluk çağı ruhsal travmalarının ebeveyn tutumları üzerindeki yordayıcılığı*. (Yüksek lisans tezi, Gelişim Üniversitesi, İstanbul).

Öztürk, M. (2011). *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Parlak, A.G. (2020). Ebeveynin bağlanma biçimi ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.)

Patterson, G. R. (1982). *Coercive family process*. Eugene, OR: Castalia Publishing Company.

- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research ve Evaluation Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Pehlivan, V. (2017). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(31), 495–5
- Pelendecioğlu, C., ve Bulut, Ş. (2009). Türkiye’de çocuk istismarı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10(4), 18-24.
- Perry, B. D. (2009). Examining child maltreatment through a neurodevelopmental lens: Clinical applications of the neurosequential model of therapeutics. *Journal of Loss and Trauma*, 14(4), 240-255.
- Perry, B. D. (2009). Travmanın nörogelişimsel etkisi. *Çocuk ve Ergen Travması El Kitabı* içinde (s. 1-12). Springer.
- Perry, B. D., ve Szalavitz, M. (2018). *The boy who was raised as a dog: And other stories from a child psychiatrist's notebook*. Basic Books.
- Polat, O. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali: İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 234-239.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı*. Seçkin Yayıncılık.
- Power, J., Gobeil, R., Beaudette, J., Ritchie, M., Brown, S., ve Smith, H. (2016). Childhood abuse, nonsuicidal self-injury, and suicide attempts: an exploration of gender differences in incarcerated adults. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 46(6), 745-751. <https://doi.org/10.1111/sltb.12263>
- Rayana, S. ve Atak, H. (2023). Ebeveyn geştalt temas engelleriyle çocukta anksiyete arasındaki ilişkide ebeveynlik stillerinin aracılık rolü. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 257-279. from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/75703/1206244>
- respondents: Results from the adverse childhood experiences study. *American Journal of Psychiatry*, 160(8), 1453–1460. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.8.1453>

- Rijlaarsdam, J., Stevens, G.W., Jansen, P.W., Ringoot, A.P., Jaddoe J.J. ve Tiemeier, H. (2014). Maternal childhood maltreatment and offspring emotional
- Rikhye K, Tyrka AR, Kelly MM, Gagne GG Jr, Mello AF, Mello MF, Price LH ve Carpenter LL. Interplay between childhood maltreatment, parental bonding, and gender effects: impact on quality of life. *Child Abuse Negl.* 2008 Jan;32(1):19-34. doi: 10.1016/j.chiabu.2007.04.012. Epub 2007 Dec 20. PMID: 18082260; PMCID: PMC4469467.
- Riley, E., Wright, R., Jun, H., Hibert, E., ve Rich-Edwards, J. (2010). Hypertension in adult survivors of child abuse: observations from the nurses' health study ii. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 64(5), 413-418. <https://doi.org/10.1136/jech.2009.095109>
- Robinson, T., ve Breau, M. (2019, August). *Theoretical frameworks for understanding child maltreatment*. Crime Victims' Institute, College of Criminal Justice, Sam Houston State University
- Rohner, R. P. (2004). Ebeveyn "kabul-red sendromu": Algılanan reddin evrensel korelasyonları. *Amerikan Psikoloğu*, 59(8), 830-840.
- Rosenthal, MK ve Roer-Strier, D. (2006). "Çocuğunuzun nasıl bir yetişkin olmasını istersiniz?": İsrail'deki farklı kültürel topluluklardaki annelerin gelişim hedefleri. *Uluslararası Davranışsal Gelişim Dergisi*, 30 (6), 517–528. <https://doi.org/10.1177/0165025406072897>
- Sağbaş, E. A., Korukoğlu, S., ve Ballı, S. (2022). Mahalanobis uzaklığı tabanlı aykırı değer bulma ve ReliefF öznitelik seçimine dayalı bir makine öğrenmesi yaklaşımı ile akıllı telefon verileri üzerinden stres tespiti. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 28(2), 336-345.
- Sahle, B., Reavley, N., Li, W., Morgan, A., Yap, M., Reupert, A., ... ve Jorm, A. (2021). The association between adverse childhood experiences and common mental disorders and suicidality: an umbrella review of systematic reviews and meta-analyses. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 31(10), 1489-1499. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01745-2>

- Saldanlı, M., ve Batmaz, M. (2023). Ebeveynlerin çocukluk çağı ruhsal travmalarının çiftler arasındaki uyumlarına, iletişim kurma becerilerine, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarına etkisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD)*, 4(7), 1–27. <https://doi.org/10.51503/gpd.1172373>
- Sanwald, S., Montag, C., ve Kiefer, M. (2023). Association between parental separation, childhood trauma, neuroticism, and depression: a case control study. *Frontiers in Psychiatry*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1112664>
- Schiffrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Babcock, J. C., ve Pedersen, C. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548-557 DOI 10.1007/s10826-013-9716-3
- Schneider-Rosen, K., Cicchetti, D., ve Rogosch, F. A. (1985). Childhood maltreatment and attachment theory. *Developmental Psychology*, 21(4), 631–638.
- Schulz, A., Kasinger, C., Beutel, M., Fegert, J., Clemens, V., ve Brähler, E. (2022). Adverse childhood experiences growing up in east or west germany or abroad. *Frontiers in Psychiatry*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.908668>
- Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Peta, I., McPherson, K., Greene, A., ve Li, S. (2010). *Fourth national incidence study of child abuse and neglect (NIS-4): Report to Congress*. U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families
- Shonkoff, J. P., ve Garner, A. S. (2012). The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Pediatrics*, 129(1), e232-e246.
- Shore, B. (1996). *Culture in mind: cognition, culture and the problem of meaning*. Oxford: Oxford University Press.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.
- Smith, J. (2020). Conflict and reinforcement in parent-child relationships. *Journal of Family Psychology*, 34(2), 123-135.

- Song, A., Yoon, Y., ve Cho, Y. (2022). The association between polyvictimization in childhood and intimate partner violence and child abuse in adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9-10), 6009-6033. <https://doi.org/10.1177/08862605211073088>
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young şema ölçeği kısa form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent–adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1-19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M., ve Darling, N. (1992). Impact of Parenting Practices on Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School Involvement, and Encouragement to Succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281. <http://dx.doi.org/10.2307/1131532>
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R., ve van IJzendoorn, M. H. (2013). Cultural–geographical differences in the occurrence rate of child maltreatment: A meta-analysis of global prevalence. *Child Maltreatment*, 18(3), 133-145.
- Stover, C., Relyea, M., Presseau, C., Brandt, C., Haskell, S., ve Portnoy, G. (2025). Childhood histories of family violence and adult intimate partner violence use among u.s. military veterans. *Psychology of Violence*, 15(2), 214-223. <https://doi.org/10.1037/vio0000555>
- Subaşı, D., Sümengen, A., Ekim, A., ve Ocağcı, A. (2022). The relationship between turkish mothers' childhood trauma experiences and parenting styles. *Child Abuse Review*, 31(4). <https://doi.org/10.1002/car.2747>
- Sullivan PM, Knutson JF. Maltreatment and disabilities: a population-based epidemiological study. *Child Abuse Negl.* 2000 Oct;24(10):1257-73. doi: 10.1016/s0145-2134(00)00190-3. PMID: 11075694.
- Şahin, F. (2014). Fiziksel istismar. Çocuk İstismarına ve İhmaline Yaklaşım. Temel Bilgiler. Ed.: O. Derman, Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi, s.: 41-48

- Şar, V., Öztürk, E. ve İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-63. Doi: 10.5336/medsci.2011-26947.
- Şenkal, İ. (2013). Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi travmaları ve bağlanma biçiminin depresyon ve kaygı belirtileri ile ilişkisinde aleksitiminin aracı rolünün incelenmesi. Yüksek lisans tezi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Türkiye'de çocuk koruma hizmetleri: Durum analizi raporu*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyu çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 71-88.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2014). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35(2), 82-86.
- Tatlıcıoğlu, O. (2022). Çocuk Refahı Alanında Yeni Bir Yaklaşım: Çocuğun İyi Olma Hali Yaklaşımı ve Göstergeleri. *Ufukun Ötesi Bilim Dergisi*, 22(2), 143-166. <https://doi.org/10.54961/uobild.1197536>
- Tedeschi RG, Calhoun LG. The Posttraumatic Growth Inventory: measuring the positive legacy of trauma. *J Trauma Stress*. 1996 Jul;9(3):455-71. doi: 10.1007/BF02103658. PMID: 8827649. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8827649/>
- Thoma, B., Rezeppa, T., Choukas-Bradley, S., Salk, R., ve Marshal, M. (2021). Disparities in childhood abuse between transgender and cisgender adolescents. *Pediatrics*, 148(2). <https://doi.org/10.1542/peds.2020-016907>
- Tobin, V. ve Delaney, K. (2019). Child abuse victimization among transgender and gender nonconforming people: a systematic review. *Perspectives in Psychiatric Care*, 55(4), 576-583. <https://doi.org/10.1111/ppc.12398>

- Toth SL, Cicchetti D. A developmental psychopathology perspective on child maltreatment. Introduction. Child Maltreat. 2013 Aug;18(3):135-9. doi: 10.1177/1077559513500380. Epub 2013 Jul 25. PMID: 23886641; PMCID: PMC4520222.
- Tutar, E. (2017). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikolojik ve sosyal etkileri. *Kriminoloji Dergisi*. https://www.kriminoloji.com/Cocuk_istismari_ihmali_psikolojik_sosyal_etkileri-Erol_Tutar.htm
- UNICEF Türkiye. (2020). *Türkiye'de çocuk koruma sistemlerinin güçlendirilmesi programı değerlendirme raporu*. Ankara: UNICEF Türkiye Ofisi.
- Vahip, I. (2002). Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu: Farklı Bir Açıdan Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 312-319.
- Van der Kolk, B. A. (2014). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Viking.
- VanBronkhorst, S., McCormack, C., Scorza, P., Lee, S., Feng, T., Hane, A. ve Monk, C. (2024). Maternal childhood trauma and observed maternal care behaviors with 4-month-old infants.. *Psychological Trauma Theory Research Practice and Policy*, 16(Suppl 1), S81-S87. <https://doi.org/10.1037/tra0001554>
- Watts, S. J. ve McNulty, T. L. (2013). Childhood Abuse and Criminal Behavior: Testing a General Strain Theory Model. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(15), 3023-3040. <https://doi.org/10.1177/0886260513488696> (Original work published)
- West, C. ve Zimmerman, D. (1987). *Doing gender*. *Gender and Society* 1(2), 125–151.
- Widom, C. S. (1989a). Does violence beget violence? *Psychological Bulletin*, 106(1), 3–28.
- Widom, C. S. (1989b). *The cycle of violence*. *Science*, 244(4901), 160–166.
- Wolff, N., Aizpurúa, E., Caravaca, F., ve Peng, D. (2020). Childhood abuse classes for incarcerated men and women: are there unique gender patterns in abuse classes?. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9-10), NP6355-NP6383. <https://doi.org/10.1177/0886260520965974>

- World Health Organization. (1999). *Report of the consultation on child abuse prevention*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2014). *Global status report on violence prevention*. Geneva: WHO Press.
- World Health Organization. (2016). *Child maltreatment*.
- Yalçın, N. (2019). *Sosyal hizmet perspektifinden çocuk istismarı ve ihmali*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yanık, M., Özmen, M. (2002). Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda çocukluk çağı kötüye kullanım / ihmal yaşantıları ile intihar, kendine fiziksel zarar verme ve dissosiyatif belirtiler arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* , 3(3), 140 - 146.
- Yarar, E., Bulut, B. ve Demirbaş, H. (2022). Does gender really matter: childhood trauma, trait anger, and suicide risk in early adulthood. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(1-2), 1222-1238. <https://doi.org/10.1177/08862605221087704>
- Yavuz, S. (2009). Regresyon analizinde doğrusal dönüştürme. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1), 169-173.
- Yavuzer, H. (2016). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2019). Çocuk koruma sisteminde koordinasyon ve işbirliği: Türkiye örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 256-272.
- Young, M. (2018). Gender differences related to the types of sexually abusive incidents encountered by adult survivors of childhood sexual abuse. *Archives of Psychology*, 2(6). <https://doi.org/10.31296/aop.v2i6.78>
- Yörükoğlu, A. (2016). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yue, Y., Wang, Y., Yang, R., Zhu, F., Yang, X., Lu, X., ... ve Du, X. (2023). Gender difference in the associations of childhood maltreatment and non-suicidal self-injury among adolescents with mood disorders. *Frontiers in Psychiatry*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1162450>

- Yuliano, A., ve Franzese, M. (2019). Biyoistatistiğe giriş. Yaşam Bilimlerinde Referans Modülü, Biyoenformatik ve Hesaplamalı Biyoloji Ansiklopedisi (Cilt 1, ss. 648–671). <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809633-8.20353-1>
- Yücel, D. ve Öztürk, E. (2021). Evli Çiftlerde Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkide Eş Desteğinin Aracılık Rolü. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 290-307.
- Zeanah, C. H., ve Smyke, A. T. (2005). Building attachment relationships following maltreatment and severe deprivation. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications (pp. 625–642). Guilford Press.
- Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A. ve Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi, 39(4).
- Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı. Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar. 3(1): 1-14.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. Ankara: Eğiten Kitap.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 409–420. reddit.com+12toad.halileksi.net+12academia.edu+12
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal-Kora, M. E. ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2(2), 69–78.

EKLER

Ek-1: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayliz Kaplan tarafından Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Köroğlu danışmanlığında yürütülen “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Olan İlişkilerini İncelenmesi” konulu tez çalışmasıdır. Bu araştırmaya tamamen kendi iradenizle, herhangi bir zorlama veya mecburiyet olmadan gönüllü olarak katılımınız esastır. Lütfen aşağıdaki bilgileri okuyunuz ve katılmaya karar vermeden önce anlamadığınız herhangi bir husus varsa çekinmeden sorunuz.

Bu araştırma, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının algılanan ebeveyn tutumları ve toplumsal cinsiyet rollerine olan ilişkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Sizden istenilen sosyo-demografik bilgi formundaki soruları yanıtlamanız ve verilen anketlerdeki cümleleri dikkatlice okuyup size en uygun, sizi en iyi yansıtan seçeneği işaretlemenizdir. Çalışmada doğru ya da yanlış cevap yoktur. Yaklaşık 20-25 dakikanızı alacaktır. Bu çalışmayla bağlantılı olarak elde edilen veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. Verilen yanıtlar herhangi bir şekilde üçüncü kişilerle, hiçbir kurum veya kuruluşla paylaşılmayacak, uygulayıcı tarafından gizli tutulacaktır. Bu araştırma ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz varsa lütfen araştırmacı ile iletişime geçiniz.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katıldığımı ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum. ()

Ek-2: Demografik Bilgi Formu

Yaşınız: ☐18-23 ☐24-29 ☐30-35 ☐36-44 ☐45-50 ☐51-56 ☐57 ve üzeri

Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek

Eğitim Durumunuz: ☐ Okuma-yazma bilmiyor. ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐

☐ Yüksekokul ya da üniversite ☐ Lisansüstü

Çalışma Durumunuz: ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor ☐ Öğrenci

Medeni Haliniz: ☐ Bekar ☐ Evli ☐ Dul ☐ Boşanmış

Gelir Seviyeniz (Aylık evinize giren para miktarı):

1) 0- 20.000 2) 21,000 – 30,000 3) 31,000 – 40,000 4) 41,000 – 50,000

5) 51,000 – 60,000 6) 60.000 ve üzeri

Ek-3: ÖLÇEK -1**Ana Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ)**

No		Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.						
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.						
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranır.						
24	Okuldaki başarıyı önemsemem için beni zorlar düşük not aldığım da beni cezalandırırdı.						
33	İyi bir iş yaptığım da beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.						
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.						

Ek-4: ÖLÇEK- 2**Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ)**

No	Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
2	Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
17	Evin reisi erkektir.					
28	Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
32	Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					

Ek-5: ÖLÇEK -3**Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇOYÖ)**

No		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Çok Sık
3	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirleriyle tartışır, kavga ederlerdi.					
15	Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardı.					
27	Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı.					
34	Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili bir şeyler izletmeyi denedi.					

ÖZGEÇMİŞ

İlköğrenimini 2005–2012 yılları arasında Özel Antalya Koleji’nde tamamlamıştır. 2012 yılında Bell Cambridge Summer School programına katılmıştır. Ortaöğrenimini 2013–2017 yılları arasında Özel İstek Antalya Koleji’nde tamamlamıştır. 2017 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü’ne başlamış ve 2022 yılında mezun olmuştur. 2023 yılında İstanbul Kent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’na başlamış, 2025 yılında mezun olmuştur. Davranışçı terapi eğitimi derslerini Prof. Dr. Mehmet Zihni Sungur’dan almıştır. 2021–2022 yılları arasında Çekirdek Danışmanlık’ta, 2022 yılında ise Fransız Lape Hastanesi’nde stajyer psikolog olarak görev yapmıştır.

